

RUHUN GEMİSİ

ŞANA TAKA

KÜLTÜR | SANAT DERGİSİ

YIL: 3 SAYI: 9 OCAK - ŞUBAT - MART 2025

www.sanataka.com

ISSN NO: 2980-0161

TRABZON KENTİ - KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ VE AKSOYLAR • BİTMEYEN SEROMONİ: ÇAY •
ÜÇ ŞEHRİN BİR HAVALİMANI TARTIŞMASI • BİR SEVDADIR ARTVİN • BALKANLARDA TÜRK İZLERİ •
DÜŞÜNME GELENEĞİ TASARIM-ÜRETİM DÖNGÜSÜ' VE TÜRKİYE • HIZLI VE ETKİLİ OKUMA TEKNİKLERİ •
TRABZON'UN EKOLOJİK HAZİNESİ- DOĞA MÜZELERİ; AĞAÇBAŞI VE BARMA TURBALIKLARI •
KİTAP VE ÖZGÜR DÜŞÜNCE • GİDEREK DAHA SIK KONUŞACAĞIZ: NÖROPALYATİF BAKIM •
İYİDERE / İYİ LOJİSTİK • TRABZON'DA KENT VE BELLEK YİTİMİ ÜZERİNE

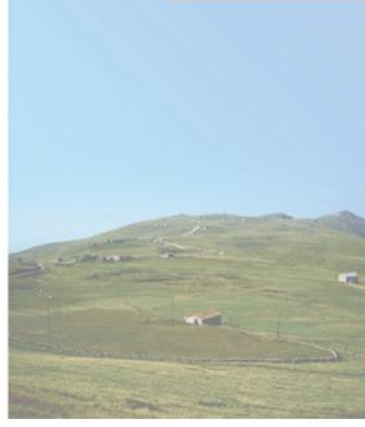
KENT VE İNSAN
Sonay Şevik

TRABZON'A DAİR

DOĞU KARADENİZ'İN TARİHİ KÖYÜ
DOĞA MÜZELERİ
Çayhan Şenel

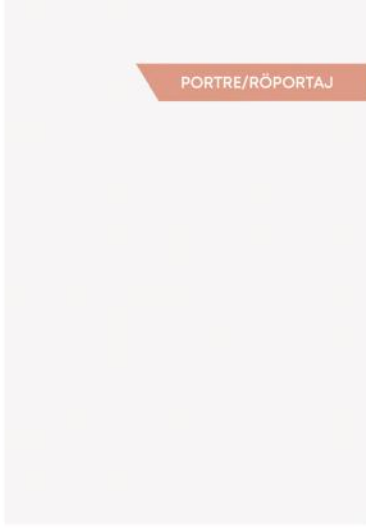

DENEME

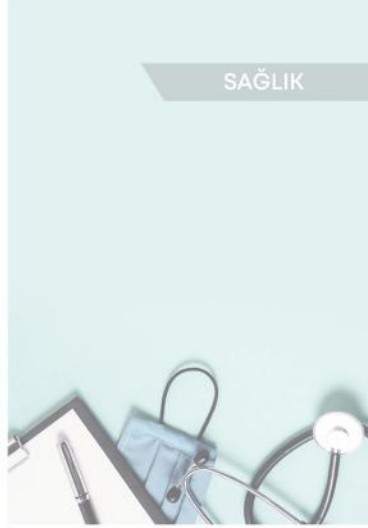
EDEBİYAT

PORTRE/RÖPORTAJ

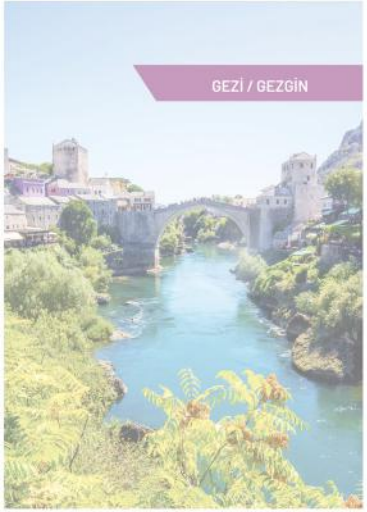
SAĞLIK

AKADEMİK | ARAŞTIRMA

GEZİ / GEZGİN

2025
OCAK - ŞUBAT - MART

SAYI
09

TRABZON KENTİ - KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ VE AKSOYLAR • BİTMİYEN SEROMONİ: ÇAY • ÜÇ ŞEHRİN BİR HAVALİMANI TARTIŞMASI • BİR SEVDADIR ARTVİN • BALKANLARDA TÜRK İZLERİ • DÜŞÜNME GELENEĞİ TASARIM-ÜRETİM DÖNGÜSÜ' VE TÜRKİYE • HIZLI VE ETKİLİ OKUMA TEKNİKLERİ • TRABZON'UN EKOLOJİK HAZİNESİ- DOĞA MÜZELERİ; AĞAÇBAŞI VE BARMA TURBALIKLARI • KİTAP VE ÖZGÜR DÜŞÜNCE • GİDEREK DAHA SIK KONUŞACAĞIZ: NÖROPALYATİF BAKIM • İYİDERE / İYİ LOJİSTİK • TRABZON'DA KENT VE BELLEK YİTİMİ ÜZERİNE

www.sanataka.com - info@sanataka.com

İmtiyaz Sahibi ve Editör
Bahaettin KABAHASANOĞLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Gökhan KELEŞ

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Sonay ÇEVİK	- Başkan
Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ	- Üye
Prof. Dr. Abdullah AKAT	- Üye
Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ	- Üye
Prof. Dr. İpek FİTÖZ	- Üye
Prof. Dr. Ata Yakup KAPTAN	- Üye
Doç. Dr. Mahir BAYRAMOĞLU	- Üye
Öğr. Gör. Nazmiye AYDIN	- Üye
Dr. Öğr. Üyesi Aysun Aydın SANCAROĞLU	- Üye

*Üç ayda bir yayımlanır.

*Yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

*Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

E-Posta:
info@sanataka.com

Kapak Fotoğrafı: M Reşat SÜMERKAN Arşivi

WEBLIFE REKLAM ORG. HİZ. İTH. İHR. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Ajans Başkanı
Gökhan KELEŞ

Kaşüstü Mh. Devlet Karayolu Cd. Sabırlar İş Merkezi B Blok
Kat: 1 / 4 61290 Yomra - TRABZON

www.weblife.com.tr
info@weblife.com.tr

İÇİNDEKİLER / INDEX

EDİTÖRDEN – Bahaettin KABAHASANOĞLU 05

10 OCAK ÇALIŞAN GAZETECİLER GÜNÜ

KENT VE İNSAN 08
TRABZON KENTİ - KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ve AKSOYLAR - Sonay ÇEVİK 09

TRABZON'A DAİR 21
ÜÇ ŞEHRİN BİR HAVALİMANI TARTIŞMASI! - Musa ALİOĞLU 22
TERKEDİLMİŞ ANILAR - İsmail KANSIZ 24

DOĞU KARADENİZ'İN TARİHİnden **DOĞASI**ndan 26
TRABZON'UN EKOLOJİK HAZİNESİ- DOĞA MÜZELERİ; AĞAÇBAŞI VE BARMA TURBALIKLARI - Coşkun ERÜZ 27

DENEME 33
DÜŞÜNME GELENEĞİ, 'TASARIM - ÜRETİM DÖNGÜSÜ' VE TÜRKİYE- M. Ulvi SARAN 34
BİTMEYEN SEROMONİ: ÇAY - Okşan SVASTICS 38
BİR SEVDADIR ARTVİN - Şükrü BİLGİLİ 41
HIZLI VE ETKİLİ OKUMA TEKNİKLERİ- Ekrem KINAY 46

14 ŞUBAT SEVGİLİLER GÜNÜ
8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ
14 MART TIP BAYRAMI

EDEBİYAT 50
KİTAP VE ÖZGÜR DÜŞÜNCE - Ahmet ARPAD 51
HIÇLIĞIN ŞİİRİ - Celalettin KURT 56
MAZLUMUN GÖZYAŞI - Neslihan EYÜPOĞLU 57

18 MART ÇANAKKALE ZAFERİ

PORTRE / RÖPORTAJ 60
İYİDERE / İYİ LOJİSTİK - Bahaettin KABAHASANOĞLU 61

21 MART NEVRUZ BAHAR BAYRAMI

SAĞLIK 69
GİDEREK DAHA SIK KONUŞACAĞIZ: NÖROPALYATİF BAKIM - Aynur ÖZGE 70

AKADEMİK / ARAŞTIRMA 72
TRABZON'DA KENT VE BELLEK YİTİMİ ÜZERİNE - Muteber ERBAY 73

25-31 MART KÜTÜPHANE HAFTASI

GEZİ 81
BALKANLARDA TÜRK İZLERİ- Saadettin KORKMAZ 82
KEMERLİ KAÇKAR RÜYASI - Mekel Tuğçe ALTAY - Hazal ERKAN 100
BARCELONA'NIN KURABİYE YAPILARI - Selin OKTAN 104

EDİTÖRDEN

Bahaettin KABAHASANOĞLU*

Ruhun Gemisi üç yaşına girdi.

Doğu Karadeniz'den dijital dünyaya açılan kültür sanat dergisi olarak dünü ve bugünü anlamaya, anlatmaya, geleceğe ışık tutmaya çalışıyoruz.

Bizimkisi bölgeselden ulusala ve evrensele evrilen bir yolculuk.

Şöyle, sekiz sayıyı yeniden gözden geçirince...

Yayın Kurulumuzla Yazarlarımıza bakınca...

Ne kadar doğru bir karar verdiğimizizi daha iyi anlıyorum.

Konu, ne zaman dijital dergimizden açılrsa?

"Nuh'un Gemisi" ile karıştırılıyor.

Aslında bu yanlış anlaşılma hoşumuza gidiyor çünkü isim ararken Nuh'un Gemisi ile başlamış, "Ruhun Gemisi"nde karar kılmıştık.

Zaman zaman "ne taşıyor" gibilerinden sorgulansak da...

Büyülü bir adı olduğunun farkındaydık.

Bu arada sanatın; siyasete, spora ve sanayiye benzemediğini de yaşayarak öğreniyoruz. Yaralandıkça biriktiren bir yapısı var, kırıldıkça gürleşen dalları, yeşeren yaprakları...

Derinlere inen kökleri...

Geleceğe uzanan elleri...

Ruhun Gemisi Şana Taka da binlercesinden biri sadece... O liman senin, bu liman benim, dolaşıp duruyor ruhlar âleminde.

Her limanda daha da güçleniyoruz; yeni yeni yolcularla tanışıyor, soframız ve sohbetimiz bereketleniyor.

"Devir, dijital dergi devri" sloganıyla yola çıkmıştık.

Dijital kitap, dijital hayat...

İyi de onca kitap, dergi ve ansiklopedi ne olacak?

Beklemenin ve belirsizliğin cazibesine kapılmış giderken...

Kurtulmak(!) istediklerimiz kurtuluşumuz olabilir.

Sayfaları açılmasa bile sağımızda solumuzdalar...

Sırtlarını okumak bile iştahını açar insanın.

Deprem anında kolon görevi görebilsinler diye tüm yatakların üç tarafının yatay şekilde dizilmiş kitaplarla çevrili olduğunu düşünsenize...

Türkiye'nin kitap ve dergiyle kurtuluşu gibi bir şey...

Adı da "Cankurtaran Kütüphane"...

Olur mu olur.

Mobilya sektörü için de yeni konsept...

Okumanın, sağında solunda kitap bulundurmanın hayat kurtaracağına inanmak da cabası...

Hemen herkesin bir başka meşgalesi de olsa kültür sanat adına tarihe not düşmek için çırpınıyoruz. Bir cep telefonu kadar yakınız size. www.sanataka.com adresini ziyaret ettiğinize degecek dolu dolu yazılarla karşılaşmanız için yoğun bir çaba içindeyiz.

İşimiz gücümüz kültür sanat diye anlatılsa da "hayat" aslında...

Bireysel yolculuklar sona erdiğinde Ruhun Gemisi Şana Taka bitmez tükenmez bir enerjiyle yoluna devam edecek, buna tüm kalbimizle inanıyoruz.

Emeği geçen tüm arkadaşlarıma teşekkür ediyor, 2025'in ülkemize ve tüm dünyaya huzur getirmesi dileğiyle siz saygıdeğer okurlarımızı selamlıyorum.

10 OCAK
ÇALIŞAN GAZETECİLER GÜNÜ
Kutlu Olsun

KENT VE İNSAN

Sonay ÇEVİK*

05 Aralık 2024'te İTÜ, Taşkışla'da KİTAP TANITIM ETKİNLİĞİ'nde BULUŞMA :

Ayhan KARADAYI, Recep ÖNAL, Lize (Erden KARABOĞA Kızı), Hatice ŞİMŞEK, Türköz ACAR HAZNEDAR, Vehbi TOSUN, Sonay ÇEVİK, Özge CORDAN, Ufuk ÇUBUKÇU, Erden KARABOĞA, Gamze KAYMAK HEİNZ

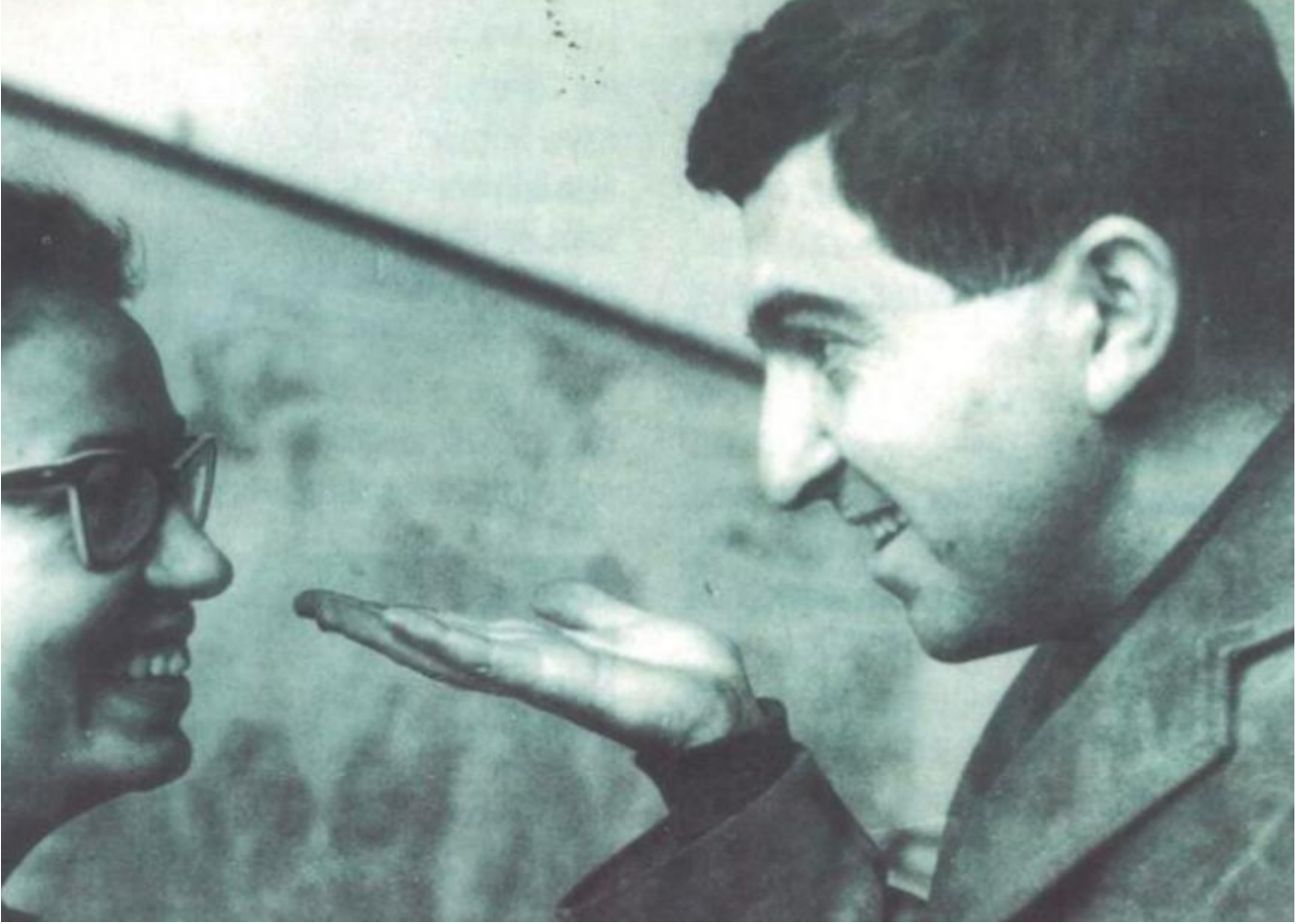

*Prof. Dr., Y. Mim., KTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

TRABZON KENTİ - KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ve AKSOYLAR

Sonay ÇEVİK *

AKSOYLAR ve Onları Anlatan "KTÜ'nün Kuruluş Yıllarında Eğitime Adanmış Bir Yaşam İki Mimar: ÖZGÖNÜL-ERDEM AKSOY" Adlı Kitaba Dair

"AKSOYLAR, her ikisi kendi başına çok özel duruşları ve kimlikleri olan ama birlikte olduklarında da bambaşka bir duruş sergileyen, çok değerli iki akademisyen, öğretim üyeleri..." Sonay Çevik

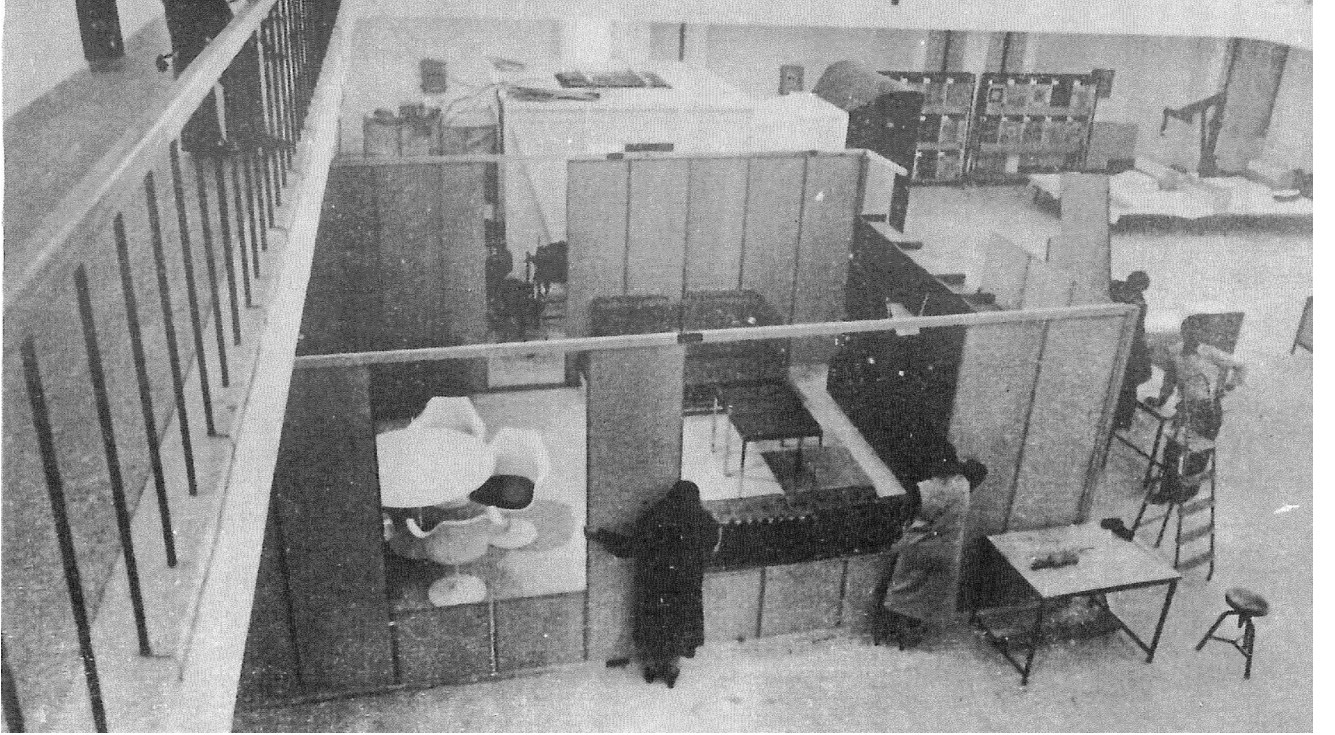
AKSOYLAR;

biri aslen Mersin, diğeri Gaziantep'li...Yolları İstanbul'da , İTÜ Mimarlık' ta buluşmuş... Hayatlarını birleştirmişler... Birliktelikleri Stuttgart, Almanya'dan sonra1965 yılından başlayarak ayrılışlarına kadar akademik ve sosyal hayatlarının ev sahibi kurumu olanve aynı zamanda kurucusu oldukları KTÜ Mimarlık Bölümün' de devam etmiş... O kadar da uzun olmayan bir yaşama sığdırılmayacak kadar verimli-idealist-özgür-yaratıcı-disiplinli, sevgi dolu yaklaşımları ve üretimleriyle yoğun ÖRNEK HAYATLAR sergileyen AKSOYLAR: Özgönül-Erdem Aksoy ikilisi...

*Prof. Dr. KTÜ, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, TRABZON

Karadeniz Teknik Üniversitesi' nde 1965 yılından başlayan ve ayrılışlarına (zorunlu ayrılışlarına) kadar etkili öğretim üyeliklerinin yanında önemli idari görevler; Rektörlük, Dekanlık, Bölüm Başkanlığı görevlerini üstlenmişler ve bu iki görevin aslında ne kadar ayrılmaz bir bütünün parçası olduklarını ortaya koyan çalışmalar yapmışlardır.

Oluşturdukları lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim programları ve sürecin işlerliklerinin sağlanmasında ulusal ve uluslararası alandaki diyalogları ile ve projelerin devamında eğitim-öğretim ve araştırma ortamının sağlanmasında gerekli mekanları; kütüphane (o zaman müthiş bir kitap sayısına sahipti "%60'ı yabancı dilde olan 5000 kitap", farklı dillerde Almanca, İngilizce, Fransızca...) ve Mimarlık Deney Laboratuvarını (Türkiye'nin ilk mimarlık laboratuvarı olarak geçen ve bir deney alanında 1/1 ölçekli modellerin kurulmasına ve galeiden izlenmesine olanak sağlayan, gezici laboratuvarı da bulunan)) kurmuşlar ve Mimarlık Eğitim-öğretimi alanında günümüzde de özel/özgün eğitim-öğretim-araştırma ve yerleşen gelenekleri (saat 10.00 ve 15.00 deki çay saatler) ile yerini koruyan bir kurum olarak görevini yapmaya devam etmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse, AKSOYLAR Mimarlık Eğitim-Öğretim Ortamını kuruluşundan itibaren farklılaşan alt başlıklarda bir yaşam ortamı oluşturmak hedefiyle tasarlamışlar, bunu gerçekleştirmişler ve sürekliliğinin sağlanmasında sağlam, ideal bir temeli KTÜ Mimarlık adına atmışlardır.

KTÜ Mimarlık Laboratuvarı-eski kullanımlar:
1979/80, Deneysel Tasarım Uygulama Çalışmalarından

KTÜ Mimarlık Laboratuvarı-Yeni Kullanımlar

Oluşturdukları lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim programları ve sürecin işlerliklerinin sağlanmasında ulusalveuluslararasıalandaki diyalogları ile ve projelerin devamında eğitim-öğretim ve araştırma ortamının sağlanmasında gerekli mekanları; kütüphane (o zaman müthiş bir kitap sayısına sahipti "%60'ı yabancı dilde olan 5000 kitap", farklı dillerde Almanca, İngilizce, Fransızca...) ve Mimarlık Deney Laboratuvarını (Türkiye'nin ilk mimarlık laboratuvarı olarak geçen ve. bir deney alanında 1/1 ölçekli modellerin kurulmasına ve galeiden izlenmesine olanak sağlayan, gezici laboratuvarı da bulunan)) kurmuşlar ve Mimarlık Eğitim-öğretimi alanında günümüzde de özel/özgün eğitim-öğretim-araştırma ve yerleşen gelenekleri (saat 10.00 ve 15.00 deki çay saatler) ile yerini koruyan bir kurum olarak görevini yapmaya devam etmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse, AKSOYLAR Mimarlık Eğitim-Öğretim Ortamını kuruluşundan itibaren farklılaşan alt başlıklarda bir yaşam ortamı oluşturmak hedefiyle tasarlamışlar, bunu gerçekleştirmişler ve sürekliliğinin sağlanmasında sağlam, ideal bir temeli KTÜ Mimarlık adına atmışlardır.

Gerek İTÜ Mimarlık Fakültesi'nde geçen öğrencilikleri gerekse asistanlıkları ve bunun devamında da KTÜ Mimarlıktaki akademik hayatları süresinde önemli arkadaşlıkları, dostlukları, öğrencileri ve yaşadıkları kentlere, özellikle Trabzon'a olan bağları ile onlar unutulmamış ve onları anmak, anlamak ve tanıtmak adına hem İTÜ' de hem KTÜ' de toplantılar yapılmıştır. Bu bağlamda Mimarlık Eğitimi Derneği [MimED] 'Unutulmayanlar' temalı bir toplantı serisinin ilk konuklarını iki değerli bilim insanı ve eğitimci Prof. Dr. Özgönül ve Erdem AKSOY'lar olarak belirlemiş ve onları, mimarlık bilimi ve eğitimine adanmış yaşamları ve kişilikleriyle, dostları, meslektaşları, öğrencilerinin katılımıyla anmak üzere bu serinin ilk toplantısının düzenlenmesi amaçlamıştır. Bu kapsamda Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü kurucuları Prof. Dr. Özgönül AKSOY ve Prof. Dr. Erdem AKSOY'un eğitim-öğretim idealleri, bilimsel yaklaşımları ve toplumsal sorumluluk anlayışlarına odaklanan panel ve anı kitabının hazırlanması planlanmıştır.

TOPLUMSAL SORUMLULUK ANLAYIŞLARI", "FARKLI MESLEKİ DENEYİMLER ve YAŞAMLAR" konularıyla gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu panel kapsamında ben de "YENİ BİR EĞİTİM ve YAŞAM ORTAMININ TASARIMI" konulu ikinci oturumda; Prof. Dr. Erdal Aksügür, Prof. Dr. Şinasi Aydemir, Prof. Dr. Sonay Çevik, Prof. Dr. Orhan Kuntay, Öğr. Gör. Hasan Saltık hocalarımla konuşmacı olarak katıldığım ikinci panel oturumuna oturumda " İlklerde- 4 Yıllık Eğitim-Öğretim Programı' na Geçiş ve Yüksek Lisans Programının Oluşturulması- Gerçekleştirilmesi' nde Orada Olmak ve Aksoylar' la Eğitim ve Yaşam Ortamını Paylaşmak" konulu konuşmamı ve sunumumu yapmıştım. Benim için Onlar adına, adıyla Orada olmak her açıdan çok değerli idi.... çok değerli... çok değerli olacak....

Bu toplantının arkasından 31 Mayıs 2014 de Trabzon' da KTÜ Mimarlık Bölümü Mezunları Buluşması 10. Yıl Kutlaması-Aksoylar' ı Anma Programı " programı gerçekleştirilmiş ve ilgili etkinlikte "Aksoylar' ın Dilinden" adlı bir konuşma-sunum yapmıştım.

AKSOYLAR, onları anarken bizleri yeniden ...yeniden bir araya getirmişler, zamanının öğrencileri, günümüzün akademisyenleri, onların diğer değerli hocaları ve öğrencileri ile buluşturmuşlar, bu ortamın çok anlamlı bir buluşmaya dönüşmesine zemin hazırlamışlar, sebep olmuşlardır. Bu da doğal olarak hayatın çok önemli bir parçası, bir gereksinim olarak ifade bulmaktadır.

Hocalarımla birlikeye yer aldığım İTÜ de gerçekleştirilen paneldeki sunuşum , amaçlanan, 2025 yılı yayını olarak tamamlanan "KTÜ'nün Kuruluş Yıllarında Eğitime Adanmış Bir Yaşam İki Mimar: ÖZGÖNÜL-ERDEM AKSOY" adlı kitapta " Orada Olmak; Aksoylarla Eğitim ve Yaşam Ortamını Paylaşmak" adı ile, konuşma metnim yer almıştır. Bu noktada söz konusu bu yazımdan ve konferans notlarımdan da, onların dilinden birkaç önemli anlatıya yer vermemim onları anlamada etkili olacağını düşünüyorum

Özgönül Aksoy'un dekan olduğu dönemlerde 1979 yılında öğrenciler için hazırlanan bir kılavuzun önsözünde, çok güzel bir anlatımla; "Bir öğretim kurumunun gelişmesinin saptanması; öğretim, yönetim ve destek öğelerindeki örgütlenme düzeyi, öğretim, araştırma ve yayın etkinliklerindeki verimlilik, çevre sorunlarının çözümüne ve bilimsel bilgi birikimine katkı, öğrenimlerini tamamlayan öğrencilerin mesleklerindeki başarıları gibi değişik olguların izlenmesini gerektirir" diyor , sonra da tüm çalışanlara atfen: "Fakültemiz tüm etkinliklerinde özveriyle görev alan öğretim üye ve yardımcılarının, yönetim örgütünde, teknik birimlerde ve destek görevlerde çalışanların, fakültemizin gelişmesine katkılarının önemine değinmek isterim. Kendilerinin sürekli katkıları olmaksızın, herhangi bir görevin başarılmaması olanaksız olurdu." diye sesleniyor.

O dönemde; eğitim öğretim, araştırma ve yayın birlikteliğinin ve bu çalışmalardaki verimlilik ve çevre sorunlarının çözümüne katkıların ele alınışı, yani çok yönlü oluşturulan bir kurguyu ve bunun hakkındaki düşünceleri anlatan katılımcı, demokratik, paylaşımcı bir yönetim anlayışının izleri olarak değerlendirme bulunmaktadır.

Özgönül Hanım'ın, tüm emekleri çok iyi değerlendiren, bunun yanında sizi motive eden, seven, sarmalayan, korumacı ama disiplinli, ilkelerinden vazgeçmeyen bir yapısı vardı, bir de ona ben hep bölümün annesi diye baktım. ...İnsanları koruyor, kolluyor, disipline ediyor, yol gösteriyor hatta bazen ağır yaralanmalara sebep olabilecek öğrenci hareketleri zamanındaki olaylara da müdahale edebiliyor... Yani herkese yeri olan geniş bir yüreğe, anne yüreğine sahip bir insandı Özgönül Aksoy.

Erdem Aksoy'un, rektörlük döneminde üniversitemizin birinci sınıf öğrencilerine seslendiği üniversite eğitim ve öğretiminin ne anlama geldiğini veya gelmesi gerektiğini ifade eden yazısında: "Üniversitede yürürlükte olan tüm yönetmelikleri dikkatle okumalarını ve üniversite ortamının kendilerine sunduğu tüm olanakların bilincinde olarak güven içinde çalışmalarını, dinlenmelerini, sportif ve sosyal etkinliklere katılmalarını, ders kitapları ve notlarıyla yetinmeyerek kitaplıkta, laboratuvarlarda tam birer araştırmacı olarak yetişmelerini öğütlerim" demektedir.

Bu seslenişin devamında, son paragrafta vatanını, halkını ne kadar çok sevdiğini ortaya koyan "Çok eski bir tarihten gelen ve sonsuzluğa kadar gidecek olan soylu bir ulusun çocukları olarak, büyük sorumluluğunuzun bilincinde olmalısınız. Gücünü ve dayanağını tarihten almayan hiçbir gelişme büyük atılımlara ulaşamaz. Türkiye Cumhuriyeti ve Demokrasisi Büyük Atatürk tarafından sizin ellerinizde daha sonraki kuşaklara iletilmek üzere, sizlere emanet edilmiştir. Bu büyük görevin bilinci içinde yeni öğretim yılınızı ve bütün yıllarınızı değerlendiriniz, saygılarımla." ifadesi yer almaktadır.

Burada, AKSOYLAR'a dair buraya kadar verilen anlatımların ve kitabın özet hikayesinin devamında, daha öncede açıklandığı üzere "KTÜ'nün Kuruluş Yıllarında Eğitime Adanmış Bir Yaşam İki Mimar: ÖZGÖNÜL-ERDEM AKSOY" 2025 yılı yayını olarak tamamlanan kitaba dair detaylı tanıtma ve değerlendirmelerime geçmek istiyorum.

*Hikâyeler niye yazılır:
"Unutmamak için... Çünkü Unutuşun Kolay Ülkesindeyiz" Türkan Ulusu Uraz*

KİTABIN HİKAYESİ' ne daha önce verilen bilgilerin devamında kısaca bir hatırlamak gerekirse; kitabın oluşturulmasında önemli/etkili kaynak toplantılardan birincisi ve en önemlisi sayılabilecek - İTÜ İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ), Taşkışla Kampüsü'nde , 29 Kasım 2013, de Mimarlık Eğitimi Derneği (MimED) tarafından "UNUTULMAYANLAR DİZİSİ kapsamında gerçekleştirilen, kitapta da açıklama bulan ÖZGÖNÜL AKSOY-ERDEM AKSOY ANMA TOPLANTISI olmuştur.Devamında KTÜ Mimarlık Bölümü, 31 Mayıs 2014 de Mimarlık Mezunları Buluşması Etkinlikleri 10. Yıl Kutlaması'nda AKSOYLARI ANMA ETKİNLİĞİ düzenlenmişti.

Mimarlık Eğitimi Derneği (MimED)
UNUTULMAYANLAR
Dizisi

01

KTÜ'NÜN KURULUŞ YILLARINDA
MİMARLIK EĞİTİMİNE ADANMIŞ
BİR YAŞAM İKİ MİMAR

ÖZGÖNÜL ERDEM AKSOY

EDİTÖRLER
TÜRKAN ULUSU URAZ – AHSEN ÖZSOY

05 Aralık 2024'te İTÜ, Taşkışla'da KİTAP TANITIM
ETKİNLİĞİ'nden

Kitabın yayına hazırlanması ve yayınlanması sürecinin tamamlanmasından sonra 05 Aralık 2024'te İTÜ, Taşkışla'da KİTAP TANITIM ETKİNLİĞİ gerçekleştirilmiştir. Aktüel durum, akademik ve sosyal hayatlarının ev sahibi kurum olan KTÜ Mimarlık Fakültesi'nde de AKSOYLAR KİTABIYLA BULUŞMA ETKİNLİĞİ planlanmaktadır.

Kitabın sunuş yazıları, açılış konuşmaları ve diğer bölümlerinde yeralan metinlerinde AKSOYLAR ın kendileri, kentleri, kurumları, arkadaşları, arkadaşlıkları, mimarlık eğitimi ve hakkında ve zaman ilişkili önemli anahtar bilgiler yer almaktadır. Bu tanıtım yazısı bünyesinde yeri geldikçe bazı alıntılarla kitabın okuyucuya sunacağı potansiyel hakkında detay bilgi de verilmeye çalışılmaktadır.

Gülsün Sağlamer, "Önsöz"; Ahsen Özsoy, "MimED 'den Kısaca"; Türkan Ulusu Uraz, "Unutmamak için... Çünkü Unutuşun Kolay Ülkesindeyiz" başlıkları altında kitabı takdim ederler. Açılış konuşmaları bölümünde: Gülsün Sağlamer, "MimED Unutulmayanlar Serisi; Özgönül ve Erdem Aksoy'u Anmak"; İlkay M. Özdemir, "Öğrencileri İle Aralarında Özel Bir Bağ Kurarlardı"; Özge Cordan, "Onları, Sevgi, Saygı ve Minnetle Hep Hatırlayacağız"; Asu-Oya Yağmur-Can Barış-Umut Aksoy, "Aksoylara Sevgi ve Özlemle" başlıklarında anahtar bilgiler vererek okuyucuyu kitabın yoğun içeriğine hazırlamayı amaçlar.

Çocukları, Asu-Oya Yağmur-Can Barış-Umut Aksoy'un Aksoylara Sevgi ve Özlemle...Özgönül' ün Büyük Aşkı yazısında olduğu gibi:

"Ben Özgönül Aksoy, KTÜ İnşaat-Mimarlık Fakültesi'nin Dekanıyım. Akademik Yaşama 1958 yılında İTÜ' de başladım, 1965'ten beri de KTÜ'de görev yapıyorum. Sanıyorum emekli oluncaya kadar da burada kalacağım... Fakültemizde herkes birbirini sever ve sayar. Öğrencilerimizi de çocuklarımız gibi sever ve meslektaşlarımız olarak sayarız..."12 Ocak 1981 tarihli fakülte açılış konuşmasından...

KİTAP: BÖLÜMLER- KURGU-İÇERİK

Bu kitap çalışması sunuş ve açılış konuşmalarını kapsayan bölümleri dışında üç ana bölümden oluşmakta; **1. Bölüm: AKSOYLAR HAKKINDA ANLATILAR, ANLATILANLAR** ana başlığında; **AKSOYLARIN İTÜ YILLARI: EĞİTİM İDEALLERİ; AKSOYLARIN KTÜ YILLARI: MİMARLIK EĞİTİMİNİN VE ORTAMININ TASARIMI; AKSOYLARIN KTÜ SONRASI DÖNEMİ; DİNLEYİCİLERDEN ANILAR ve YORUMLAR. 2. Bölüm: AKSOYLAR HAKKINDA YAZILANLAR ve 3. Bölüm : AKSOYLARIN YAZDIKLARI, ÇİZDİKLERİ' ni konu almaktadır.**

Bölümlerde yeralan yazılar, ağırlıklı olarak onların yaşamına yakından tanıklık etmiş kişiler tarafından kaleme alınırken; iş arkadaşları ve dostlarının dışında farklı alanlardan üniversitelerden, eğitim ve meslek ortamına çok önemli katkıları olan yazıları okuyucuya hem Aksoylarla ilgili, onları farklı yönlerden tanıma, anlama; hem de yazarlarının kişisel ve mesleki arka planlarını da okumaya ve değerlendirme fırsatı verir. Birinci ve ikinci bölümler ve alt bölümler anlatılanları destekleyen fotoğraflarla bitirilirken üçüncü bölümde Aksoylardan Mektuplar ve Aksoyların Yaşam öyküleri ile kitap tamamlanmış olur.

AKSOYLAR HAKKINDA **ANLATILAR, ANLATILANLAR**'ınyeraldığı birinci bölüm:

AKSOYLARIN İTÜ YILLARI: EĞİTİM İDEALLERİ' ni konu alan birinci alt başlıkta;

Afife Batur, Nigan Beyazıt, Sevinç Hadi, Mine İnceoğlu, Necati İnceoğlu, Doğan Kuban, Yıldız Sey, Atilla Yücel Aksoyları şubası başlıklar altında anlatır: "Onlar En Kısa ve Net Tanımla Birer Kahramandı; Erdem Aksoy'un Doktorası ve Sonrasındaki Çalışmalara Etkileri; Yaşamı Güllemek; Anılarımda Sevgili Özgönül ve Erdem; Sevgili Özgönül ve Erdem; Onlar Çok büyük Kahramanlardı; Onlar Gerçek aydınlardı; Aksoyları Anmak" ve yıllara ait bazı fotoğraflar da zamana tanıklık eder.

AKSOYLARIN KTÜ YILLARI: MİMARLIK EĞİTİMİNİN VE ORTAMININ TASARIMI'ni işleyen ikinci alt başlıkta; KTÜ mimarlıktan mezun mimar ve akademisyen olan kişilerce; Erdal Aksugür, Şinasi Aydemir, Sonay Çevik, Bekir Gerçek, İpek Göldeli, İzzet Göldeli, Mustafa Kandil, Gamze Kaymak Heinz, Orhan Kuntay, Mehmet Ali Özkan, Hasan Saltık, Gencay Şeylan, Refik Toksöz, Türkan Ulusu Uraz' ın "Onları Muteşem Bir Başarı Sıfırına", Aksoylar ve Mimarlık Ortamının Sosyal ve Mekansal Olarak Tasarılmasına Katkıları", Orada Olmak; Aksoylarla Eğitim ve Yaşam Ortamını Paylaşmak", "Bilime Adanmışlık", "Kedi, Güneş ve Ben", Mektuplarıyla Erdem Aksoy", "Erdem, Yer i Doldurulamaz Bir Kişiliktir", "Onların Öğrencisi Olmaktan Gurur Duyuyorum", "farklı Kişiliklerine Rağmen Uyum İçinde Çalıştılar", "Aksoylara 'Aksaygılarla'", "Unutulmaz Aksoy Çifti İçin", "Bir Bilim İnsanın Sorumluluğu, Her Şeyden Önce Özgürlüğünü Korumak, Ondandün Vermemektir", "Bölüşülen

Sevgi Azalır mı?", Aksoylarla; Mimarlık Eğitiminde ve Bilimde Kısa Bir Yolculuk" başlıklarıyla buluşan metinler içindeki anlatımlar ve o yılları, günleri ve anıları... anıları sergiler, saklar, korur ve onları yaşatan en önemli güçlendirici araçlardan biri olan fotoğraflar çoğu metni renklendirir. Ayrıca bölüm, KTÜ'de eğitime başladığı yıldan 1982 yılına kadar geçen süredeki Aksoyların, meslektaşları ve öğrencileriyle çektiikleri fotoğrafların sergilenmesiyle sonlanır.

AKSOYLARIN KTÜ SONRASI DÖNEMİ' nin konu alındığı üçüncü alt bölümde KTÜ'den ayrılışlarından sonraki yaşamları ve meslek etkinliklerinde değinilmekte; bunlarla ilgilianılar, ayrıca onların yüzleştirdiği hayatı derecede yıkıcı durumlar ve Aksoyların bunlarla başa çıkma çabaları, öğrencileri, halâ iletişiminde ve yakın oldukları arkadaş ve dostlarının hafızasına kazınmış derin izler üzerinden ele alınır.

DİNLEYİCİLERDEN ANILAR ve YORUMLAR'in oluşturduğu dördüncü alt başlık, anma toplantısında, yapılan Aksoylar ile ilgili anı esaslı paylaşımların konuşmacılar tarafından metne dönüştürülmesiyle oluşmuştur. Bunu izleyen KTÜ'deki öğrencilik hayatı ile ilgili resim sayfaları ayrıca bir görsel şölen sunar.

AKSOYLAR KİTABI: MONOGRAFİK BİR ÇALIŞMA

AKSOYLAR' ı anlatan bu kitap "KTÜ'nün Kuruluş Yıllarında Eğitime Adanmış Bir Yaşam İki Mimar: ÖZGÖNÜL-ERDEM AKSOY" adı ile monografik bir çalışma olarak değerlendirilebilecek kapsamlı ve adı ile uyumlu bir yayın olarak hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Kitabın kapsamı AKSOYLAR olarak belirlenmiş ve onların yaşamına ve ürettiklerine odaklanan, bir yayındır. İki editörlü ve çok yazarlı bir çalışma olan bu yayının içeriği net bir kronoloji izleyen dönemsel düzenleme, kurgulama kapsamında; bölüm ve alt başlıklar diziliminde bir bütün oluşturan; hayatlarına dair tüm evrelerin belgelerle birlikte anlamlı bir sistematik içinde yer aldığı oldukça kapsamlı bir inceleme ve anlatımla ele alınmıştır.

Kitapta öne çıkan konulara kısaca tekrar değinmek gerekirse, çalışma üç temel bölümde ele alınmış, tematik ve yönlendirici bir kurgu ile çalışılmıştır. Kitap, Aksoyların eğitim ve mesleki alanda, farklı ortamlarda yollarının kesiştiği, farklı altyapılara sahip kişiler tarafından kaleme alınan metinler ve gerek metin içinde gerekse bölüm aralarında yer alan fotoğraflardan ve belgelerden oluşmaktadır. Böylece bir taraftan onların hayatlarını çok yönlü olarak anlatırken; diğer taraftan meslek yaşamlarında üstlendikleri roller üzerinden mimarlık mesleğine, mimarlık eğitime katkıları, idealist yaklaşımlı akademik yaşantıları ve hayata bakışları ile bulundukları kentle kurulan anlamlı ve güçlü bağlar hakkında bilgiverir; ve zamanın siyasi, sosyal ve ekonomik yapısına dair ipuçlarını içerir.

EDİTORYAL SÜRECE İLİŞKİN...

Kitabın editörleri Türkan Ulusu Uraz ve Ahsen Özsoy, uzun bir sürece yayılan yayının hazırlığı döneminde yüksek bir sorumluluk ve vefa duygusuyla çalışmışlar ve çoklu geri dönüşlerle eksiksiz, gerekçi ve yansız bir çalışma gerçekleştirme anlayışıyla kitabı yayına hazırlamayı amaçlamışlar ve bunu gerçekleştirmişlerdir. Kitapta yer alan bilgilere ve belgelere ait, eksik gördükleri veya bilinmeyen, hatta ulaşılması güç detayları titizlikle araştırıp tamamlamışlardır.

Bu kitaptaki öznel tutumları da AKSOYLARLA yaşadıklarını, tanık olduklarını ve bu tanıklığın izlerini yansıtmaktadır. Sonuçta 424 sayfa, adına, amacına uygun, kapsamlı ve bazı sebeplere bağlı olarak biraz gecikse de profesyonel bir şekilde yönetilmiş kaliteli bir yayın olarak değerlendirilebilen bir ürün ortaya çıkarmada etkin roller üstlenmişlerdir.

MimED, UNUTULMAYANLAR Dizisi 01, Mimarlık Eğitimi Derneği ve YEM Yayın işbirliğiyle yayın dünyasına kazandırılan bu eser, mimarlık eğitimi kurumları ve eğitimcilerle ilgili bir geleneğin oluşturulması ve Türkiye’de Mimarlık Eğitimi tarihinin yazılması adına asli bir görevi de yerine getirmiş olmakta; artık bu geleneğin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında kurumlara önemli görev düşmektedir. MimED Yönetim Kurulu Başkanı Ahsen Özsoy’un anlatımında açıklama bulduğu üzere:

“Mimarlık Eğitimi Derneği (MimED), Yönetim Kurulu’nun 17 Ocak 2012 tarihli toplantısında ‘Unutulmayanlar’ temalı bir toplantı dizisinin düzenlenmesine ve bu etkinliğin ilk konuklarının, iki değerli bilim insanı ve eğitimci Prof. Dr.Özgönül ve Erdem Aksoy olmasına karar verildi”

SONUÇTA;

“Mükemmeli ararken bunu etraflarına da hissettiren ama baskı da yaratmayan, bu iki özel insan kendilerine ait, taklit edilmesi olanaksız üsluplarıyla hem örnek olma hem de yeniye aramada herkesin kendisi olmasını özendirme yönünde etkili oluyorlardı...” Gülsün Sağlamer

Trabzonluların, KTÜ lülerin ve KTÜ lü akademisyenlerin geçmişe dayalı hatırlayabildiği, hatırlayabileceği veya AKSOYLARI yayınlanmış bülten, kılavuz, katalog, yıllıklar ve diğer yayınlardan olmak üzere tanıyanlar, hatırlayanlar, unutmayanlar; Mimarlık bölümü öğrencilerinin mekanda-mimarlık bölümü bünyesinde fiziksel anlamda görebileceği isimleriyle anılan mekanlardan ve Aksoylar Köşesi’nden , onları eğitim-öğretim döneminden tanıyan, hocaları olmuş bölümde kalanlardan, akademisyelerinin hatıralarında ve dillerinde açıklama-adlandırmalar bulabilmelerinin yanında; yazıya da konu olan kitap, AKSOYLARI, onlara ve herkese her yönüyle akademik, mesleki ve özel yaşamlarından kesitlerle tanıyabilecekleri, anlayabilecekleri ve bu yolla da yaşamsal sürdürülebilirliğin sağlanmasında çok önemli rollerin gerçekleşmesinde ortam ve sağlam bir olanak sunacaktır.

“KTÜ’nün Kuruluş Yıllarında Eğitime Adanmış Bir Yaşam İki Mimar: ÖZGÖNÜL-ERDEM AKSOY” kitabı Aksoyların yaşam öyküsüne tanıklık etmiş ve onlarla farklı yıllar, farklı ortam ve farklı yaşam dilimlerindeki birliktelikleri, paylaşımları yaşamış kişilerin, anlatımı ve bunların belgelenmesi ürünüdür. Onları anlama ve anlatmaya, tanımaya ve tanıtmaya yönelik edinilen tüm bilgi ve belgelerin akıcı, doğru bir kurgu içinde ele alan bu kitabın yayınlanmış olması önemli ve kıymetli bir akademik ve mesleki bir görev ve sorumluluktur. Çok yönlü ele alınan ve çok yönlü yararlar getirecek pek çok şeye ışık tutma potansiyelini taşıyan boyutlarıyla hazırlanan, Aksoyların Örnek Hayatları’ı ele alan bu kitap, örnek bir çalışma, önemli bir kaynak eser olarak yayın dünyasına kazandırılmıştır. Kuşkusuz bir kaynak ve örnek yayın olarak Mimarlık Eğitimi Yazınında özel yerini alacaktır.

...Onlarla, Yeni Bir Eğitim ve Yaşam Ortamının Tasarımı’nda, İlklerde- 4 Yıllık Eğitim-Öğretim Programı’na Geçiş ve Yüksek Lisans Programının Oluşturulması-Gerçekleştirilmesi’nde orada(KTÜ’de) olduğum, öğrencilik ve asistanlık yaşantım içerisinde AKSOYLAR’la Eğitim ve Yaşam Ortamını Paylaşma şansını bulduğum ve bana akademik hayatımın yanında tüm hayatımda da ışık oldukları her şey için onları bir kez daha saygı, sevgi ve özlemle anıyorum.

Kitap K nyeye:

KT 'n n Kurulus Yıllarında Mimarlık Eğitimine Adanmış Bir Yaşam İki Mimar: ÖZGÖNÜL – ERDEM AKSOY;

*Editörler: Türkan Ulusu Uraz-Ahsen  zsoy;
Mimarlık Eğitimi Deneđi(M MED)-UNUTULMAYANLAR Dizisi 01,
İstanbul: YEM Yayın; 2024. 424 sayfa, ISBN:978-625-7008-66-2*

*Yazının içeriği, Yazarı tarafından keleme alınan; "KT 'n n Kurulus Yıllarında Eğitime Adanmış Bir Yaşam İki Mimar: Özgönül- Erdem Aksoy" adlı kitabın mimar .ist dergisinde ayınlanan tanıtım-değerlendirme metnini ve söz konusu kitapta yer alan "Orada Olmak; Aksoylarla Eğitim ve Yaşam Ortamını Paylaşmak" başlığındaki yazısını ve ",-Aksoylar' ı Anma Programı kapsamında sunulan, "Aksoylar' ın Dilinden" konulu konferansını temel almıştır.

05 Aralık 2024'te İT , Taşkışla'da K TAP TANITIM ETK NLİĞİ' nde BULUşMA : Erden KARABOĞA(Hocamız), Asu AKSOY(Aksoyların Kızı), Sonay ÇEVİK-G mze KAYMAK HE NZ, Recep  NAL (Mimarlık ilk Lisanüstü Programı  đrencilerinden), Vehbi Tosun , T rk z ACAR HAZNEDAR, Hatice...Ufuk  EBUK U (Aksoyların  đrencilerinden)

KAYNAKLAR

Çevik, S., "İlklerde- 4 Yıllık Eğitim-Öğretim Programı' na Geçiş ve Yüksek Lisans Programının Oluşturulması-Gerçekleştirilmesi" nde Orada Olmak ve Aksoylar' la Eğitim ve Yaşam Ortamını Paylaşmak ", Panel- 2.Oturum: Yeni Bir Eğitim ve Yaşam Ortamının Tasarımı Aksoyları Anmak, Mim- ED Unutulmayanlar 1, 2013 Etkinlikleri, Mim-ED (Mimarlık Eğitimi Derneği) 29 Kasım 2013, İTÜ Mim.Fak. Taşkışla, İstanbul

Çevik, S., "Aksoylar' ın Dilinden", Konferans, KTÜ Mimarlık Bölümü Mezunları Buluşması -2014Etkinlikleri 10. Yıl Kutlaması-Aksoylar' ı Anma Programı, 31 Mayıs 2014, KTÜ Mimarlık Bölümü, Trabzon.

Çevik, S., "Orada Olmak; Aksoylarla Eğitim ve Yaşam Ortamını Paylaşmak" , KTÜ'nün Kuruluş Yıllarında Eğitime Adanmış Bir Yaşam İki Mimar: Özgönül- Erdem Aksoy: Ed.: Özsoy A, Uraz Uluşu T.,İstanbul: YEM Yayın; 2024, s. 110-123

Çevik, S., KTÜ'nün Kuruluş Yıllarında Eğitime Adanmış Bir Yaşam İki Mimar: Özgönül- Erdem Aksoy adlı Kitabın Tanıtım-Değerlendirme Yazısı, mimar.ist dergisi, Kış 2025 , Yıl: 25/1, Sayı: 82,s. 19- 22

Çevik S., Fotoğraf Arşivi

KTÜ Mimarlık Bölümü Öğrencileri Özgönül Aksoy ve Nurten Aksugür ile,1980 Yılı

TRABZON'A DAİR

ÜÇ ŞEHRİN BİR HAVALİMANI TARTIŞMASI

Musa ALİOĞLU*

Doğum yerim Trabzon'a ilişkin bir yazı yazdım. Doğrusu tarafsız olamadım. Neden derseniz, Atinalı Xenophon'un MÖ 400 yılında gördüğü bu tarihi çok eski (yani kadim) şehir, o yıllarda bile bir ihraç limanıydı. O zamanlar şayet uçaklar olsaydı Trapezounta adındaki bu kent ulaştırmada mutlaka bir HUB (Dağıtım merkezi) olurdu diyebilirim. Pontus Krallığı'ndan, Romalılara ve ardından da Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetine giren Trabzon, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına da belli bir varlık ve zenginlikle girmiştir. Trabzon vilayetinin ulusal ekonomiye katkısı, yetiştirdiği değerli vatan evlatlarıyla ülkemizin sosyal ve kültürel hayatında önemli bir yer edildiği ayrı bir gerçek. Ekonomiye kattığı değer oranında da yatırımlardan pay alması da hakkıdır. Deniz limanının yanı sıra, 1957 yılında havaalanına kavuşan Trabzon kenti doğal-coğrafi konumu nedeniyle Doğu Karadeniz'in daima merkezi olmuştur.

Bu konularda tarafsız olamazdım ki. Trabzon Havalimanı'ndan yıllar boyu Artvin, Rize, Giresun ve hatta Ordu da hep yararlandı. Önceleri hiç kimse bu durumdan hiçbir rahatsızlık duymadı. Sonraları siyaset mevkiinde bulunan politikacıların 'havalimanı' konusunu gündeme getirmesiyle bu şehirlerde bir kamuoyu oluşturuldu. Özellikle Rize ve Giresun halkının bir bölümü şehirlerine havalimanı yapılmasını istediler. Devletin imkanları yetmediği için istekleri yıllar sonra gerçekleşti. Önce Ordu-Giresun'a, sonra da Rize ve Artvin'e hizmet eden havalimanları hizmete sokuldu. Fakat, şikayetler hiç bitmedi, biteceğe de benzemiyor. Bu iki havalimanına yapılan seferlerin az oluşu ve bilet fiyatlarının da yüksekliği sorun olarak dile getirilmeye başlandı. Bu konuda başta THY olmak üzere A Jet ve Pegasus da periyodik olarak eleştirilmeye devam ediliyor.

Konu tam kapandı derken, Trabzon'a 15 milyon yolcu kapasiteli yeni bir havalimanı yapılacağına açıklanması tartışmaları yeniden alevlendirildi. Ulaştırma ve Altyapı Bakanı'nın ve Sivil Havacılık Genel Müdürü'nün Trabzonlu oldukları için memleketlerine torpil geçtikleri ve korudukları yönünde bazı eleştiriler yapılıyor. Devletin bu gibi işlerinin bir kişinin isteğiyle değil plan ve program esasına göre yapıldığını akıl etmeyen bazı Rizeliler de Cumhurbaşkanı R. Tayyip Erdoğan'ın 'baba ocağı'na ayrımcılık yapıldığını her fırsatta dile getirerek ilgili bürokratları zan altında bırakıp, komşu iki şehrin arasını açma gayretine bilmeden hizmet ediyorlar. Rizeli hemşehrilerimiz de bu konuda bilgi verirken Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMI) Genel Müdürlüğü'ne ait istatistiklerinden medet umuyor ve diyorlar ki, 2024 yılında, Ordu-Giresun Havalimanı'nı yaklaşık olarak 960 bin, Rize-Artvin Havalimanı 1 milyon 100 bin ve Trabzon Havalimanı da 3 milyon 580 bin yolcuya hizmet etmiş.

Bu üç havalimanı 2024 yılında toplam 5 milyon 640 bin kişiyi ağırladığına göre (Yapılmakta olan Bayburt Salyazı Havalimanı bu hesaba dahil değildir) Trabzon'a 15 milyon kapasiteli yeni bir havalimanı acaba neden yapılıyor? Bazı Rizeliler, ardından da ilginç bir konuyu ele alıp şöyle devam ediyorlar. "Trabzon'a yapılacak havalimanını bölgesel havalimanı yaparak, diğer havalimanlarını sivil statüden çıkarıp askeri havalimanına mı dönüştürmek istiyorlar." Vay canına neler oluyor! Bölgesel havalimanı diye bir şey yok. Bu sadece sözde. Zafer Havalimanı bölgesel dendi, sonuç tam bir facia. Çukurova'ya da Mersinlilerin gönlünü almak için bölgesel havalimanı dendi.

Askeri havalimanı yapmak iddiasına gelince, bu sözler tam deli saçması. Türkiye'de 18 havalimanı askerlerin elinde olmasına rağmen, meydanlar Genelkurmay Başkanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı ile 2002'de yapılan protokol ile sivil uçuş ve eğitimlere açılmıştır. Açılışına Genelkurmay Başkanı Org. Yaşar Güler'in (Şu an Milli Savunma Bakanı) de katıldığı Rize-Artvin Havalimanı'ndaki yan pist gerektiği zaman askeri amaçlarla ve savaş uçakları tarafından kullanılmak üzere yapılmıştır. Her halde bundan yola çıkarak böyle boş sözler söylüyorlar.

Trabzon'a yapılan yeni havalimanı da bu memleketin malı. Gerektiği zaman Rizeliler de, Giresunlular da burayı kullanacak. Dostluklar da gelişecek. İki şehrin kardeşliğini havalimanının değil yolcu sayısı hiçbir şey bozamaz. Mutlu yarınlar Türkiye.

* Gazeteci ,Yazar

Uçuş ömrünü bitirenlerin akibeti bu Uçakları köfte dükkanı yapmayalım! Ulaşım aracı deyince aklımıza ilk önce otomobil, tren, vapur ve de uçak gelir. Doğal olarak bu araçların her birinin belli bir ömrü vardır. Gerekli bakımları yerine getirdiğiniz sürece ön görülen zaman boyunca hepsini kullanabiliriz. Yapımı yüzlerce parçanın bir araya getirilmesiyle gerçekleşen uçakların acaba kaç yıllık bir ömrü vardır diye hiç merak ettiniz mi? Yolcu ve kargo taşımada kullanılan ticari uçaklar dar ve geniş gövde olarak iki çeşittir. Marka ve modeline göre her uçak için bakımına, kullanım süresine ve teknik düzeyine bağlı olarak bir ömür biçmek mümkün.

Uçaklar üretilirken kaç yıl uçabilecekleri de hesaplanır ve teknik alt yapısı da ona göre oluşturulur. Bir kaza geçirmediği sürece dar gövdeli uçaklar için 20-25 yıl, geniş gövdeli uçaklar için de 35-40 yıllık bir ömür biçilir. Tabii kaza geçirmediği sürece. Uçuş ömrünü tamamlayan ve uçamaz hale gelen uçaklar için yakın zamana kadar klasik bir tabirle "Jilet olacak" denilirdi. Gövdesi alüminyumdan oluşan uçak nasıl jilet olur, orası da tartışılması gereken ayrı bir konu. Türkiye'de, bu jilet olacak tabiri yerini artık "Köfteci dükkanı" olacak sözüne bıraktı. Kullanım ömrünü tamamladığı için işe yaramaz hale gelen uçakların değişik amaçlarla kullanıldığını görüp şaşırmamak elde değil. Trabzon'da kütüphane yapılmak istenen uçak da kafe yapılmak üzere el değiştirdi.

İstanbul'daki Yeşilköy İDTM Blokları oto parkındaki uçak ve Anadolu'nun birçok kentinde bulunan eski veya emekli uçakların değişik amaçlarla kullanılması bize özgü iş olsa gerek. Bu konuda da işin ölçüsünü kaçırdık. Dünyada da her yıl onlarca uçak emekliye ayrılıp, bir köşede (Çoğunlukla korozyona karşı korunabilmek için çöllerde) kendine reva görülen akibeti beklemekte. Normal şartlarda parçalanıp bu gibi uçakların işe yarayan parçaları başka uçaklara monte edilmek için alınıyor ve ticari olarak kazanç kapısı oluyor.

Sadece gövde ve kanatları kalan bir uçağın neye yarayacağını bunları satın alan kişilerin hayal gücü belirler. Başka ülkelerde, uçak gövdelerini ev, kafe veya kütüphane gibi düşünenler var. Fakat bu çok da işe yaramıyor. İsveç'in Stockholm kentindeki Arlanda Havalimanı'nda otel olarak kullanılan Boeing 747-200 tipi bir uçak (Jumbo Stay), artık hurdaya çıkma tehlikesiyle karşı karşıya. 2009 yılından bu yana her yıl binlerce kişiyi misafir eden 33 odalı otel, cazibesini yitirdiğinden beri ikinci emeklilik için gün saymaktadır. Tabii her uçak böyle talihsiz akibete uğramıyor. Bazı uçakların enkazı bile doğrusu binlerce dolar para ediyor. Dünyaca ünlü bir müzik gurubu olan Iron Maiden'ın (Demir madeni) Air Atlanta Icelandic'ten wet lease olarak (Ekibiyle birlikte) kiraladığı efsane uçağı "Ed Force One" da parçalanıp satışa çıkarıldı. İlk olarak 2025 yılında ticari pilot lisansı olan gurubun solisti Bruce Dickinson tarafından uçurulan TF-AAK tescilli Boeing 747-400 tipi uçağın parçaları birer koleksiyon ürünü haline getirilip satışa çıkarıldı. Gurubu ve 12 tonluk malzemelerini 5 ayda 35 ayrı yere götüren uçak, yeni şirketinde de bir süre kargo taşıdı ve 2020'de kesin olarak emekliye ayrıldı.

Uçağı satın alan Aviationtag adlı şirket, uçağın dış gövdesinden kesilen parçaları 8x3 cm boyutlarında metal etiketlere dönüştürdü. Her bir parça, orijinallik sertifikası ve seri numarası ile birlikte grubun "The Number of the Beast" albümüne gönderme yaparak 66,66 Euro'dan satışa çıkarıldı. İlk etapta piyasaya sürülen bin adet etiketten yüzde 80'i şimdiden satıldı. Iron Maiden daha önce de Boeing 757 (tescil G-STRX) tipi uçağının parçalarını açık artırma ile satışa sunmuştu. Uçakların da bir onuru var dersem, gülmeyin. Geçmişteki şanlı mазisine uygun davranalım, ama onları köfte dükkanı yaparak komik ve sevimsiz duruma sokmayalım lütfen.

TERKEDİLMİŞ ANILAR

İsmail KANSIZ*

Nerede siyah beyaz bir fotoğraf görsem neresi olduğu çok da ilgilendirmez beni.
Çünkü biz o siyah beyaz zamanların çocuklarıydık.
Ve mutlaka o fotoğrafın içine ruhumuz sinmiştir.
Bakmayın fotolarımızın siyah beyaz oluşuna, hayatımız renkliydi.
Kuzguni siyah kumların üstünde oynayan bizler, siyahtan da öte karartısıyla bilmeyeni ürküten Karadeniz'in dalgalarında deniz keyfini çıkartırken bile denizimiz ya siyah ya da köpük beyazı idi.

Ya önlüklerimiz?
Zenginimiz fakirimiz belli değildi o siyah beyaz kıyafetlerimiz içinde.
Bir siyah şort ve bir beyaz atletle koca liseyi bitirdik beden eğitimi derslerinde. Üstelik siyah bir torbanın içinde düzenli bir şekilde taşıdığımız cizlavet spor ayakkabıları ile...
Öğretmenlerimiz de siyah beyaz günlerin renkli eğitimcileri olarak bizimle adam olalım diye ilgilenirken arada kulaklarımız da kızarmaz değildi.

Hacıkasım Mahallesinde oturur, Ziya Bey sahasında büyüklerden fırsat buldukça maçlar yaparken aramızda Yenicuma'dan ve Kuzgundere'den gelen dostlarımız o günlerin renkli ortamına katkı sağlardı.
Kuzgundere bizim için tarihin kalbi sayılırdı onca çarpık yapılaşmasına rağmen.
Kale surlarında; Roma'nın, Komnenosların, Osmanlıların izlerinin bulunduğu yaş ilerledikçe daha da bilinçli bir şekilde anlamaya başlamıştık.
Kale kapısından biri Ortahisar'a açılırdı.
Kendimizce belki de ilk tarihi turlarımızı o Kale surlarının üzerlerinde yapıyorduk farkında olmadan.
Ama ne yazık ki koruyamadığımızı yıkmak gibi kötü bir salgın geldi ve tarihin kökünü kazıdık.

Siyah beyaz fotolarda bize gülümseyen anılar yıkılıp giderken bu kez yıkım fotoları renkli çekildi.
Maalesef o renkli fotolar hiçbir zaman siyah beyaz günlerin güzelliği yansıtamayacaktı.
Anılar yaşatılırsa anlam kazanır.
Kurtuluş İlkokulu yok.
Hacıkasım Fırını yok.
Ziya Bey Sahası yok.
Zafer İlkokulu yok.
Zafer Camii yok.
Surlara uzanan nostaljik yollar yok.
Peki, ne var?
Vadi boyunca araç parkı ve terkedilmiş anılar..

* Gazeteci, Yazar

Hacıkasım
FIRINI

DOĞU KARADENİZ' in TARİHİnden
DOĞASIndan...
Coşkun ERÜZ*

* Prof. Dr. KTÜ, Deniz Bilimleri Fakültesi Doğal ve Tarihi Değerleri Koruma Derneği

TRABZON'UN EKOLOJİK HAZİNESİ- DOĞA MÜZELERİ; AĞAÇBAŞI VE BARMA TURBALIKLARI

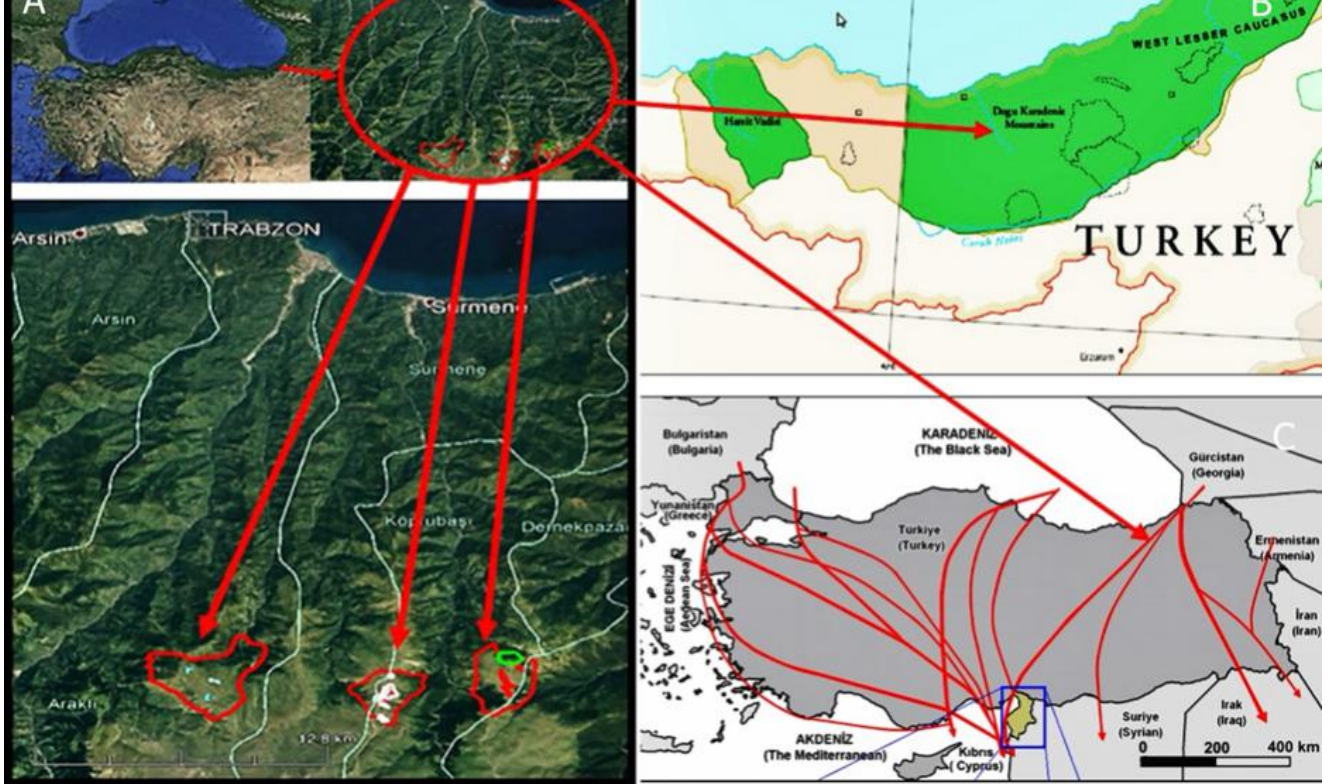
Coşkun ERÜZ*

Turbalıklar ve Bölge Turbalıklarının Önemi

Kafkas Dağlarının, Güney Batıdaki Küçük Kafkasya Koridorunu oluşturan Doğu Karadeniz Havzası , WWF International tarafından, biyolojik çeşitlilik bakımından dünya çapında önemli 200 ekolojik bölgeden biri olarak ilan edilmiştir. Bu bölge Avrupa'nın en güneyi ve Anadolu'nun en büyük ve son yüksek rakım turbalıklarını bünyesinde barındırmaktadır. Türkiye'de 3-20 metre arasında değişen kalınlıklarda, küçük oluşumlar halinde bulunan ve kuzey yarım küre turbalıklarının güney sınırını oluşturan turbalık alanlar, çok nadir doğal yaşam ortamlarıdır. Araştırmalar, Türkiye'deki turbalıkların yaklaşık %87 oranında bozulduğunu ve toplam turbalık alanın 24.000 hektardan 3000 hektarın altına düştüğünü göstermektedir (Üniver ve Sözüdoğru, 1995).

İklim değişimi etkisini azaltmada çok önemli role sahip olan turbalıklar, dünya kara alanının %3'ünü, yani yaklaşık 4 milyon km2 alanı kaplamaktadır. Turbalıklar dünyanın en büyük karasal karbon stoklarını oluştururlar; küresel olarak en az 550gigaton karbon depolarlar; bu miktar, dünyadaki tüm ormanlarda depolanan karbonun iki katından fazladır(URL-1). Gerekli önlemler alınmazsa, bu nadir doğal yaşam ortamları ile birlikte üzerinde yaşayan bitki ve hayvan türleri, iklim düzenleme rolü ve doğa ve insanlık tarihine ait binlerce yıllık ekolojik arşivin de yok olması da söz konusudur.

Dünya ölçeğinde korunması gereken 200 ekolojik bölgeden birisi olan Doğu Karadeniz Dağları; Türkiye'nin 2000m ve üzerindeki en büyük yüksek rakım turbalığı Ağaçaşlı Turbalığı (Trabzon-Köprübaşı) ve 5km doğusunda bulunan Barma Yaylası Turbalığı, 5km batıda bulunan Yılantaş Turbalığının, Jeolojik ve Ekolojik Miras olarak sürdürülebilir korunması son derece önemlidir. Bu alanlar 9-10bin yıllık ekolojik arşiv, kendine has bitki ve hayvan zenginliği ve kuş göç yolu üzerinde bulunmaları ile önemli doğa alanlarıdır (Şekil 1) .

Şekil 1 Yılantaş(sol), Ağaçaşlı(Orta) ve Barma (sağ) turbalıklarının konumu, WWF -Dünya ölçeğinde önemli 200 doğa alanı olan Güney Batı Kafkas-Doğu Karadeniz dağları (sağ üst yeşil renk) (URL-2) ve Türkiye'de en önemli kuş göç rotaları (URL 3)

urba Oluşumu; sulak alanlardaki ölü bitki kalıntılarının nemli ortamda oksijensiz kalarak yavaş bir şekilde çürümesi, fosilleşmesi sonucunda binlerce yıl boyunca üst üste birikmeleri sonucu, tabakalı yapıdaki organik maddece zengin, turbalıklar oluşur. Turbalıklar, karbon depolayarak, sera gazı azaltımı ile iklimi düzenler, yağmur sularını depolayarak ani selleri önler ve yıl boyu su sağlar ve yağmur vd. suları süzüp temizledikleri için insanlığa eşsiz bir ekosistem hizmeti sağlayan alanlardır. Turbalıklar durgun su ve taban suyunun yüzeye çok yakın olduğu yosun ve çayırlik alanlardır. Bu alanlarda büyüyen yosun ve bitkiler, kuruduklarında, içinde büyüdükleri asidik yapıdaki bataklık su, bitki kalıntılarının hava ile olan ilişkilerini keser ve ölü dokuların oksitlenmelerine engel olarak çürümeden fosilleşerek binlerce yıl boyunca tabakalar halinde, kısmen çürümeden birikerek muhafaza olmalarını sağlar. Üst üste birikerek tabakalar oluşturan bu ölü organik yapı, turba olarak adlandırılır. Turbaların oluşumları binlerce yıl sürer. Turbalıklar, sadece turbalıklarda yaşayabilen çok nadir 25 bitki türüne yaşam ortamı sağlar. Turbalıklar tahrip edildiğinde nesli tehlike altında olan bu türler, yeryüzünden tamamen yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Bölgede, yüksek rakım turbalıkları; bataklıkları oluşturan su ve bitki besinlerini yağışlar ve sisten, atmosferden sağlayan, yüksek nemliliğe sahip, besince zengin olan ve yeraltı sularından etkilenmeyen, dışarıdan su girişi olmayan, ombrotrofik özelliklere sahiptir. Nadir bulunan flora ve fauna türlerine sahip bölge turbalıkları, bölgenin güncel ve 8-10 bin yıllık geçmişine ait, ekolojik ve klimatolojik verileri bünyesinde saklayan, doğal bir arşivdir. Bu turbalıkların suları asidik özellikte, turbalar ayrışması düşük, yosun ve odunsu yapıdadır. Turbalıklar ve çevresinin tabanındaki ana kaya; üst kretase yaşlı bazalt, andezit lav ve proklast yapılarından oluşmuştur.

50-450cm arasında derinliğe sahip, 200ha'a yakın mutlak turbalık alan barındıran Ağaçbaşı, Barma , Yılandaş yaylalarında, turbalık, mera, yaylak ve orman olan 2561ha alan; Trabzon Doğal ve Tarihi Değerleri Koruma Derneği (DOĞA-TARİH) uzmanları tarafından yapılan akademik çalışmalara dayalı girişimler sonucu, Çevre Şehircilik ve İklim Değişimi Bakanlığı tarafından ekolojik değerlendirme (ETBAR) kapsamına alınmış ve 2019 yılında bakanlık tarafından turbalıklar ve çevresi (Şekil 2) DOĞAL SİT (Nitelikli doğal koruma alanı ve Sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanı) Cumhurbaşkanlığı onayı ile "Kesin Korunacak Hassas Alan" olarak koruma altına alınmıştır.

Şekil 2. Bölge turbalıkları içerisinde en büyük ve yüksek turbalık olan Ağaçbaşı Turbaliği ve en az 1000 yıla karşılık gelen turba kesiti

Ağaçbaşı yaylası ve turbaliği, Trabzon Köprübaşı İlçesi sınırlarında, Harman tepenin güneyinde ve iki su havzası (Sürmene-Küçükdere) arasında 2000- 2100 m. yükseltiye sahiptir. Barma Yaylası Köprübaşı ve Çaykara ilçe sınırında, Görnek Tabiat Parkının güneyinde ve 1800-1900m yüksekliğe sahiptir. Benzer özelliklere sahip Yılandaş ise Araklı Yılandaş Yaylası içinde bulunmaktadır. Turbalıklar ve çevre yaylalar yüksek yağış alan (yıllık ort. 1300-1500mm), yaz aylarını 2/3 ünde sisli ve nemli olan ve eğimli, birkaç metre derinliğe sahip dalgalı görünüme sahip bir plato, yaylada bulunmaktadır.

Ağaçbaşı, Barma ve Yılandaş Yüksek Rakım Turbalıklarının Ekolojik Önemi

Ağaçbaşı ve diğer turbalıklar Türkiye'nin en büyük ve tüm özellikleriyle gerçek yüksek rakım turbalıklarıdır. Bu turbalıklar Avrupa'nın en güneyinde bulunan çok nadir yüksek rakım bataklığı olmaları nedeni ile dünya ölçeğinde korunması gerekli doğal miras alanlarıdır. Alanın zengin bitki örtüsü Türkiye'de nadir bulunan veya turbalık ve çevresinden başka hiçbir yerde bulunmayan taksonlardan oluşmaktadır.

Bölge turbalıklarında nadir bulunan türlerden üçü böcek yiyen bitkilerdir. Bunlara örnek *Drosera* türüdür (Şekil 3)

Şekil 3. *Drosera intermedia** (böcekle beslenen -böcekçil bitki) Türkiye'de sadece beş ya da daha az yerde yetişmektedir.

Bölge turbalıklarında görülen bitki örtüsü Türkiye'de oldukça nadir bulunan ya da Ağaçbaşı, Barma, Yılandaş Turbalıkları ve çevresinden başka yerde bulunmayan taksonlardan oluşmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1: Bölge Turbalıklarında bulunan bazı endemik türler

<i>Carex lasiocarpa</i> */ <i>C. magellanica</i> ssp. <i>irrigua</i> / <i>C. rostrata</i> / <i>Eriophorum angustifolium</i> Su birikintisi topluluğu,	<i>Drosera intermedia</i> * (Böcekçil bitki) (çok nadir)
<i>Carex panicea</i> / <i>Parnassia palustris</i> / <i>Pedicularis comosa</i> / <i>Swerita iberica</i> Turbalık çayırı topluluğu	<i>Narthecium balansae</i>
<i>Carex magellanica</i> subsp.	<i>Sphagnum</i> sp. (Bataklık yosunu)
<i>Carex echinata</i> / <i>C. panicea</i> / <i>C. pauciflora</i> */ <i>Potentilla erecta</i> / <i>Rhynchospora alba</i> * Su birikintisi kenarı topluluğu	<i>Andromeda polifolia</i> *(20x20 metre bir alan kaplayan oldukça nadir bir tür)
<i>C. pauciflora</i> * (yer, yer yöre halkı hayvanları bu bitkiyle yemlemektedir)	<i>Eriophorum angustifolium</i> *
<i>Lycopodium inundatum</i> * (çok nadir)	<i>Rhynchospora alba</i> * (çok nadir)
<i>Nardus stricta</i> / <i>Potentilla erecta</i> / <i>Polystichum</i> (bozulmakta olan turbalık yüzeyinde)	
Yıldızla (*) işaretli bitkiler Türkiye'de yalnızca beş ya da daha az yerde bulunduğu bilinen türlerdir. Alandaki türlerin dağılımı üzerine detaylı bir araştırma yapılmamakla beraber turbalıkların bulunduğu yaylaların, bazı bitki popülasyonlarının en güney sınırını oluşturduğu düşünülmektedir. <i>Carex lasiocarpa</i> * (Alkan, 1992).	

Ağaçbaşı Turbalığının Tarihsel Önemi

Turbalıkların bulunduğu yaylalar , bölgenin önemli tarihi yollarının içinden geçtiği alanlardır. Bu yollardan en önemlisi, arkeolojik sit olarak tescilli, Ağaçbaşı yaylası ve turbalığı içinden geçen tarihi Sürmene-Bayburt KERVAN YOLU'dur (Şekil 3). v

Şekil 4. Ağaçbaşı Turbalığı içinden geçen tarihi KERVAN YOLU güzergahı ve güzergah üzerinde bulunan tarihi ve doğal değerler.

Ağaçbaşı yaylası, iki vadi (Araklı Karadere ve Sürmene deresi) arasında, deniz seviyesinden başlayarak Madur-Polut dağı eteklerinde 2500 m yüksekliğe ulaşan sırt ve bu sırt üzerinden geçerek Aydıntepe (Antik Hart Kenti)- Bayburt'a ulaşan tarihi kervan yolunun üzerindedir. 16. Yüzyılın en önemli kervan yollarından birisi olan güzergâhla ilgili olarak ünlü seyyah Evliya çelebi Seyahatnamesinde: "Lakin bu dağa Ağaçbaşı Dağı derler. Trabzon'dan Bayburt'a gidenler bu dağdan geçerler. Bir kapısı var ondan başka geçecek yol yoktur" ifadesi ile bataklığın sadece bir noktadan geçit verdiğini ifade etmektedir. Günümüzde mevcut olan bu yol, bilinçsiz ve bilimden uzak kişilerce araç yolu yapılmak üzere tahrip edilmiş, çok az bir kısmı günümüze gelebilmiş ve bir kısmı Arkeolojik SİT olarak koruma altına alınmıştır. Ayrıca Dede Korkut Masallarında belirtilen Bamsı Beyreğin Trabzon Tekfurunun kızını almak için geçmek zorunda olacağı tehlikeli bataklıkta Ağaçbaşı Turba bataklığıdır. Tarihi kervan yolu üzerinde bulunması nedeni ile pek çoğu günümüze ulaşmış (Şekil 4) ticari, dini ve konut amaçlı birçok tarihi yapı (cami, kilise, han, konut, çeşme vb.) mevcuttur. Tarihi yapı ve alanlara örnek; Harmantepe ve Ağaçbaşı şehitlikleri, Kavga düzü hanı vd. hanlar verilebilir.

Ağaçbaşı ve Diğer Turbalık Alanlar Koruması ve Ekoturizm yoluyla Bölgeye Katkısı:

Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin tanımına göre: EKOTURİZM Çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözeten, yerel halka en fazla ekonomik katkı sağlayan, doğal alanlara karşı duyarlı bir turizmdir.

Ekoturizmin Amacı:

- *Doğal ortamları, ekosistemleri tanımak, tanıtmak ve korumak,
- *Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak,
- *Doğal yaşam ve koruma konusunda kamuoyu bilincini artırmak,
- *Tehdit altındaki türler ve alanların koruma projelerini üretmek ve mevcut projelere destek vermek.

El değmemiş doğada yapılan tüm turizm çeşitleri, eko turizmin kapsamına girmektedir.

EKOTURİZMİN KAPSAMINDA yeşil turizm, alternatif turizm, doğa turizmi, yaban hayatı turizmi, macera turizmi ve kültürel turizm yer alır.

EKOTURİZM genellikle küçük gruplar halinde, ailelerin işlettiği küçük tesislerde, geleneksel mimarinin ve yerel kaynakların kullanımını hedef almaktadır.

EKOTURİZM amacına uygun gerçekleştirildiği takdirde, Ağaçbaşı turbalığı gibi hassas ekosistemlerin korunmasına ve bu bölgelerin içerisinde ve çevresinde yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik gelişmesine katkıda bulunur.

Dünyanın ender yüksek rakım turbalıkları olan 2000-2100m rakımlı Ağaçbaşı ve civarındaki turbalar (Barma, Yılandaş); 9-10.000 yıllık geçmişe ait ekolojik ve muhtemel arkeolojik bilgileri içinde saklayan doğal ekoloji ve tarih müzeleridir.

Atalarımızdan miras, şehitlerimizin kanı ile sulanmış ve de mezarlarını barındıran (Ağaçbaşı) ve gelecek nesillerin bizlere emaneti turbalıklar, bizlerin korumasına muhtaçtır.

Turbalığın kesilmesi ve yakılması, bir daha geri gelemeyecek ve yenilenemeyecek tarihi ve ekolojik yapıyı ve bilgiyi yok etmektedir.

Ağaçbaşı yaylası turbalık alanı korunmasının ile;

1. İnsan tarihinin yaşayan arşivini, hazinesini çocuklarımıza ve gelecek nesillere miras bırakabileceğiz.
2. Günümüzde insanlık tarihine açılan pencere sonsuza kadar açık tutabilecektir.
3. Sadece Ağaçbaşı ve çevresindeki bataklık turbalarında yaşayan bitki ve hayvan türleri yok olmaktan kurtarılabilir.
4. Bölgedeki su dengesinin bozulması ve toprak erozyonu önlenecektir.
5. 9.000-10.000 yıllık ekolojik ve arkeolojik bilgiler gelecek nesillere aktarılabilir.
6. Turbalığın kesilmesi ve yakılması ile elde edilen ekonomik değere (yakacak) karşın korunması ile elde edilecek turizm geliri, kıyaslanamayacak kadar çok olacaktır.
7. Ağaçbaşı yaylası ve çevresindeki turbalık alanları (Barma, Yılandaş) koruyarak, bölgede tüm ülkelere hitap eden eko turizm yapılmasına öncülük edilecektir.
8. Turbalığın endemik bitkileri (sadece turbalıkta bulunan bitkiler) ve çevresindeki hayvanları, göçmen kuşları izlemek isteyen eğitilmiş ve bilinçli eko turizm ziyaretçilerini (turistler) bölgeye çekecektir.
9. Eko turizm yerel kültür eserlerinin (geleneksel evler, tarihi cami ve medreseler, kiliseler, köprüler, çeşmeler vb.) korunması ve bakımının yapılmasına katkı sağlayacaktır.
10. Eko turizm bölgede mevcut, geleneksel köy ve yayla evlerinin pansiyon olarak kullanılmasını ve geleneksel yemek ve gıda ürünlerinin satışını sağlayarak, kırsalda yaşayan halkın, köyde ve yaylada önemli ve sürekli bir gelir elde etmesine imkan sağlayacaktır.
11. Ekoturizm, ekoturizmle birlikte geliştirildiğinde bölgede üretilen tarım ürünlerinin gerçek değerinde pazarlanması ve köy halkı gelirinin önemli ölçüde artmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Anon1. (2015), Kervan Yolu/Caravan Route project book, DOKA, Trabzon, P32
- Anon 2. (2025), Arpalı Climate, <https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/trabzon/arpal%C4%B1-708672/#temperature-graph>
- Alkan, S.(1992) Sürmene Ağaçbaşı Yaylası Turbalığında Floristik Bir İnceleme. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü Bitirme Çalışması, Trabzon
- Aytuğ, B. Merve, N. Ve Edis, G. (1975) Sürmene-Ağaçbaşı dolayları Ladin Ormanının Tarihi ve geleceği. TÜBİTAK Tarım Ormancılık Araştırma Grubu, Seri No:39, Ankara
- Bilgin, M. (1995) Köprübaşı İlçesinin Tarihi, Kültürel ve Doğal Zenginlikleri. Köprübaşı Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayını, İstanbul. 140-148.
- Birben, U., (2019), The effectiveness of Protected Areas in Biodiversity Conservation: The Case of Turkey. CERNE, v. 25, n. 4, p.424-438, 2019.
- Bozkır, İ., (2012), Treath categories and chorological features of Lactucinae (Asteraceae) distributed in Turkey, Science Institute, Thesis, Trabzon, Türkiye, 110p
- Byfield, B. Ve Özhatay, N. (1997) A Future For Turkey's Peatlands, Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD)
- CCEPF (2023), WWF Kafkasya ve Kritik Ekosistem Ortaklık Fonu: Kafkasya Ekolojik Bölgesi'nde biyolojik çeşitliliğin korunması için bir ortaklık; http://assets.panda.org/img/original/cepf_map.jpg (11 Temmuz 2023),
- Çebi, H.F, Korkmaz, S. (2015), Ağaçbaşı Yayla Turba Yataklarının Organik Jeokimyası, Köprübaşı/Trabzon, NE Türkiye, Uluslararası Kömür Jeolojisi Dergisi 146, ss 155-165
- Çaycı, G. Ataman, Y., Üniver, İ. Ve Munsuz, N. (1989). Anadolu'daki Turbaların Dağılımı ve Bahçecilik Değerleri. Acta Horiticulturae. 238: 189-193
- Erüz, C., (2013), Jeolojik ve Ekolojik Miras Olarak Turbalığın Korunması İçin Ağaçbaşı Projesi Proje Kitabı, UNDP/SGP-GEF Küçük Büyük Fon Projesi, Doğal ve Tarihi Değerleri Koruma Derneği (DOGA-TARİH).
- Erüz, C., Kandemir, R., Bozkır, İ., (2016), Trabzon-Sürmene Ağaçbaşı turba bataklıkları, Nisan 2016, Türkiye 69. Jeoloji Kongresi (2023),
- ETBAR Ağaçbaşı (2018), Trabzon İli Köprübaşı-Sürmene İlçeleri, Ağaçbaşı Yaylası Potansiyel Sit Alanı Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Raporu, Çevre Şehircilik ve İklim değişimi Bakanlığı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü ETBAR raporu, Ankara.
- ETBAR Yılandaş (2019), Trabzon İli Araklı İlçesi Yılandaş Turbalığı Potansiyel Sit Alanı Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Raporu, Çevre Şehircilik ve İklim değişimi Bakanlığı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü ETBAR raporu, Ankara.

URL-2 http://assets.panda.org/img/original/cepf_map.jpg

URL-3. www.tae.gov.tr/page.php?ID=35

URL-4 -<http://tr.wikipedia.org/wiki/>

ETBAR-Barma (2019), Trabzon İli Köprübaşı-Çaykara İlçeleri Barma Turbalık Alan Potansiyel Sit Alanı Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Raporu, Çevre Şehircilik ve İklim Değişimi Bakanlığı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü ETBAR raporu,2015, Ankara.

Kurdoğlu, O., Altun , A, Basılmamış Ağaçbaşı Raporu

Levathes, L.E. (1987) Bataklığın Sırları. National Geographic. Cilt 171, No.3:396-420

Payne R, Eastwood W, Charman D. (2007) Türkiye'nin en büyük yayla bataklığının turba kesimiyle devam eden tahribatı. Uluslararası Bataklık Koruma Grubu Bülteni. 2007/15-6.

Payne R.J, Charman, D.J., Matthews S. ve Eastwood W. J., (2008), Sürmene Ağaçbaşı Yaylası Turbalığında (Kuzeydoğu Türkiye) Paleohidrolojik Vekiller Olarak Testate Anoebae, Sulak Alanlar, Cilt. 28, No. 2, s.311-323

Üniver, İ. ve Sözüdoğru, S (1995). Sulakalanlarda Arazi Yönetimi ve Tarımsal Kullanımı. Uluslar arası Ramsar Sözleşmesi Sulakalanlar Konferansı, Nevşehir

Yiğitbaşıoğlu, H. (2009) "Ağaçbaşı Platosu Turbalığı/Trabzon: Doğal Çevre Değişiminin İyi Bir Örneği", 5. Ulusal Coğrafya Sempozyumu 2008 (16-17 Ekim 2008) Bildiriler Kitabı, Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafya Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Ankara 2009, s. 293-298.

URL-1 <https://www.iucn-uk-peatlandprogramme.org/about-peatlands>

DENEME

DÜŞÜNME GELENEĞİ, 'TASARIM-ÜRETİM DÖNGÜSÜ' VE TÜRKİYE

M. Ulvi SARAN*

ABD Başkan Yardımcısı JD Vance, bir hafta önce yaptığı açıklamada, Çin'in artık yalnızca "dünyanın fabrikası" olmaktan çıktığını, "üretici" kimliğini aşır tasarımcı ve teknoloji geliştirici bir aktöre dönüştüğünü söyledi ve Batı'nın, özellikle ABD'nin bu değişimi "zamanında fark edemediğini ve yanlış okuduğunu" kabul etti.

Bu açıklama, Batı'nın sadece "tasarlayan, bilimsel ve teknolojik ilerlemeye yön veren" olma ayrıcalığının sarsıldığını, "zihinsel ve entelektüel üretim tekelinin" artık sorgulandığını gösteren önemli bir itiraftı.

Ardından, Trump'ın açıklamalarıyla birlikte "ithal mallara gümrük vergisi" uygulaması adeta bir panik refleksiyle devreye sokuldu. Her ne kadar ilk bakışta ülkenin rekor düzeye ulaşan dış ticaret açığını kapatma amacını taşıyor olarak görünse de; bu adım, ABD'nin üretimden tamamen koparak yalnızca tasarım yapan bir ülke hâline gelmesinin getirdiği kırılganlığı fark etmesiyle; "ucuz dış üretimi caydırma, yerli üretimi canlandırma" ve "ülkeyi yalnızca tasarlayan değil, aynı zamanda yeniden üreten bir yapıya dönüştürme" çabası olarak okunmalıdır.

İnsanın zihni ile emeği arasında, fonksiyonel yönden bütünleşik bir yapı; ikisinin beceri ve performans düzeylerini sürdürebilmeleri açısından varoluşsal bir bağımlılık ilişkisi var. Bu bağlamda, zihin ve emek birbirini besler, biri olmadan diğeri körelir.

Konuyu toplumsal ölçeğe taşıdığımızda, ülkelerin kolektif zekalarının ve bunun yansıması olarak entelektüel beceri ve değer üretme kapasitelerinin işlerliğini sürdürmesi ve gelişmesi için; zihinsel faaliyetleriyle elde ettikleri çıktılarını, potansiyel bir değer olarak kalmayıp kinetik bir evreye geçirilmesine, somut varlıklara ve eserlere dönüştürülmesine ihtiyaç vardır. Geliştirilen fikirlerin ve tasarımların hayata geçirilmesi, yani üretime dönüşmesi, zihinsel performans düzeyinin korunması ve sürdürülmesi için zorunludur.

"Düşünülen" ile "düşünüleni hayata geçirme" arasındaki bu kopmaz ilişkinin, toplumların gelişmesi ve ilerlemesinde kritik bir rol oynadığını; iktisat tarihi literatüründe yer alan verilerden ve günümüz dünyasında ülkelerin, özellikle ABD ve Çin'in yakın dönemde yaşadıkları ekonomik büyüme ve gelişme süreçlerinden açıkça görebiliyoruz.

Bir ülkede düşünenler/tasarlayanlarla üretenlerin farklı bireyler, gruplar veya şirketler olması, bu bakımdan bir sorun değildir. Ancak bir ülkenin bütün olarak tek başına sadece tasarlamaya ya da sadece üretmeye odaklanması –diğeri ihmal etmesi– kaçınılmaz olarak bunların her birinde sahip olunan becerilerin zayıflamasına, körelmesine, gelişme ve ilerleme çizgilerinin sekteye uğramasına yol açar.

Gelin bu kurgumuzu ABD ve Çin özelinde irdeleyerek adım adım teorik düzeyden pratiğe indirelim:

Dünyadaki ülkelerin yakın dönemdeki gelişme çizgilerine ve mevcut durumlarına baktığımızda, "tasarlamak" ve "üretmek" yönünden 4'e ayrıldıklarını görüyoruz:

- Hem tasarlayanlar, hem üretenler
- Üretmeyip tasarlayanlar
- Tasarlamayıp üretenler
- Ne tasarlayanlar ne üretenler

* Prof. Dr.

Bir zamanlar;

- ABD ve sanayileşmiş Batı ülkeleri hem tasarlıyor, hem üretiyordu (20'inci yüzyılın sonlarına kadar)
- Çin ise ne tasarlıyordu, ne üretiyordu...(90'lara kadar)

90'larda;

- ABD ve Batılı ülkeler, tasarlamamanın "akıllılık," üretmenin "hamallık" olduğunu düşündüler ve üretimden vazgeçip sadece tasarlamaya ve tasarladıklarını Çin'de ürettirmeye başladılar. Sadece akıllarını kullanmanın getirisiyle refah ve bolluk içinde yaşamaya başladılar.
- Daha önce ne tasarlayan, ne üreten Çin; kendisine verilen "üretici" rolünü benimsedi ve hiç düşünmeden ve tasarlamadan sadece üretmeye başladı. Daha önce hiç üretmezken, bu defa üretmeye başlamanın sağladığı getiriye kısa süre içinde fark etti.

Zamanla;

- Üretimden bütünüyle kopan ABD ve Batı, yavaş yavaş düşünmekten de vazgeçmeye ve tasarımdaki "tek" konumunu kaybetmeye başladı.
- Vaktiyle hiç düşünüp tasarlamayan ve sadece üreten Çin, üretimde ilerledikçe ve sağladığı getiriler arttıkça, aynı zamanda düşünmeye ve tasarlamaya başladı.

Şimdilerde;

- ABD ve Batı ülkeleri, Çin'in düşünmeye ve tasarlamaya gerek duymadan "sadece üretim görevini yerine getireceği" düşüncesinde yanıldılar. Üretimden tamamen koptukça ve tasarlamamanın sağladığı getiri kendilerini refah içinde yaşamaya alıştırdıkça, düşünmeye gerek duymamaya ve "tasarlama yetisini kaybetmeye" başladılar.
- Çin, "sadece üretmenin hamallık olduğunu" tam olarak fark etti; düşünmenin önemini kavradı ve tasarımda ciddi ilerlemeler kaydetti. Bir çok alanda üstünlüğü ele geçirmeye başladı.

Döngünün temel diyalektiği:

- Üretmekten vazgeçip sadece düşünenlerin ve tasarlayanların, üretme becerileri köreldikçe, önce "düşünmeye gerek duymazlar" sonra "tasarlamayı unuturlar."
- Hiç düşünmeyip sadece üretenlerin, üretme becerileri geliştikçe, düşünme melekeleri de gelişmeye başlar, sonra tasarlamayı öğrenirler ve giderek geliştirirler

"Ne tasarlayanlar ne de üretenler" mi?

- Doğal kaynakları olduğu sürece tasarlamaya ve üretmeye gerek duymadan rahatça hayatlarını sürdürürler. Doğal kaynakları azaldığında ve bittiğinde çok şey kaybederler ve hüsrana uğrarlar.
- Hiç bir kaynakları olmayanlar ise, başlangıçtan beri "kaybetmiş" oldukları için durumları değişmez. Ne bir şey kazanırlar ne bir şey kaybederler.

Bize gelince, hangi kategoride yer aldığımız ve hangi aşamada olduğumuz üzerinde ciddiyetle düşünmemiz gerekiyor.

Geçmişte yerleşik düzene dayalı toplumsal yapılar ve dikkate değer uygarlık örnekleri barındıran devletler kurmakla birlikte, Türklerin "düşünme, tasarlama ve üretim" döngüsüne ilişkin tarihi tecrübesi; ağırlıklı olarak "göçebelilik," "savaş kültürü" ve "hayvancılığa" dayalı bir hayat tarzı çerçevesinde şekillenmiştir.

Bir zamanlar Harezmi, Cezeri, Farabi, İbni Sina, İbni Haldun, Biruni gibi büyük isimleri yetiştiren ve bunların eserleriyle Batıya ilham veren Türk-İslam kültür ve uygarlık havzası; günümüze kadar süren uzun bir kısırlaşma ve çoraklık dönemi yaşadı. Hatta en uzun siyasi ve askeri yönetim aşamasını oluşturan Osmanlı imparatorluğu döneminde, Ali Kuşçu, Takıyüddin ve Katip Çelebi gibi bir kaç kişinin çalışmaları dışında, geçmişten devralması gereken düşünce ve bilim mirasıyla olan bağlarını neredeyse bütünüyle kopardı.

Türk toplumu olarak, 20'inci yüzyıla kadar ulaşan bu süreç içinde, taşıdığımız sosyal ve kültürel miras nedeniyle; hayvancılık ve kısmen tarımsal faaliyetler dışında, genel olarak piyasa taleplerine yönelik ekonomik değerler üretme ve dolayısıyla düşünme ihtiyacı duymadığımız için, "tasarlama" gereği duymadık ve "tasarlama becerisi" geliştiremedik.

Yeni Çağ ve Yakın Çağ boyunca, ne sosyal ve ekonomik değişim dinamiklerini kavrayabildik, ne teknolojiye yeniliklere ve değişim gereklerine ayak uydurabildik. Ne keşifler yapabildik, ne kentleri ve ticareti geliştirebildik.

Askeri ve siyasi üstünlüğün toprağa bağlı olmaktan çıkmasını sağlayan değişim dinamiklerine ayak uyduramadığımız için pek çok alanda geri kaldık. "Düşünme, tasarlama ve üretim" döngüsünü sağlayan ve geliştiren şartları, sistem altyapısını ve etkileşim çevresini oluşturamadık. Sonuçta, "üretmemeyi" ve "üretmemeyi" adeta bir "kader" olarak benimseyen bir toplum olduk.

Bugün Türkiye, "düşünmeden ve tasarlama olmadan üretmeye çalışan," zaman zaman tasarlama girişen; ancak özgün tasarım becerisinin gerektirdiği sistem altyapısını, bilimsel ve teknolojik gelişme düzeyini, ehliyet ve liyakat sistemini kuramadığı için çabaları sonuç vermeyen bir geçiş aşamasındadır.

-Bazı tasarım ve üretim alanlarında (savunma sanayii, yerli otomobil, İHA/SİHA) çok olumlu adımlar atılıyor.

-Ancak eğitim sistemimiz, temel bilimleri geliştirmek, düşünmeyi ve eleştirel zekâyı teşvik etmek yerine halâ ezberciliği dayatıyor.

-Özgün düşünceyi, tasarım becerisini ve yetkinliğini geliştirmek, üretimin temeli ve zihinsel boyutudur. Temel olmadan sağlam bir yapı kurulamayacağı gerçeğini genellikle gözardı ediyoruz.

Türkiye bu döngünün "üretmeye çalışan, ama "düşünce altyapısı eksik" bir noktada bulunuyor ve son zamanlarda kabuğunu kırma ve içinde bulunduğu ataletten çıkma çabası gösteriyor. Ne "sadece üretici" ne de "sadece tasarımcı..." Arada bir noktada, "zihniyet reformuna" ve "bilimsel birikim destekli esaslı bir sıçramaya" ihtiyaç duyan bir aşamada...

BİTMEYEN SEREMONİ: ÇAY

Okşan SVASTİCS*

O keyif verici bir içecek; Giresun'da ince belli bardakta, Edinburgh'da incecik porselen fincanlarda, Moskova'da zarif işlemeli bir zarfın çevrelediği büyük bir bardakta ya da Nagazaki'de zarif ve minik seramik kaselerde... Çay Doğu'dan Batı'ya uzanan dünya yolculuğunda birbirinden farklı kültürler yaratmış. Mekanın Erzurum, Londra, St. Petersburg ya da Osaka olması çok şey değiştirir tabii... Türkler çay, İngilizler tea, Ruslaytsjaa, Japonlar Mandarin dilindeki aynı sözcükten türetilerek tscha (okunuşu ça) diyor ondan söz ederken. Ama değişmez gerçek aynı: Giresun'da ince belli bardakta, Edinburgh'da incecik porselen fincanlarda, Moskova'da zarif işlemeli bir zarfın çevrelediği büyük bir bardakta ya da Nagazaki'de zarif ve minik seramik kaselerde, o berrak sıvının verdiği keyif aranıyor. Bir şey daha: Çay elbette yalnız başına da zevkle yudumlanabilecek bir sıvı ama, "sohbet" olarak temel tüm kültürlerde... Kars'ta semaver başında demleniyor sohbetler, Çin'de çay odasının mistik atmosferinde, Britanya'da şömine başında...

Yasunari Kawabata, "Yağmur, dolunay ya da çiçek zamanında insan sık sık dostlarını düşünür. Çay sanatının ruhu tam da budur işte. Bir çay topluluğu, en iyi dostların en iyi zamanda, en iyi koşullarda buluştukları bir duygular ayinidir" diyor zaten. İddia o ki, beş bin yıldır çay içiyor insanoğlu... Çinliler MÖ 2737'ye tarihlüyor çayı keşfedişlerini... İmparator Şen Nung zamanına...Ve işin ilginç, Çin çay töreni geleneğinin 1260-1367 arasındaki Moğal istilası kargaşası sırasında kaybolduğu iddiası... Tören, Japonların yorumuyla gelmiş bugüne (onların çay içmeye başlaması 6. yüzyıl sonunu buluyor)... Japon çay töreni, Taoculuk, Budizm ve Zen'in felsefi-dini dünya anlayışıyla ilişkili; onların çay töreni haz almaktan çok iç dünyaya ilişkin bir ritüel.

Hayat Ansiklopedisi'nden öğreniyoruz ki, Araplar 850 yılında tanımışlar çayı, Venedikliler 1559, "çay saatiyle ünlü İngilizler, İtalyanlardan 39 yıl sonra: 1598'de... Çay evleri kafeleri kadar ünlü Fransızlar ise 1648'de başlamış çay içmeye. Başlangıçta tüm aristokratların içeceği o... 17. yüzyılda girdiği İngiliz sarayından çıkıp ulusal içecek halini alması 18. yüzyılı bulmuş. Çin ve Japonya'daki soylular ve prensler saat başı çay içermiş. Sunum her iki kültürde öyle önemli ki bir Çin atasözü "Bir cinayet bağışlanabilir ama çay servisindeki bir kusur asla bağışlanamaz!" diyor. Eh, ne de olsa 9. yüzyılda Fransa'da yazılmış Çay Tiryakisinin El Kitabı'nda "Bitkiler dünyasında toplum üzerindeki etkisi çaydan daha büyük bir başka bitki yoktur" deniyor. Bu keskin gözlemi kim reddedebilir ki... Ama biz şimdi taa başına gideli meselenin. Önce o kuru yaprak parçalarının zümrüt yeşili halinden, sonra onun o enfes rayihasını açığa çıkaran kaynar sudan söz edelim biraz... Çay bitkisinin Latincesinin anlamı "Çin kamelyası"... Gölgeyi seven (bu yüzden ağaç gölgelerine dikilmiş) gevşek, humuslu, asitli, alkali toprak isteyen bir ağaççık o ağaççık, çünkü yaprağı çoğalsın diye iki metreyi geçmesine izin verilmeyip budanıyor hep). Ona "içilebilir parfüm" de denmiş, sahiden de kokusuz çay yapraklarının, üretimi sırasındaki kıvrıma işlemi ya da demleme sırasında açığa çıkan kokusunun ötesinde bariz bir tadı yok aslında... O tadı da teine borçlu!Yapraklar elle toplanır, soldurulur, kıvrılır, mayalanır ve kurutulur. Bitkinin türü dışında mayalanma belirliyor çayın çeşidini. Mayalanmış siyah çay, yarı mayalanmış Oolong çayı ve mayalanmamış yeşil çay... (Bu türün rengi uçuk yeşil-sarı arası, tadı hafif kekremsi ama ferahlatıcı ve yumuşak) Çayın demleneceği su başlı başına mühim bir konu... Uzmanların iddiası bu suyun musluktan taze gelmesi gerektiği ve bekletilmiş suyun katiyen çay demlemeye uygun olmadığı... Suyun fokurdaması da önemli: Tam kaynamamış su uygun değil ama on saniyeden çok da kaynamayacak, yoksa oksijenini kaybediyor, çayı çay yapan kimyasal reaksiyon gerçekleşmiyor. Bu kuralın istisnası yeşil çay... O, 70-80 derecelik suyu yeterli buluyor leziz olmak için; hatta demliğin kapağı aralık bırakılmazsa sıcaktan bunaldığı iddiası da var! Su konusu o kadar önemli ki , mesela Hint çayı darjeeling (demlendiğinde bakır renginde olmalı) ile uyum sağlamayan bir su, kokulu Earl Grey çayını nefis bir aromayla sunmayı sağlayabiliyor.

* Kokartlı Avusturya Rehberi

Çay ikibuçuk dakika demlendiğinde uyarıcı, beş dakika demlendiğinde sakinleştirici. İngilizler demlenmiş çayı porselen çaydanlığa aktarıyor. Şeker, çayı tatlandırmaktan çok, acı maddeleri dengelemek için kullanılıyor. Kıtılama, sadece doğu yöremize özgü değil. Avrupa'da, Rusya'da da var. "Bazı çaylar bir damla süt kaldırır" diyor uzmanlar. "Bir çay tiryakisi eğer sütlü çay ya da köpürtülmüş Japon çayı içmiyorsa, çayın fincanının en ince süslemelerini görebileceği kadar duru olmasını ister" diyor, Çayın Kültür Tarihi kitabının yazarı Stephan Reimertz. Bu durumda çay fincanının ince olması bir gereklilik! Aynı kitaptan bir başka alıntı: "Çay fincanları çay masasını süsleyen örtünün üzerinde göldeki nilüferler gibi durmalıdır."

Bu hoş benzetme bizi servis meselesine getiriyor tabii. Bu da çaya dair bambaşka bir tarih incelemesinin konusu... Mesela çay tepsisi 17. yüzyıldasözü edilmeye başlamış bir araç... Çin çay takımları en eskileri ama . Goethe "Çay tepsileri üzerindeki Çin zirvaları" diye söz etmiş onlardan. İngilizlerin çay servisi demlik, sütlük, şekerlik ve fincandan oluşuyor. Daha önce söz etmemiz gereken bir şey daha var; çayın saklanma kapları... Burada esas mesele kutunun hava almaması. Çay kutularının kristal olanları bile varmış!

Avrupa'da çay takımlarında gümüş tercih edilmiş. Tabii şeker maşası, çay süzgeci çay kaşığı gibi eklentiler için de... Tepsinin yanında bir çaydanlık ısıtıcısının üzerine konulan su ibriği de masadaki yerini almış. Gerçi, çayın sıcaklığını altında bir ısıtıcıyla korumak pek tavsiye edilmiyor uzmanlarca; çayın kendi kendine demlenmeye devam etmesi, onu bulanıklaştırıyor çünkü. Sıcaklığı muhafaza için çaydanlık örtüsü kullanılması tavsiye ediliyor.

Alman porselenleri çay sunumunda pek gözde de olsa, Almanların çaydan anlamadığı yaygın bir inanış. Ama Doğu Frizyalıların bir istisna olup çaya gereken sevgi ve saygıyı gösterdiği söyleniyor. Çin çayını Hint çayına üstün tutan İngilizler, çay davetinde iki masa hazırlıyorlar (söylemeden geçmemeli; ikinci çayı Hollandalıların buluşuymuş).

Biri ev sahibesinin çay gereç ve fincanları için diğeri tabak ve yiyecekler için... İngiliz ve Hintlilerin süt ve şekerle, Kuzey Afrikalıların naneyle tatlandığı çayı Çinliler sek içiyor. Moğollar ise yağ, tuz, un ya da darı ekleyerek... Eksi 40 dereceye düşen sıcaklık olduğunda, bu karışımın göçebe hayata neler sağladığını düşünmek zor değil... Çayın altın ışıltısına gümüşü semaver ışığının karıştığı Rus çay sefası ise ayrı konu. Rusya'da yolculukta bile vazgeçilmez bir içecek çay... Yanlarında taşıdıkları küçük ibriklere istasyonlarda sıcak su doldurup kağıda sardıkları çay yapraklarını da üzelerinde taşıyor imişler.

Cepte kalın camlı bir bardak ve sarımsı kelle şekeri... Çay Kültür Tarihi'nin yazarı Reimertz o görkemli semaverlerde demlenen çayın tadının bu yolla "mahvedildiği" kanısında, "Rus çayındaki son lezzet kırıntısını da limon suyu yok eder" diyor.

Dostoyevski'nin , Çehov'un öyküleri semaverde demlenmiş taze çay içme arzusu uyandırmaz mı sizde? 19. yüzyılda kalaylı bakır semaverlerde kaynayan su, demlikten fincana ya da bardağa akıtılan çaya eklenir, içine bazen limon ya da birazkaymak konurdu. Şeker de kıtlama şeklinde eşlik ederdi. Fincanla içerken rayihayı doyasıya tatmak için çayı altındaki tabağa döküp içtikleri de vaki Rusların.

Japon çay töreninin geçmişi 1300 yıl öncesine dayanıyor. On metrekaresi aşmayan Japon çay evinde esas olan, servisin temiz ve arı bir mekanda yapılması. Tören bahçede, patikada başlıyor; ruh halinin değişimiyle. Odadaki loş ışık, eşyaların konumundaki simetri ve asimetrisinin ruhta yarattığı etkiler... Lake sehpanın çevresinde başlayan, çay kutusu ve kepçesinin mor bezle simgesel olarak silinmesiyle süren "tören".

Tastaki kaynar su süzgeçten çay kasesine dökülür, sonra su daha küçük bir kaba aktarılır. Taş değirmenlerde öğütülen toz çay, ince uzun bir kaşıkla alınıp kaseye konur, üzerine kaynar su... Köpüklenen içecek bir fırçayla çırpılır ve küçük yudumlarla içilir.

Avadanlıkların incelenip sanatsal biçimleri hakkında uzun sohbetler edilir (son derece zarif, sade ve etkileyici Japon çay fincanları, ince işli çay fincanlarıyla tam bir karşıtlık içindedir ve Japon seramiklerinin güzelliği tüm dünyada dillere destandır).

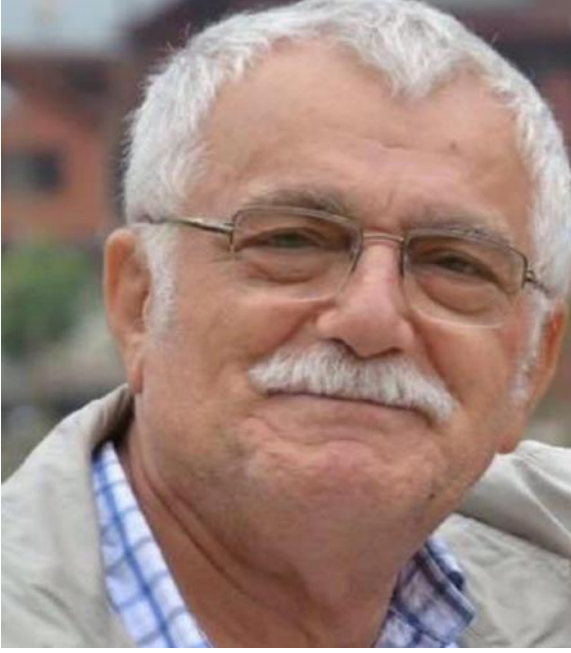
Erzurum'da günde onlarca ince belli cam bardak dolusu çay tüketenler için sohbet konusu bambaşka elbette... Aslında çayın tadı da başka: Erzurumlular içtikleri çayın lezzetini memleketlerinin suyunun nefasetine bağlıyor haklı olarak. Coğrafya çok şeyi belirliyor: Erzurum'da dışarıya servis yapan kahvecilerin askıya dizdikleri çayı gördüğünüzde gözleriniz hayretle büyüyebilir:

Çay bardakları tabakların üzerine ters kapatılmıştır, çay havayla temas edip soğumasın diye (söz konusu olan bütün çatılardan metrelerce inen buz sarkıtlarının aylarca erimediği bir coğrafya ne de olsa)...

BİR SEVDADIR ARTVİN

"Mandolini daha hiç tıngırdatmadan kırmış mıydım acaba?"

Şükrü BİLGİLİ*

Eğitim Şefimiz Faik Hoca, korka korka uzattığım zarfı aldı, içini açtı. Çıkardığı evraka bakarken bir ara kafasını kaldırıp beni süzdü.

Odada bir sessizlik hakimdi, bunu hocamızın o tiz peltek sesi bozdu:

"Evladum! Senin baban, abin, bir velin yok mu?"

İlk ahretlik soru sorulmuştu. Baba, abi ne demekti? Bu iki kelimenin anlamını gayet iyi biliyordum; ikisi de şu anda yanımda değildi. Ama "veli" kelimesinin ne olduğunu bilmiyordum.

Ne demek istemişti "velin yok mu?" dediğinde hocamız.

Ben bunları düşünürken bir de baktım Ertuğrul'un dayısı tepemde dikiliverdi.

Hocamız ikinci bir soruyu sormadan "Hocam, kabul ederseniz kapıda bekleyen yeğenimle bu çocuğun velisi ben olmak istiyorum" dedi ve abimin Hopa'da beni kendisine emanet ettiği olayı kısaca anlattı.

"Demek bu delikanlının abisi Çorumspor'da futbolcuymuş. Ben de Rizeliyim. Geçen yıl Çorumspor ile Rize aynı grupta idi. Sporu severim. Ara sıra Rize'de iken maçlara gittiğim oldu. Beyefendi, siz kenarda oturun. İhtiyacım olursa sizi çağırırım" dedi. Sonra da bana o güzel tatlı şivesiyle soruları sormaya devam etti.

Yanılmamıştım. Faik Hoca'mız Rizeliydi...

"Senin abin futbolcu öyle mi? Sen de top peşinden koşuyor musun evladum?"

"Evet efendim. Abimin sayesinde ben de topla tanıştım."

"Adın ve soyadın ne?"

"Şükrü Bilgili, öğretmenim."

"Hangi okuldan geliyorsun?"

"Alaca Nedim Tuğaltay Ortaokulundan."

"Senin yaştın kaç? Çok küçük gösteriyorsun..."

"1959 doğumluyum. On üç yaşımın dördüncü ayındayım öğretmenim. 'Ben hep on dört yaşımdayım,' diyorum soranlara ..."

"Evladum senin baban yaştını küçük yazdırmış gibi geliyor. Sen normalinde yedi yaşında ilkokula başlasan, ilk ve ortaokul sekiz yılı ilave edersek on beş yaşında olman gerek. Senin nüfus cüzdanında doğum tarihin hatalı..."

* Eğitimci, Yazar

"Öğretmenim ben ilkokula emsallerimden bir yıl önce başladım. Herhalde altı yaşımda gittim okula. Benimle aynı yaşındaki bazı arkadaşlarımı ilkokul öğretmenimiz evlerine gönderdi; yaşları küçük diye. Elim iyi kalem tuttuğundan ve güzel çizgiler yaptığımdan beni eve göndermemişti. Bu yüzden hem nüfus cüzdanda yazılı yaşım küçük yazılmış hem de küçük yaşta başladım ilkokula."

O sırada Faik öğretmenimiz benim diplomayı inceliyordu. Kafasını kaldırıp gözlerimin içine baktı: "Afferum sana evladum. Diploma notun pekiyi... Sen çalışkan, akıllı, zeki bir talebeye benziyorsun. Ortaokulda bir derecen var mıydı?"

"Öğretmenim ikincilikle bitirdim ortaokulu. Türkçe dersini sevmiyordum. Bu yüzden bu dersim not ortalamamı düşürdü. Birinciliği Coşkun Arslan arkadaşşıma kaptırdım..."

"Buna çok sevindim. Okulumuzda düzenli, tertipli çalışırsan aynı dereceyi elde edeceğinden şüphem yok. Abinin maçı olduğundan seni buraya kadar getirmediğine üzölmüşe benziyorsun... Artık gurbete alışacaksın. Başka çare yok. Bir sıkıntın, bir derdin olursa çık, yanıma gel!"

"Olur öğretmenim," dedim. Herhalde yüzümdeki ifadelerden ve gözlerimin şişmesinden, kızarmasından ağladığımı ve kederlendiğimi hissetmişti Faik Öğretmenimiz. Zarfın içindeki küçük zarflara, posta ve damga pullarına, noterden tasdikli nüfus cüzdan suretine, diplomaya baktı. Sonra taahhütnamenin her sayfasındaki imzaları kontrol ederken:

"Evladum Şükrü, taahhütnamede kefilin Metin Coşkun adındaki şahıs öğretmenmiş. Bu akrabam mı? Öğrencilerimin çoğu kefil bulmakta zorlanmışlar," dedi Faik Hoca'mız..

"Akrabam değil öğretmenim. Evet, biz de kefil bulmakta çok sıkıntı çektik. Yakınlarımızdan bir tane dahi memur yoktu. Babam ilçemiz Alaca'da birkaç memura 'oğlum için kefil olur musunuz?' demiş hiçbirini yanaşmamış. Metin Coşkun öğretmenimiz köyümüzde öğretmenlik yapmış biri. Ben köyde okumadım. İlçede okudum. Babamın da tanıdığı Setenci Sofu Sittik Amcanın damadı imiş. Babam ona rica etmiş. Sağ olsun o da kabul etmiş. Yoksa elinizdeki taahhütnameye kefil bulamamaktan dolayı ben Artvin Öğretmen Okuluna gelemeyecektim."

"Demek ki şansın varmış. Evladum Şükrü, sen oruç tutuyor musun?"

"Evet öğretmenim. Ortaokula başladığım yıldan itibaren oruç tutmaya başladım. Bir kere sadece dün yolculukta tutamadım. Bu sabah sahur vaktinde otobüsümüz Hopa'da mola vermişti. Sahur yemeğimizi abimle bir lokantada yemiştik. Şu anda oruçluyum."

"Evladum, sen çok küçüksün. Oruç tutarsan zorlanırsın. Şimdi okulumuzda oruç nasıl tutuluyor anlatayım: İftar saatinde oruç tutanlara, tutmayanlarla birlikte akşam yemeği veriliyor. Sonra sekiz ile on arası sınıflarda mütalaa yapılıyor. Mütalaa demek ders çalışma, ödevleri yapma demek... Mütalaadan sonra oruç tutanlar yemekhaneye, tutmayanlar yatakhaneye gidiyor. Öğrenciyi yattıktan sonra kaldırmak zor olduğundan, bir de oruç tutmayanlar uyudukları için onların rahatsız olacağı düşünülerek, yatmadan önce saat ondan yani yirmi ikiden sonra sahur yemeği veriliyor.

İftar saati ise ertesi gün yedi civarında yapılıyor. Buna göre on dokuz saat oruç tutmuş olacaksın. Bu kadar uzun zamana senin küçük bedeninin dayanır mı? İyi düşün öyle cevap ver."

Kafam biraz karışmıştı. Toparlamaya çalıştım. Demek ki okulda sahura kalkma olmayacak. Sahuru, ders çalıştıktan sonra yapacağız. Yani fazladan aç kalacağız. Ben buna dayanabilir miyim, ilk anda kestiremedim. Faik Öğretmenimi fazla bekletmeden "Ben oruç tutacağım." dedim.

Faik Hocamız, beni oruç tutanların listesine yazarken benimle konuşmaya devam ediyordu:

"Evladum Şükrü, senden başka Alaca'dan okulumuzu kazanan var mı?"

“Öğretmenin iki arkadaşım daha kazandı. Biri Baki Karabıçak, diğeri de Ömer Polat. Bu iki arkadaşla ortaokulda beraber okuduk. Baki Karabıçak Sungurlu’nun köylerinden olmasına rağmen Alaca’da okudu. Ömer ile buraya gelmeden önce sözleşmiştik. Beraber gelecektik. Ağabeyim bana Çorum’dan mandolin alacaktı. Geç aldı. O yüzden Ömer Polat’la birlikte gelemedim. Baki Karabıçak ile de hiç irtibat kuramadık. Acaba bu arkadaşlarım geldi mi? Bilmiyorum,” dediğimde, Faik Öğretmen’imiz:

“Bu arkadaşların da oruç tutarlar mı?” dedi.

“Büyük bir ihtimal tutarlar,” diye cevap verince...

“Oruç Tutanların Listesi”ne baştan aşağı elindeki kalemin ucuyla tüm isimlerin üzerinden gezdirerek Alacalı arkadaşlarımın adlarını bulunca kalemini durdurdu: “Evet, oruç tutanların listesinde yazılı... Dün gelmişler. Çok iyi. Bu arkadaşlarıyla teneffüslerde veya dersler bittikten sonra bahçede karşılaşabilirsiniz. Şimdi biraz önce kayıt olan öğrenciler ile görevli bir öğrenci sizleri yatakhanelerinize götürecektir, yataklarınızı, dolaplarınızı gösterecek. Bavullarınızdaki eşyalarınızı dolaplarınıza boşaltacaksınız.

Görevli arkadaş size çarşaf, battaniye, kılıf verecek. Yatak yapılışını gösterecek. Onu iyi öğrenin. Sabah kalktığınızda aynı şekilde yatağınızı düzelteceksiniz.

Yatağı düzgün olmayanları görevli öğrenciler tespit edip nöbetçi öğretmenler vasıtası ile bizlere iletilecek. Yatağını düzenli yapmayan, zamanında dersine girmeyen, mütalaalarda ders çalışmayan kısacası okulun kurallarına uymayan talebeler disipline verilir ceza ile uyarılır. Bu konular zaman zaman size anlatılacak. Senin yabancı dilin Fransızca imiş. Kaydını 1/G sınıfına yaptım.

Sınıfınız da yatakhanelerinizi altında... Bugün derslere ister girin ister girmeyin. Yalnız yarın ilk derste sınıfta olun, Hayırlı uğurlu olsun,” dedi.

Ben de “Sağ olun öğretmenim” dedim, kapıya yöneldim. Arkamdan seslendi:

“Evladum Şükrü, mandolinin var mıydı? Onu sormayı unutmuşum.”

Ben aniden geri dönerek “Mandolinim var. Bavulumun yanında duruyor öğretmenim” diye cevap verdim. Salonun çıkış kapısının kenarında bavulları ve ellerinde mandolinleri olan bizden önce kayıt olan arkadaşların yanına, kütüphaneye koyduğum eşyaları alıp geldim. Ertuğrul’un kayıt olmasını bekledik.

Ertuğrul’un kayıt işlemi de tamam olunca Faik Öğretmen’imiz, hepimizin yanına geldi. Kapıda görevli öğrenciyi çağırdı. Elinde tuttuğu listeyi ona verdi. “Burada yazılı olan öğrencileri koğuşlarına götürüp görevlilere teslim et,” dedi. Sonra da kenarda ayakta bekleyen talebelerin velilerine döndü:

“Çocuklarınız artık bize emanet. Yavrularınız bizim yavrularımız... Onları hiç düşünmeyin. ‘Bu çocuklar ne yiyecekler, ne içecekler?’ diye endişe etmeyin. Çocuklarınıza harçlıklarını vermediyseniz veriniz. Sonra da vedalaşınız. Artık burada beklemenize gerek yok. Memleketlerinize dönebilirsiniz. Eğer ‘bir kaç gün ben Artvin’de kalıp, ara sıra gelip evladımı göreyim,’ diyen varsa Artvin’de oteller var. Orada kalabilirler. Bana sorarsanız hiç kalmayın, memleketlerinize öğleden sonraki otobüslerle dönebilirsiniz” dedi.

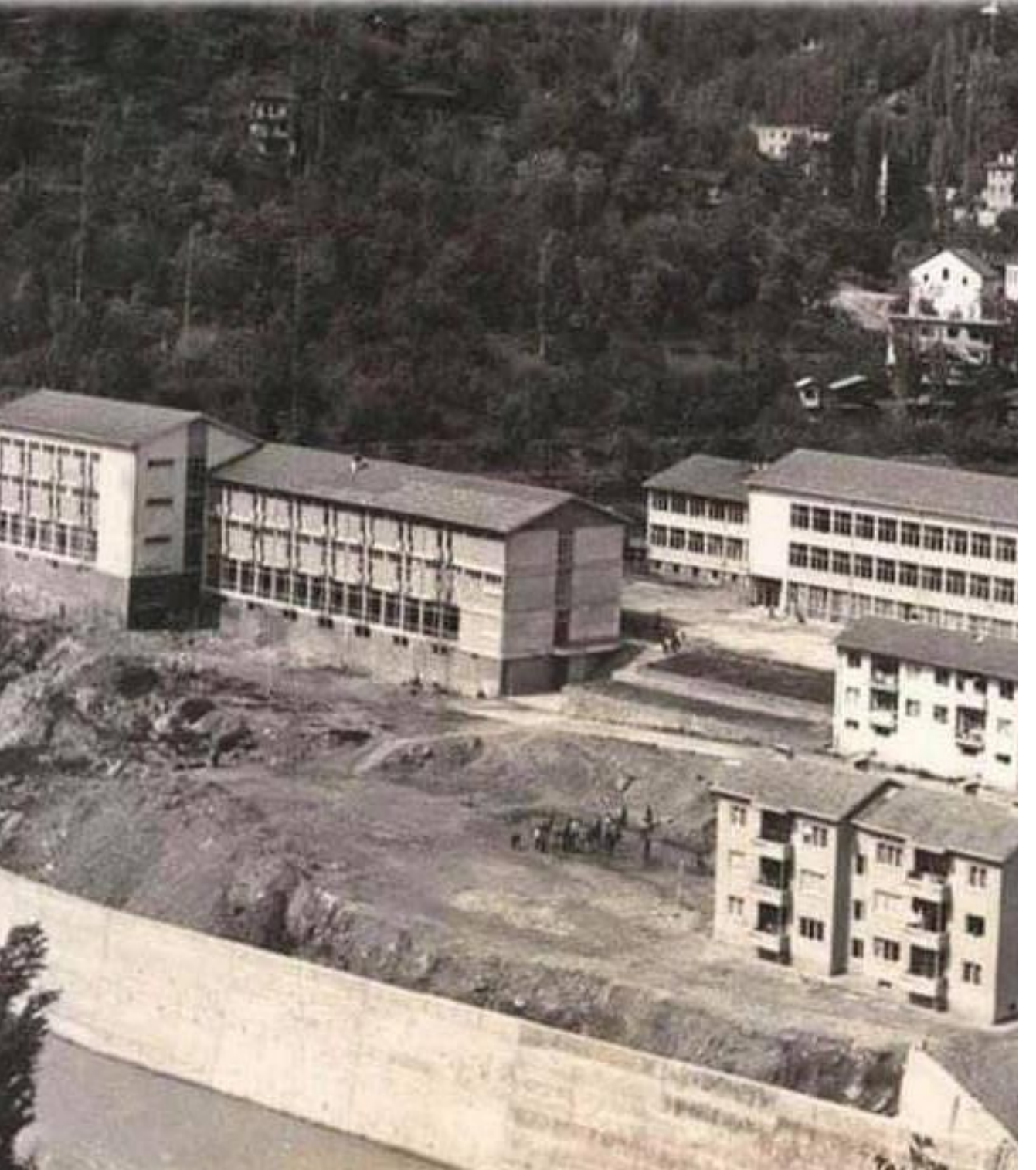
Talebeler, babaları, abileri ve dayıları ile vedalaştılar. Hemen hemen hepsi ben hariç ağlıyordu. Çünkü benim yanımda babam veya abim yoktu. Ertuğrul’un dayısı her ikimizin yanağından öptü: “İkinize de hayırlı olsun. Derslerinize iyi çalışın. Ben hemen Amasya’ya dönüyorum. Allah’a ısmarladık,” dedi ve yanımdan hemen ayrıldı.

Kayıt olan altı öğrenci sıra halinde okulun kapısından çıktık. Benim yine bir elimde tahta bavul, diğer elimde de kılıfı içinde mandolin vardı. Bavulu zor taşıdığım için hafif sağa doğru eğilerek yürüyordum. Okulun tam kapısından bir adım ya attım ya atmadım. Sağ ayağım boşluğa gelir gibi oldu.

Yere yüzükoyun giderken sağ elimdeki tahta bavul bir tarafa, sol elimdeki mandolin de bir tarafa tangır tungur yuvarlandı. Ben de ellerim ve dizlerim üzerine yere kapaklandım. Ellerim ve dizlerim acımişti.

Benim yere düştüğümü gören öğrenciler hemen yanıma gelip yerden kaldırdılar. Biri bavulumu getirip elime verdi. Mandolinim ise hâlâ yerde bir iki metre ileride yatıyordu. İçimden "Benim için çok değerli olan, abimin ilk defa bana hediye ettiği oyuncağım mandolini daha hiç tıngırdatmadan kırmış mıydım acaba?" diye endişeyle ona bakıyordum...

Devam edecek...

HIZLI VE ETKİLİ OKUMA TEKNİKLERİ

Ekrem KINAY*

Harfler kelimeleri, kelimeler cümleleri, cümleler paragrafları, paragraflar ise metni ortaya çıkarır. Okuma, bu yazılı sembollere bakarak anlam çıkarma süreci olarak tanımlanabilir. Anlamayı en kısa yoldan satırlar üzerinde göz gezdirmekle gerçekleştiririz.

Kelime bilgisi ve cümle işleyişini kavrama önemlidir. Cümleyi bir tür çalışan, işleyen mekanizmaya benzetebiliriz. Örneğin, arabayı çalıştırmak ve hareket ettirmek için bilinen belirli noktalar ve adımlar olduğu gibi kelimelerin cümlede diziliş şeklinin mantığını kavramak gerekir. Bundan sonra da hızlı okuma tekniklerini uygulamak, okumayı daha eğlenceli ve daha anlamlı kılar. Aşağıda metnin devamında hızlı okuma tekniklerine değineceğim.

Okumak bilgi, haber vs edinmek için yapılan metin taramasıdır. Okumak bazen belirli, özel bir bilgi için metin taraması olurken bazen de genel bilgi taraması şeklinde olur. Okurken bir an önce bilgiye ulaşmak, giriş, gelişme ve sonuç arasındaki anlamsal bağ bütünlüğünü korumamız gerekir. Bu da yavaş okumayla değil hızlı okumayla olur. Metinlerde bazen sebep-sonuç, zıtlık ve karşılaştırma gibi irdelemeler yer alırken bazen de imalat benzeri süreçler ya da hikayeler konu edilebilir. İşte böyle bir durumda konuyu anlama hedefine hızlı okumayla kolayca ulaşılabilir. Yavaş okuma dikkat dağınıklığına yol açabileceğinden zor konulu metinler hariç tercih edilmemelidir.

Çok açıktır ki hızlı okumak, okunanı bir an önce anlama, okunandan çıkarım yapabilme ve akıl yürütme becerisine ciddi katkı vermektedir. Bu nedenle günümüzde hızlı okuma beceri kursları düzenlenmekte ve bu beceri özellikle üniversite giriş sınavında çokça işe yaramaktadır. Bu arada bir kez daha vurgulamak gerekir ki teknik bakımından nefes tutarak içinden, göz ve zihinle hızlı okuma taraması yapmak ana fikri ve konu bütünlüğünü yakalamaya müthiş katkı sağlayarak zihinsel gelişme, düşünme ve kavramayı hızlandıracaktır.

Aslında okunacak metnin alanı ve konusu okuma hızımızı belirler. Bilimsel açıklamalar içeren bir metin hızlı okumaya çok uygun olmayıp, bu tür bir okuma için dakikada 150- 200 kelime okuyabilmek iyidir. Bilimsel izah gerektirmeyen gündelik konulardaki okuma hızımız ise dakikada 500-600 kelimeye ulaşabilir. Hatta yalnızca belirli bir bilgi taraması için okuma yapılıyorsa dakikada 1000 kelimeye bile ulaşmak mümkündür. Buna ışık hızıyla ya da şimşek hızıyla okuma da denebilir. Örneğin yüzlerce ismin yer aldığı bir telefon rehberinde numarasını aradığınız bir kişi için bütün rehberi okumaz, yalnızca aradığınız numaraya odaklanırsınız.

Kuşkusuz her metnin bir konu başlığı ve bir ana fikri olur. Bu ana fikri destekleyen ikincil fikirler de olacaktır. Metindeki başlığını gören okuyucu konunun ilgisini çekip çekmediğine hemen karar verebilir. Okumayı geliştirme uygulamalarına, okuyucunun ilgisini çeken konulardan başlamak en doğrusudur.

Bu arada daha iyi anlamak için yavaş okumak gerekir düşüncesi yanlıştır. Tam aksine hızlı okuyanlar yavaş okuyanlara göre daha yüksek kavrama gerçekleştirir. Ana fikir genellikle her paragrafın ilk cümlesinde yer alır. Ayrıca konunun anahtar kelimelerine odaklanmak kavramaya yardımcı olur.

* Avrasya Üniv. Öğr. Gör.

Okumaya başlarken önümüzdeki metni tam bir göz ve zihin hapsine almamız gerekir. Yazıya olan fiziki yakınlığımız, göz mesafemiz, tek tek görmek yerine kelimeleri anlam grupları şeklinde görerek bütünü anlama alışkanlığı geliştirmemiz önem taşır. Bu yüzden esnek hareket yapısı olan gözümüzü satırlar üzerinde gezdirirken kelimeleri tek tek değil gruplar şeklinde görmeye odaklamalı ve cümleyi, hatta paragrafı bir solukta nefesimizi tutarak zihnimizde anlama sürecine sokmalıyız.

Nefes tutma yaşamın birçok alanında verimliliği artıran bir uygulamadır. Sporcular, özellikle yüzücüler, koşucular ve uzun atlamacılar performanslarının zirvesine ulaşmak için hedeflerine ulaşmaya kadar nefes tutmaya gayret gösterirler. Aksi, gevşeklik yaratacak ve arzu edilen skora ulaşmaya engel olacaktır.

Sonuç olarak, ses çıkarmadan, içimizden gözle hızlı okumak daha erken ve tam bir anlama sağlar. Bunun için satırlar üzerinde gözün önden, zihnin arkadan ona yetişmeye çalışması gibi bir kovalamaca gerekir. Tekrar unutulmamalıdır ki tek nefeste hızlı okuyanlar yavaş okuyanlardan daha iyi anlamış olurlar. Sesli ve güzel okuma çalışmaları ise anlamadan çok, işin müzikal tarafıdır.

Kaynaklar

Mikulecky, B.S., (1996), More Reading Power, Linda Jeffries, Longman.

Mosback, G., (1998), Practical Faster Reading, Vivienne Mosback, Cambridge Univ. Press

14 ŞUBAT
SEVGİLİLER GÜNÜ
Kutlu Olsun

8 MART
DÜNYA KADINLAR GÜNÜ
Kutlu Olsun

EDEBİYAT

KİTAP VE ÖZGÜR DÜŞÜNCE

Ahmet ARPAD*

10 Mayıs 1933'de Almanya'da başlatılan kitap yakmalar Hitler'in düşünürleri 'yok etme' girişiminde attığı ilk adımdır.

Berlin Opera alanında alevler havaya yükseliyor. Büyük ateşin çevresine toplanmış insanlar keyifli. Aralarında öğrencileriyle gelmiş sayısız üniversite profesörü de var. Kucaklar dolusu, çantalar içinde, sırt torbalarında, bisiklet sepetlerinde, hatta el arabalarına doldurulmuş yığınla kitap taşıyorlar ateşin yakıldığı alana. Az öteye tezgâh kurmuş seyyar satıcılar kızartılmış sosisler, bira, şekerleme, çikolata satıyor. Ellerinde büyük meşaleler üniformalı kızlar insanların arasında dolaşıp duruyor. 10 Mayıs 1933 akşamı Berlin Opera alanındaki olayların tanığı Erich Kästner ilerde kalem alacağı 'Kitaplar Yakılır mı?' adlı denemesinde o geceyi şöyle anlatır: "Binlerce kitap dolu kamyonlar insanlar arasından geçip yaklaştılar. Hava kapalıydı, yağmur çiseliyordu... O akşamki kitap ölümü insanlığın öne çekilmiş intiharıydı! Kamyonlar ateşin yanında durdu, binlerce kitap yerlere döküldü, becerikli eller onları aldı, hızla alevlere savurdu..." 10 Mayıs 1933'de Almanya'da başlatılan kitap yakmalar Hitler'in düşünürleri 'yok etme' girişiminde attığı ilk adımdır.

Kara suratlı üniformalılar, tasmalarından zor tuttukları kurt köpekleri, olup biteni dikkatle izliyor. Propaganda Bakanı Goebbels Berlin'deki dev alevin başında bağıyor: „Yahudilerin artık çok aşırılığa kaçmaya başlayan entelektüelliğine son veriyoruz!" Büyük ateşe atılanlar Alman dili kültür ve edebiyatını yüzyıllar boyu onurlandırmış edebiyatçıların, düşünür ve sanatçıların eserleri.

Hitler'in ilk işi aydınlara saldırmak oldu

10 Mayıs 1933 Alman akşamı başlayan 'Kitap Yakma' girişimi hızla tüm ülkeye sıçradı. Üç hafta içinde Almanya'da yüz binlerce kitap yok edildi. 31 Ocak 1933'de ülkenin başına geçen, hırsı sınır tanımayan Hitler'in ilk işlerinden biri özgürlükçü sola ve düşünürlere karşı saldırıya girişmek oldu. Yüz binlerce emekçinin yanı sıra solcu düşünürler, sanatçılar, bilim adamları tutuklandı. Kimileri sınır ötesine kapağı attı, savaş bitene dek yaşamını zorunlu sürgünde geçirdi. Kitap yakma eylemleri 10 Mayıs'tan sonraki aylarda da devam etti. Hitler Gençliği ve eğitim müdürlükleri Almanya'nın tam doksan kentinde 102 yakma eylemi düzenledi. 30 Ocak 1933'de ülkenin başına geçen, hırsı sınırsız Hitler'in ilk işlerinden biri özgürlükçü düşünürlere karşı saldırıya geçmek oldu.

10 Mayıs 1933'de Almanya'nın 21 üniversite kentinde üç yüzün üzerinde edebiyatçının, filozofun, bilim adamının ve politik yazarın yapıtları ateşlerde kül oldu. Brecht, Dix, Döblin, Einstein, Freud, Heine, Horvath, Kafka, Lessing, Luxemburg, Mann, Marx, Musil, Remarque, Roth, Seghers, Schnitzler, Suttner, Tucholsky, Werfel ve Zweig'in kitapları alevlerde yok olurken askeri orkestralar marşlar çaldı. Naziler: "Alman düşün dünyasının çöpü", dedikleri değerli yazarların sadece Berlin'de 20 bin kitabını ateşe atarken halka: „Alman kültürünü yabancı kirlenmelerden arındırıyoruz", diye seslendiler.

Kitap silahtan daha güçlüdür

Adolf Hitler Almanya'yı "teslim aldığı" 30 Ocak 1933'ten başlayarak aydınları, sol görüşlülere, sendikacıları, gazetecileri ve edebiyatçıları düşü olan nasyonal sosyalist misyona karşı görmeye başladı. 1934 yılının ilk günlerinde yürürlüğe giren "yazı işleri müdürleri" yasasıyla gazeteler ve yayınevlerinin çalışmalarını daha yakından denetleme olanağı yaratıldı; birkaç ay içinde özgür yayın yapan birçok gazete kapanırken, binin üzerinde gazeteci de işini yitirdi. Yahudi kökenli edebiyatçılar hızla Almanya'nın kültür yaşamından siliniverdi.

* Çevirmen, fotoğrafçı, gazeteci ve yazar

Nasyonal sosyalistler ülkede yönetimi ele geçirmelerinin daha ilk yılında sadece aydınların gözünü korkutmamış, tüm medyayı da çıkarlarına uygun yönlendirmeye başlamıştı. Neyin nasıl yazılacağına Hitler'in hemen 1933'ün ilk haftalarında kurduğu ve başına da Goebbels'i geçirdiği 'Propaganda Bakanlığı' karar vermeye başladı. Basından pek karşı tepki gelmedi. Tepki gösterenler de işten atıldı, Almanya'dan kovuldu ya da öldürüldü.

Yayınevleri kamulaştırıldı, karşı çıkmak isteyenler mallarını başkalarına satmak zorunda bırakıldı. Propaganda bakanlığının başındaki Goebbels o günlerde: "Bizimle çalışmak isteyenlere kapımız hep açıktır", diyordu. Naziler savaş yıllarında tüm ülkede gazetelerin yüzde 36'sını kontrol ediyordu. Tirajı yüksek bu yayın organları halkın yüzde 82'si tarafından okunuyordu! Ellerine geçirdikleri yayınevleri arasında ünlü Ullstein da vardı. Führer, gazete ve kitabın silahtan daha güçlü olduğunu çabuk kavramış, basın özgürlüğüne son vererek de tüm demokratik ve liberal güçleri susturmayı başarmıştı..!

Joseph Roth Stefan Zweig'a 23 Eylül 1934 tarihli mektubunda şunları yazmıştı: "İnsanlar Hitler'in kalıcı olduğu görüşünde, dünya ve Almanya bir savaşı bekliyor... Çok büyük bir felakete sürüklendiğimiz farkında olduğunuzu sanıyorum. Edebiyat yaşamımız yok olacak."

Yönetenler kitaba düşman gözüyle bakar

Venezuallı şair ve yazar Fernando Báez „Kitap Kıyımının Evrensel Tarihi” adlı kitabında şöyle diyor: "Kitap belleğin ve hayal gücünün uzantısıdır. Kitap taşınabilir olmasına karşın belleği somutlaştırır. Bu nedenle kitap her şeyi karmaşa değil, akıl çerçevesinde yapılandırmayı amaçlayan bir önermedir." Yazar bu belgesel yapıtında geçmiş yüzyıllardan çağımıza yönetenlerin birçok ülkede kitaba nasıl 'düşman' gözüyle baktığını anlatıyor. Daha M.Ö. 4. asırda şehir-devletler arasındaki savaşlarda, Mezopotamya'da, Sümerler'de, Akadlar'da, Uruklar'da, Babil'de ilk tahrip edilip yağmalanlar hep kütüphaneler ve içlerindeki yüzbinlerce tablet olmuştur. İnsanlık tarihindeki en önemli kitap tahrip etme girişimlerinden biri de Romalıların Sezar döneminde İskenderiye kütüphanesine saldırıp kitapları yok etmesi olayıdır. Yazar Fernonda Báez: „Kitap, kutsama ve süreklilik için bir bellek kurumudur, bu nedenle de toplumun kültür mirasının en önemli unsuru olarak incelenmelidir," diyor.

Kültür cinayetine onay veren aydınlar

Kitap yakma, Hitler ve peşinden gidenlerin Alman düşün dünyasında planladığı kıyımın sadece bir parçasıydı. Bu uygulama 10 Mayıs'tan önce başlatılmıştı. Üniversiteler, müzeler, kütüphaneler, tiyatrolar ve orkestralarda yapılan "temizlik" için 7 Nisan 1933'te memur yönetmeliğinde değişikliğe gidilmişti. Komünistler, sosyalistler ve özellikle de Yahudiler devlet hizmetinden çıkarılacaktı. 10 Mayıs'tan haftalar önce Alman düşün dünyasına 'zarar veren kişiler'in listeleri hazırlanmıştı. Gizli polis teşkilatı Gestapo'nun şefi Hermann Göring: "Bürokrasinin hiçbir maddesi benim uygulamalarımı engelleyemez" diyordu. Alman aydınlarının bir bölümü olup bitene sesini çıkaramadı, çoğu düşünür, profesör, aydın, insanlık tarihinde benzeri olmayan bu kültür cinayetine onay verdi. Basın da karşı çıkmadı, hatta birçok köşe yazarı girişimleri onayladı. "Kentlerimizde göğe yükselen alevler, Almanya'nın yeniden uyanışının bir simgesidir", diye yazarlar oldu. Hitler yönetimi 1935'de bir 'yasaklar listesi' yayımladı. Bu listeye göre Naziler tam 524 yazarın 'zararlı' dedikleri toplam 3601 eserinin Almanya'da yayımlanmasını ve okunmasını yasaklıyordu.

"Özgür düşünceye engel olamazsınız, o kuş gibidir!"

Baskı yönetimleri kitaptan hep korkar, çünkü kitap her türlü silahtan daha güçlüdür. Kitaptan nefret eden, kitabı yasaklayan, yakan çarpık politika önderleri hep görülmüştür. Bireye baskı yapan, onu düşüncelerinden dolayı zindana atan çıkar çevreleri her zaman ve her ülkede vardır. Ancak kitap her şeye karşın toplumları etkinlemesini, insanlara doğru yolu göstermeyi hep başarmıştır. Ünlü "Berlin-Aleksander Alanı" romanı da ateşe atılan Alfred Döblin'in olayların ardından şu söyledikleri çok uyarıcı: "Özgür düşünceye engel olamazsınız, o kuş gibidir, her yere uçar." 1933 kitap yakmaları Hitler'in aydınları 'yok etme' girişiminde attığı ilk adımdır. Daha 1824'de: „Bugün kitapların yakıldığı yerde, yarın insanlar da yakılır" diyen evrensel ve insancıl Alman şairi Heinrich Heine ne yazık ki haklı çıktı. 1933'de kitapları yakan Naziler 9 Kasım 1938'de tüm ülkede Yahudi ibadet evlerini, sinagogları da yaktı. O gece 400 insan yangınlarda öldü veya öldürüldü. Sadece sinagoglar mı yakıldı, Yahudi mezarlıkları, evleri, dükkânları da yakıldı, yıkıldı, talan edildi.

10 Mayıs 1933'de yakılan ateş tam 12 yıl sönmedi, toplama kamplarının fırınlarında, bombalanan onlarca kentte yandı durdu. 10 Mayıs 1933 insanlık tarihine geçen karanlık, utandırıcı günlerden biridir...

HIÇLIĞIN ŞİİRİ

Celalattin KURT*

Dönsek sağımıza akabe çıkış
Solumuza dönsek boy boy uçurum
Yâr kalbine nereden gidilir
Nasıl edilir gönle dokunan söz
Sevdada sürgün nasıl verdirilir
Nasıl erdirilir hasret visâle
Bilmiyorsak bunları hiçiz hiç

Sığınmışız hayatın bir budala kibrine
Üç beş damla kan, üç beş parça kemik
Âdemliğe erdiğimizi sanırız
Ruh yok, duygu yok, sevgi yok
İdraklerin ar damarı çatlamış / kanıyor
Dünya yansa değil ki umurumuzda
Veremiyorsak, bölüşemiyorsak
Akl-ı zay divaneyiz hiçiz hiç

Kimlerle yürünür uzun yollar
Kim gösterir ufukların ötesini
Yollar da yoldaşlar da şimdi
Kulpu tenekeden bir hamam tası
Aksi seda sestten başka bir şey yok
Dinginlikte değil sevdalar
Gazetelerde iri iri zayı ilanları
Dostluklar, sevgiler, aşklar kayıp
Bu kayıplar içinde hiçiz hiç

Pencereler uzaklara nasıl açılır
Nasıl gelir uzaklar berilere doğru
Yüreklerimiz bir kar yangınında
Ebâbiller de terk ettiler gökleri
Zalimler kara katran yara derdinde
Adaletsiz, vicdansız, merhametsizler
Bizler bu ahvâlde dilsiz şeytanız
Dilsiz şeytan oluyorsak hiçiz hiç

Özgürlüğün bedeli kan mıdır ay vakti
Kimlerle söylenir özgürlük türküleri
Semahlar, semalar aşkla mı dönülür
Bağlamalar faslındayken müstezatın
Döş defterine şiirler ne ile yazılır
Darası neyle alınır yazdığımız şiirlerin
Darasız şiirler söylüyorsak hiçiz hiç

Barışın yurdu, yuvası yok dünyada
Hak haklının değil, güçlü revaçta
Mankurtlar bir deli ıslığında toplanır
Zalime, zulmete seslenişler ses vermez
İnsan mıyız, değil miyiz belli değil
Birçoğumuz belhüm adallıkta yol alır
Olamayız kendimiz, bu ahvâlde hiçiz hiç

Baktığımızda aynaların sırrında
Göremiyorsak firûze gözlü, hilâl kaşlı
Servi endamlı, gümrah saçlı o yâri
Ve yitemiyorsak sevdamızın uğrunda
Ve yanamıyorsak har içre, bitemiyorsak ah!
Beyhude sevdalıyız o vakit, âşık değiliz
Naylon çiçekler elimizdeyse hiçiz hiç

Eğri bir zamanda, doğru yerde değilsek
Dinleyemiyorsak yüreklerimizin sesini
Tanış olamıyorsak mârufun çizgisiyle
İblisle koşturuyorsak at başı yarış
Çalınıyorsa savaş çılgınlığının tamtamu
Barış türküleri yakamıyorsak dünyaya
Biz bizde değiliz, yitiğiz / hiçiz hiç

Dönsek sağımıza akabe çıkış
Solumuza dönsek boy boy uçurum
Yâr kalbine nereden gidilir
Nasıl edilir gönle dokunan söz
Sevdada sürgün nasıl verdirilir
Nasıl erdirilir hasret visâle
Bilmiyorsak bunları hiçiz

* Şair

MAZLUMUN GÖZYAŞI

Neslihan EYÜBOĞLU*

Aç'tan anlamayan
tok'lara denk geldi ömrüm
bundandır ki
vaktini görmedim paylaşmanın
ne yöne çevirsem suretimi
gördüğüm zulümdür
yapanın da yaptırının da
adı değil midir "insan"

buna rağmen inanırım
mazlumun gözyaşı
eritecek yürekleri
aç olan bastırdıkça göğsüne tokluğu
sönecek bu yangın yeri
artık bir damla su
taşırmayacak o sabır bardağını

öyle istemsiz bir inanmak da değil bu
kursağına biriktirdikleri
sükut ile yaşayanlar
elbet kazanacak ve geçecek Sırat'ı

İnanırım
çünkü ben
alın terinin düştüğü toprağa köle
bir dilim ekmek için
alından ter dökülene sevdalı
ve bir köşesinde dahi
zulüm sezdiğim yerin şairi olmamaya yeminliyim...

* Şair

14 MART
TIP BAYRAMI
Kutlu Olsun

1915 Mart
10
ÇANAKKALE
ZAFERİ
Kutlu olsun

PORTRE/RÖPORTAJ

Rize'nin 44. Valisi Malatyalı Sayın İhsan Selim Baydaş'la makamında görüştük. İyidere Lojistik Limanı başta olmak üzere sorularımıza içtenlikle cevap verdi. 'Yılın İdarecisi Ödülü'nü almış genç ve vizyoner bir Vali ile konuştuğunuzu hemen anlıyorsunuz. Şenliklerde horon oynadığını, mutfağına hayran kaldığını; Rize'nin çay, lojistik, spor ve turizm şehri olması için aşkla şevkle çalıştığını ifade etti.

Bahaettin Kabahasanoğlu: 16 Ağustos 2023'te Rize Valisi olarak göreve başladınız. 17 Ağustosta gittiğiniz ilk yer İyidere Lojistik Limanı oldu. Türkiye'nin dördüncü büyük lojistik limanında çalışmalar nasıl gidiyor? İyidere Lojistik Limanı, Rize'yi, bölgemizi ve ülkemizi nasıl etkileyecek?

İhsan Selim Baydaş: Görevimin ilk gününde İyidere Lojistik Limanı gibi stratejik bir projeyi yerinde görmek, bu önemli yatırımın bölgeye ve ülkeye katkılarını daha iyi anlamama vesile oldu. İyidere Lojistik Limanı, Rize'nin bölgemizin ve ülkemizin lojistik geleceğinde kritik bir rol oynayacak. Bu projeyle sadece bir liman değil, aynı zamanda bölgenin ekonomik kalkınmasında lokomotif görevi üstlenecek bir merkez inşa ediliyor. Limanın sunduğu olanaklarla, Rize'nin sadece Karadeniz bölgesinde değil, ulusal ve uluslararası alanda da önemli bir lojistik üs haline gelmesini hedefliyoruz. Bu proje, bölgenin sanayi, ticaret ve lojistik alanında güçlü bir altyapıya kavuşmasına olanak tanıyacaktır.

İyidere Lojistik Limanı, Türkiye'nin dördüncü büyük lojistik merkezi olarak, titizlikle planlanmış ve sürdürülebilir çözümlerle inşa ediliyor. Altyapı projeleri büyük ölçüde tamamlandı ve üstyapı çalışmalarına hızla devam ediliyor. Limanın kapasitesi, modern teknolojilerle donatılmış ve çevresel hassasiyetler gözetilerek tasarlanmıştır. Bu kapsamda, yenilikçi sistemler ve yüksek standartlarla inşa edilen projeler, Türkiye'nin lojistik kapasitesini artıracak önemli bir adım olacaktır. Rize'nin coğrafi konumu ve lojistik bağlantıları göz önüne alındığında, İyidere Lojistik Limanı bölgesel bir güç haline gelecek.

*

Bir Türkiye Projesi'ne ev sahipliği yapmak, Rize Valisi olarak büyük bir gurur ve sorumluluk kaynağı... Bu proje, Türkiye'nin lojistik ve ticaret alanında stratejik bir hamle olarak değerlendiriliyor. Uluslararası ticaret ve işbirlikleri için önemli bir avantaj sunacak.

Ayrıca, bu proje ile Rize'nin Karadeniz Bölgesi'nden ulusal ve uluslararası alanda rekabet gücünü artırmak için güçlü bir altyapı oluşturulacak. Limanın çevresindeki ticaret merkezleri ve serbest bölgelerle Rize, uluslararası bir cazibe merkezi olacak. Liman sayesinde, hem ekonomik hem de sosyal kalkınmayı destekleyecek. Ayrıca, Rize-Artvin Havalimanı'nın sunduğu bağlantılarla lojistik süreçler hızlanacak ve Rize'nin uluslararası taşımacılıkta daha etkin bir konuma gelmesini sağlayacak.

Bu proje, Türkiye'nin Karadeniz'e açılan kapısı olacak. Uluslararası ticarete rekabet gücümüzü artıracak ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği'ne önemli bir katkı sunacak. Limanın stratejik konumu, bölgemizi lojistik anlamda küresel bir oyuncu haline getirecek. Ayrıca, çevreye duyarlı bir şekilde inşa edilen projelerimiz, doğayı koruyarak sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek.

Bahaettin Kabahasanoğlu: Ovit Tüneli - İyidere Lojistik Limanı demiryolu bağlantısı için neler söylemek istersiniz?

İhsan Selim Baydaş: İyidere Lojistik Limanı - Ovit Tüneli demiryolu bağlantısı, Rize'nin kalkınma yolunda önemli bir rol oynayacak stratejik bir projedir. Bu bağlantı, limanın etkinliğini artırarak bölgemizi lojistik açıdan daha güçlü bir hale getirecek. Rize-Erzurum demiryolu hattı, hinterlandımızı genişleterek ulusal ve uluslararası ticaretimizi hızlandıracak. Ayrıca, bu altyapı yatırımları ulaşım maliyetlerini düşürerek Rize'nin cazibesini artıracak. 2020 yılında demiryolu için fizibilite çalışması yapılmıştı. Ayrıca Erzurum - Rize duble yolu ve Ovit Tüneli bağlantı yolları ihaleleri yapıldı. Bu yolun devamı olan ve Doğu Karadeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu'yu birbirine bağlayan bizim de çok önemseydiğimiz Dallıkavak tüneline çalışmaların son aşamasına gelirken ve Kırık tüneline ise çalışmalar devam etmekte.

Kalkınma Yolu Projesi, Basra Körfezi'nden kara ve demiryollarıyla Türkiye'ye ve Avrupa'ya uzanarak bölgenin ekonomik entegrasyonunu sağlıyor. Bu proje, Rize'nin lojistik yetkinliklerini güçlendirerek uluslararası ticaret ve işbirliklerini kolaylaştıracak. İyidere Lojistik Limanı, Basra Körfezi'nden gelen yüklerin Türkiye'ye taşınmasında stratejik bir geçiş noktası haline gelecek. Aynı zamanda, Rize'nin Karadeniz sınır ülkeleriyle işbirliğini artırması için önemli bir avantaj sunacak. Bu proje, Türkiye ile Karadeniz ülkeleri arasındaki ticaret ve lojistik ağını güçlendirerek bölgesel kalkınmayı destekleyecek ve uluslararası işbirliklerinin artmasına katkı sağlayacak.

Bahaettin Kabahasanoğlu: Limanın açılışına çok az bir süre kaldı. İşe alınacak personelle ilgili bir çalışma yapılıyor mu? Bu alanda tahmini olarak kaç kişi istihdam edilecek?

İhsan Selim Baydaş: Personel alımıyla ilgili planlamalar sürece bağlı olarak yapılıyor. Liman tam kapasiteyle çalışmaya başladığında binlerce kişinin istihdam edilmesi bekleniyor. Bu, hem bölge ekonomisine hem de istihdama ciddi katkılar sağlayacak. Gençlerimize yönelik eğitim ve kariyer fırsatları sunarak iş gücü piyasasında daha nitelikli bireyler yetişmesine olanak tanıyacağız.

Bahaettin Kabahasanoğlu: 2012 yılında Türk İdareciler Derneği tarafından Yılın İdarecisi seçilmişsiniz. Beytüşşebap'ta neler yaptınız?

İhsan Selim Baydaş: Beytüşşebap'ta görev yaptığım dönemde, özellikle eğitim, tarım, sosyal devlet adımları, sağlık ve altyapı alanlarında önemli projelere imza attık. Bölgede yaşayan vatandaşlarımızın yaşam kalitesini artırmak için köy yolları, su şebekeleri, sağlık ocakları gibi temel hizmetlerin yanı sıra gençlerimizin eğitime yönelik sosyal projeler gerçekleştirdik. Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak ve gençlerin geleceğe daha iyi hazırlanması için çeşitli destek programları yürüttük. Bu çalışmalarım, Türk İdareciler Derneği tarafından ödüllendirilirken, ekip çalışmasının ve vatandaşlarımızla kurduğumuz güçlü bağların bir yansıması oldu.

Bahaettin Kabahasanoğlu: 2014-2017 yılları arasında Rize Güneysu Kaymakamı olarak görev yaptınız, ardından 2023'te Rize Valisi oldunuz. Aynı kentte önce kaymakam, ardından vali olmanın avantajları var mı?

İhsan Selim Baydaş: Rize'de hem Kaymakam hem de Vali Yardımcısı olarak görev yaptım. Bu bana şehri tanımadada çok ciddi avantaj sağladı. Bu dönemlerde edindiğim tecrübeler, bugün valilik görevimde daha etkin kararlar almama yardımcı oluyor. Aynı zamanda bu süreç, Rize'nin potansiyelini daha yakından görmeme imkân tanıdı. Halkla daha yakından diyalog kurarak, yerel sorunları daha iyi çözebilme yeteneğim gelişti. Kaymakamlık ve valilik görevleri arasında sürekli bir etkileşim halinde olmam, projelerin daha bütüncül bir şekilde hayata geçirilmesini sağlıyor.

Bahaettin Kabahasanoğlu: Gençlik ve Spor Bakanlığı Bakan Yardımcısı iken Rize Valisi oldunuz. Rizespor ve kentin spor altyapısı için neler söylemek istersiniz?

İhsan Selim Baydaş: Rizespor, Rize'nin değerli bir markası ve tüm bölgenin gurur kaynağıdır. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nda Bakan Yardımcısı olarak görev yaparken, Rizespor'un gelişimine yönelik projelere destek vermiştik. Bugün Rize Valisi olarak, kentin spor altyapısını daha ileriye taşımak için çeşitli adımlar atıyoruz. Spor tesislerinin modernizasyonu, gençlerimize yönelik spor okulları ve ulusal düzeyde başarıya ulaşmayı hedefleyen spor projeleri üzerinde çalışıyoruz. Hedefimiz, Rizespor'un başarısıyla birlikte gençleri spora yönlendirerek sportif başarıları da artırmak... Ayrıca ilimizde gerçekleştirdiğimiz Spor Turizmi Çalıştayı sonrası önemli adımlar attık. Dünyanın en zorlu ve prestijli ultra maratonlarından UTMB Dünya Serisi 2025 yılında Kaçkar Dağlarında gerçekleştirilecek. Kış sporları alanında da çalışmalarımız devam ediyor. İlimizdeki yaz dönemine sıkışmış turizm faaliyetlerini özellikle spor turizmiyle birlikte 12 aya yayma hedefimiz var.

Bahaettin Kabahasanoğlu: Deniz doldurularak Rize büyütüldü, havalimanı yapıldı, lojistik liman inşa ediliyor ve şehir hastanesi planlanıyor. Bu duruma, "Rize'nin denizle imtihanı" diyebilir miyiz?

İhsan Selim Baydaş: Denizin doldurulması bir zorunluluk değil, bir çözüm yolu. Coğrafi şartlar nedeniyle alternatif alanlar sınırlı. Ancak bu projeler, mühendislik ve çevre hassasiyetiyle hayata geçiriliyor. Denizle uyum içinde, doğayı koruyarak ilerlemeyi hedefliyoruz. Bu projeler, Rize'nin kalkınmasına katkı sunacak ve kentimizin geleceğini şekillendirecek.

Bahaettin Kabahasanoğlu: Bir Malatyalı olarak Rize yemeklerine alıştınız mı? Yayla şenliklerinde horon oynadınız mı?

İhsan Selim Baydaş: Rize mutfağına hayran kaldım. Karalahana çorbası ve mihlama, favorilerim arasında. Yayla şenliklerinde horon da oynadım. Her şehrin kendine has dinamikleri olduğunu biliyorum, ama Rize'nin her yönüyle ayrıcalıklı bir şehir olduğunu da söylemeden geçemem. Suyun her halinin bir başka güzel olduğu Rize; doğası, misafirperver insanları ve kültürel zenginlikleriyle bambaşka bir yer. Rize'nin eşsiz güzellikleri her mevsim ayrı bir huzur sunuyor ve bu şehri özel kılıyor.

Bahaettin Kabahasanoğlu: Rize, çay ve turizm şehri... Şimdi bu iki lokomotif güce bir de lojistik ekleniyor. Yakın gelecekte nasıl bir şehir hayal ediyorsunuz?

İhsan Selim Baydaş: Rize, çay üretiminde liderliğini korurken turizmde marka şehirlerden biri olma yolunda ilerliyor. Lojistik projelerle birlikte ticaret, sanayi ve turizm iç içe geçmiş bir şehir hedefliyoruz. Doğasını ve kültürünü koruyarak gelişen bir Rize hayal ediyorum. Özellikle yaz dönemine sıkışmış turizmi 12 aya yaymak için çalışmalar yapıyoruz.

Çamlıhemşin Ayder, Güneysu Handüzü ve İkizdere Vadisi'nde kamp ve kayak merkezleri gibi kış sporlarının yapılabildiği cazibe merkezleri oluşturma hazırlıklarımız devam ediyor. Rize-Artvin Havalimanı'nın sunduğu hızlı ulaşım imkânlarıyla Rize'yi dört mevsim ziyaret edilebilecek bir turizm destinasyonu haline getirmek istiyoruz. Bu projelerle, bölgemizin sunduğu fırsatlarla, turizmden lojistiğe, sanayiden tarıma kadar her alanda başarılı adımlar atmak istiyoruz.

Bahaettin Kabahasanoğlu: Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

İhsan Selim Baydaş: Rize, tarihi, doğası ve insanıyla gerçekten eşsiz bir şehir... Bu güzel şehre hizmet etmek benim için büyük bir onur. Göreve başladığım günden itibaren, halkımızın ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap verebilmek için var gücümle çalışıyorum. Rize'nin potansiyelini en üst seviyeye çıkararak, sürdürülebilir kalkınma ve toplum refahını artırmayı hedefliyorum. Dünya lideri Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın ana ocağı, baba yurdu, ata toprağı olan Rize'de görev yapmak, taşıdığımız sorumlulukların bilinciyle hareket etmemizi daha da anlamlı kılmaktadır.

Onun vizyonu doğrultusunda şehrimizin gelişimi için önemli adımlar atıyoruz. Tüm hemşehrilerime destekleri için teşekkür ediyor, projelerimizin Rize'nin daha parlak bir geleceğe ulaşmasına katkı sağlamasını diliyorum. Rizemiz için durmadan, yorulmadan, aşkla ve şevkle çalışacağız.

21 MART
NEVRUZ BAHAR BAYRAMI
Kutlu Olsun

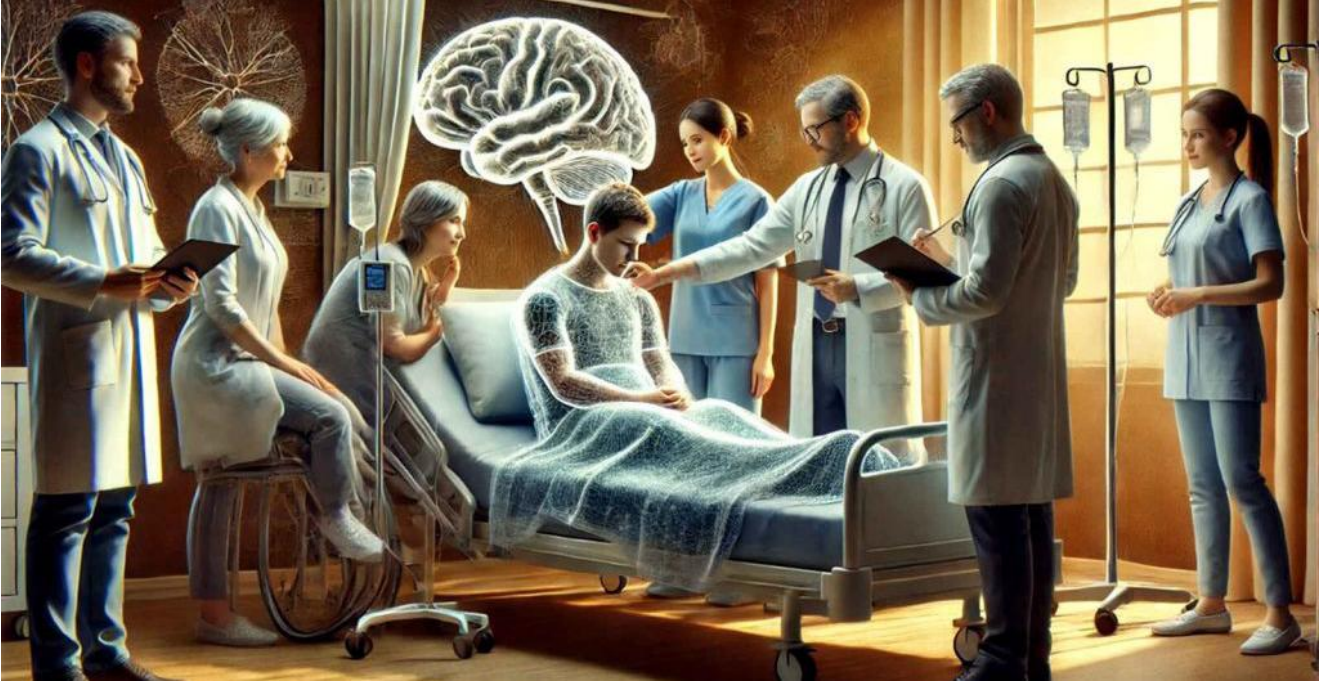

SAĞLIK

GİDEREK DAHA SIK KONUŞACAĞIZ: NÖROPALYATİF BAKIM

Aynur ÖZGE*

Nöropalyatif bakım, sinir sistemi hastalıklarıyla yaşayan bireylerin yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen bir yaklaşımdır. Parkinson, ALS, Alzheimer gibi ilerleyici nörolojik hastalıklara sahip bireyler için, sadece hastalığın belirtilerini değil, aynı zamanda bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını ele almayı amaçlar. Bugün, bu önemli konunun ne olduğunu, neden giderek daha fazla gündeme geleceğini ve nasıl bir fark yaratabileceğini konuşacağız.

Nöropalyatif Bakım Nedir?

Nöropalyatif bakım, nörolojik hastalıklara sahip bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak ve hastalığın ilerleyici etkilerini yönetmek için tasarlanmış multidisipliner bir yaklaşımdır.

Amaçları:

- Ağrı ve diğer belirtileri kontrol altına almak.
- Hastanın ve ailesinin duygusal ve sosyal ihtiyaçlarına destek olmak.
- Hasta ve yakınlarının yaşam kalitesini artırmak.
- Etik ve insana yakışır bir bakım sağlamak.

Neden Daha Fazla Konuşuluyor?

- Nörolojik Hastalıkların Artışı: Yaşlanan nüfus ve yaşam süresinin uzamasıyla birlikte Parkinson, Alzheimer ve ALS gibi nörolojik hastalıkların prevalansı artmaktadır.
- Hasta Merkezli Bakımın Önem Kazanması: Modern tıpta sadece hastalığı değil, hastayı merkeze alan yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır.
- Hastaların ve Ailelerin İhtiyaçları: Hastalığın ilerleyen evrelerinde ortaya çıkan fiziksel ve duygusal yük, hasta yakınlarını da derinden etkiler.

*Prof. Dr. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi

Nöropalyatif Bakım Hangi Hastalıklarda Uygulanır?

- Parkinson Hastalığı: Hareket bozuklukları, ağrı ve uyku problemleri yönetilir.
- Alzheimer Hastalığı: Davranış değişiklikleri, anksiyete ve aile desteği sağlanır.
- ALS (Amyotrofik Lateral Skleroz): Solunum desteği, beslenme yönetimi ve ağrı kontrolü sağlanır.
- İnme: Rehabilitasyon, depresyon yönetimi ve yaşam kalitesini artırmaya yönelik müdahaleler yapılır.

Nöropalyatif Bakımda Hangi Yaklaşımlar Kullanılır?

- Semptom Yönetimi:
- Ağrı ve Kas Sertliği: İlaçlar, fizik tedavi ve gerektiğinde botulinum toksin tedavisi uygulanır.
- Uyku Problemleri: Farmakolojik ve davranışsal terapilerle çözüm sunulur.
- Psikolojik Destek:
- Hastanın depresyon, anksiyete ve yalnızlık duygularını azaltmayı hedefler.
- Aile ve Bakıcı Desteği:
- Bakıcı eğitimi ve sosyal destek mekanizmaları oluşturulur.
- İletişim ve Eğitim:
- Hastalık süreci, tedavi seçenekleri ve ileri dönem direktifleri konusunda bilgilendirme yapılır.
- Multidisipliner Ekip Yaklaşımı:
- Nörolog, psikolog, fizyoterapist, diyetisyen ve sosyal hizmet uzmanları koordinasyon içinde çalışır.

Nöropalyatif Bakımın Sağladığı Faydalar

- Yaşam Kalitesini Artırır: Hastanın ve ailesinin daha rahat bir yaşam sürmesini sağlar.
- Hastane Yatışlarını Azaltır: Evde bakım ve destek, gereksiz hastane ziyaretlerini önler.
- Psikolojik Destek Sunar: Hasta ve yakınlarının ruhsal sağlığını güçlendirir.
- İnsana Yakışır Bir Bakım Sağlar: Hastanın fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına saygı duyar.

Sonuç: İnsan Onuruna Yakışır Bir Yaklaşım

Nöropalyatif bakım, modern tıbbın hasta merkezli ve insan onuruna yakışır yaklaşımının bir yansımasıdır. Bu bakım modeli, sadece hastalık belirtilerini değil, bireyin ve ailesinin tüm ihtiyaçlarını ele alarak sağlık hizmetlerini daha insancıl bir hale getirir.

Sevgili okurlar, unutmayın: Nöropalyatif bakım, zor zamanlarda yanınızda olan bir güçtür. Bu yaklaşımı anlamak ve yaygınlaştırmak hepimizin sorumluluğudur.

AKADEMİK | ARAŞTIRMA

Foto : Sonay ÇEVİK

TRABZON'DA KENT VE BELLEK YİTİMİ ÜZERİNE

Muteber ERBAY*

Çağlar boyunca zaman, şehrin sokaklarında sessizce akıp giderken ardında sadece kalıntılar değil, hatıralar da bırakır. Bu anlamda kentler, insan topluluklarının, kültürlerin, yaşanmışlıkların, olayların, mekânların katmanlaşması ile kimi zaman yok olarak, kimi zaman yeniden kurularak, kimi zaman gelişerek, kimi zaman da dönüşerek var olmuşlardır. Bu varoluş sırasında her yıkım, değişim ve dönüşüm sadece fiziksel bir iz bırakmaz toplumsal bir bellekte de yerini alır ya da unutulur. Ancak bazı şehirlerde unutulmuş olan kalıntılar zamanın kendisini gölgede bırakabilirler. Tarihi boyunca farklı kültürlerin, dillerin ve inançların buluşma noktası olan Trabzon da, hızla değişen kent peyzajının, yıkılan yapıların, kaybolan sembollerin ve göz ardı edilen hikâyelerin arasında kolektif hafızasını yitirmeye başlamıştır. Bu deneme, Trabzon'un kolektif hafızası üzerinde yer etmiş, kimi yıkılmış kimi dönüştürülmüş yapılardan 3 tanesine odaklanarak hem sosyolojik hem de tarihsel bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Seçilen 3 yapı kültür, dini ve sosyal açıdan kent kültürünü etkilemiş yapılar olup, ikisi yıkılmış biri de dönüştürülmüştür. Ama önce kültür, toplumsal bellek, kentsel bellek ne anlama gelmektedir ondan bahsedelim.

Kültür, bir toplumun temel dayanağıdır; standartları, sembolleri ve törenleri aracılığıyla insanların çevrelerini nasıl yorumladıklarını etkiler. Kültürel çerçeveler bu anlamlı dünyanın taşıyıcıları ve düzenleyicileri olarak hizmet ederler. Toplumsal hafıza da insanların ve toplulukların tarihlerini nasıl hatırladıklarını, yorumladıklarını ve ilettiklerini araştıran akışkan bir fikirdir. Bu hafıza biçimi, toplumların tarihsel anlatılarını, kültürel ilkelerini ve ortak kimliklerini etkileyerek kolektif bir bilinci besler. Sosyolojik bir perspektiften bakıldığında toplumsal hafıza, bireylerin zaman içindeki sosyal alışverişleri ve kültürel faaliyetleri aracılığıyla oluşur, gelişir ve ilerler.

Hafızanın kaybolması aslında olumsuz olarak algılanmamalıdır. Çünkü bazen insanların travmalarıyla yüzleşerek iyileşmelerine benzer şekilde, şehirler de tarihleriyle bağlarını yeniden kurarak kimliklerini onarabilirler. Bu bağ sadece geçmişe duyulan özlemle değil, aynı zamanda hatırlamaya yönelik bilinçli, analitik ve toplumsal bir yaklaşımla da sağlanabilir. Toplumsal hafıza, bir toplumun tarihle bağlantısını tanımladığı, kimliğini kabul ettiği ve ileride olacaklar için önem yarattığı temel bir bileşen olarak hizmet eder. Hafıza, daha önceki olayları hatırlamaktan daha fazlasını yapar; aynı zamanda bugüne anlam katar ve kimliği şekillendirir. Bir toplum tarihini ihmal ettiğinde, yalnızca anlatısını değil, aynı zamanda öz duygusunu da kaybeder. Sonuç olarak, bir şehrin hafızasının kaldırılması, şehrin sakinleri ile kendileri arasındaki bağı kopmasına neden olur.

Émile Durkheim'in "kolektif bilinç" fikri göz önünde bulundurulduğunda, kültürel yapı, bireylerin kolektif olarak onayladıkları ve sosyal etkileşimleri şekillendiren ortak bir farkındalık olarak anlaşılabilir. Pierre Bourdieu'nün "habitus" kavramı bu fikri daha da netleştirir. Bireyler belirli faaliyetleri tekrarlayarak istemeden de olsa bir yaşam biçimi yaratırlar. Bu tekrarlar, yerel mutfaktan günlük dile, halk danslarından geleneksel el sanatlarına kadar her şeyi kapsayan kültürel pratiklerin oluşmasına yol açar.

Kentsel bellek ise, bir kentin sokakları, mimarisi, kişiler arası ilişkileri ve hikâyeleriyle örülü ortak hatıraları temsil eder. Sadece tarihsel bilgi birikimini değil, aynı zamanda bir topluluğun kimliğini tanımlayan ortak deneyimler, ritüeller ve ortamlar bütünü de kapsar. Maurice Halbwachs'ın kolektif hafıza fikri, hafızanın hem toplumsal hem de bireysel etkilerle şekillendiğini gösterir; insanlar hafızalarını toplumsal çerçeve içinde geliştirirler. Bu anlamda şehirler, hatırlama eylemi için fiziksel bir temel işlevi görür. Bununla birlikte, kentsel bellek dinamik; zamanla evrimleşir, bastırılır, silinir veya yeniden inşa edilir. Çağdaş şehirlerde meydana gelen hızlı dönüşüm süreçleri - kentsel yeniden geliştirme, inşaat girişimleri ve neoliberal kentlencilik - yalnızca fiziksel ortamları değil, aynı zamanda bu yerlerle ilişkili anıları da yok eder. Sonuç olarak, kentsel hafıza sessizce silinir; bir zamanlar canlı olan alanlar, yüzü olmayan beton yapılarla değiştirilir.

* Prof. Dr. KTÜ Mimarlık Fakültesi

Georg Simmel, çağdaş kent yaşamının bireyler üzerinde anonimleştiren bir etkisi olduğunu öne sürmektedir. Bu anlamda kent içinde mahalle kültürünün gerilemesi, kültürel yapının temel unsurları olan komşuluk ilişkileri ve kolektif kimliğin çözülmesine işaret etmektedir. Mahalle yalnızca fiziksel bir mekân olarak değil, aynı zamanda kültürel bir pratik olarak da işlev görmektedir. Günümüzde, yüksek apartman komplekslerinin ve güvenli siteleri yükselişi, kişisel etkileşimleri sınırlandırarak kültürel alışverişi azaltmaktadır.

Kültürel yapı, Claude Lévi-Strauss'un yapısalcı bakış açısı doğrultusunda sembollerle iç içe geçmiştir. Trabzon özelinde baktığımızda hasır bilezikler, bakır işlemeler ve Trabzon'a özgü telkâri gibi el sanatları, yalnızca ekonomik mallar olarak değil, aynı zamanda kültürel kimliğin temsilcileri olarak da işlev görmektedir. Bu el sanatlarının kaybolması, kültürel hafızanın da kaybolmasına neden olmaktadır. Bourdieu'nün "kültürel sermaye" kavramının merceğinden bakıldığında, bu geleneklerin yeni nesillere aktarılamaması kültürel sermaye kaybına da yol açmaktadır.

Zygmunt Bauman'ın "akışkan modernlik" fikri, yerelliğin aşınmasını anlamak için uygun bir çerçeve sunmaktadır. Tüketim kalıplarındaki hızlı değişimler, medyanın etkisi ve dijitalleşmenin yaygınlaşması kentlerdeki genç nüfusu küresel kültüre yaklaştırırken yerel müzik, dil ve geleneklerden kopuşa yol açmaktadır. Sonuç olarak, yerel kültür çoğu zaman ya sadece folklorik bir esere indirgenmekte ya da tamamen göz ardı edilmektedir. Durkheim'a geri dönecek olursak, toplumlardaki kolektif hafıza azaldığında, bireyler kimliklerini anlamak için bir çerçeveden yoksun kalırlar. Kültürel yapıdaki bu gerileme sadece tarihten kopuş anlamına gelmez, aynı zamanda bireylerin bağlılık duygusuna da zarar verir. Dolayısıyla kültürel değerlerin kayıt altına alınması, korunması ve kurumsallaştırılması sadece bir nostalji ifadesi olmaktan öte toplumsal süreklilik için elzemdir.

Trabzon'un Tarihsel Önemi ve Kentsel Bellek

Trabzon da tarihsel derinliği olan kentlerden bir tanesidir. Karadeniz kıyısındaki konumuna rağmen, Trabzon tarihi boyunca bir sınır olmaktan çok bir kavşak görevi görmüştür. Antik çağlardan Bizans'a kadar çeşitli kültürler ve medeniyetler şehri etkilemiştir. Komnenos İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet dönemini kapsayan geniş bir zaman diliminde her tarihi dönem şehre farklı bir kimlik kazandırmıştır. Bu çeşitlilik kentin mimarisine, dillerine, ibadet yerlerine ve günlük pratiklerine yansımıştır. Bizans döneminden kalma yapılar, Rum kiliseleri, Osmanlı camileri, eski konaklar ve ahşap evler bu tarihi katmanların kalıcı kayıtları olarak hizmet etmektedir. Yine de, bu mekânsal miras günümüz dünyasında yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Şehir, tarihi karakterini korumak yerine, geçmişin kalıntılarını hızla silen bir yeniden geliştirme aşamasına girmiştir. Bir zamanlar Trabzon'un kalbinde gelişen ve sakinlerinin hafızalarında önem taşıyan hanlar, meydanlar ve çarşılar giderek alışveriş merkezleri, otopark alanları veya belirsiz apartman kompleksleriyle yer değiştirmektedir. Bu silinme sadece fiziksel bir silinme değil, aynı zamanda bir anlatı kaybıdır. Çocuklarla paylaşılan masallar, sokak adlarıyla onurlandırılan tarihi figürler ve mahallelerin hikâyeleri ya unutulmakta ya da nostaljiye hapsedilmektedir. Şehrin her yerinde yankılanan geçmiş artık sessizce dönüşmektedir.

Trabzon'un kültürel değerlerinin kaybolması yalnızca tarihin kaybını değil, aynı zamanda günümüzün kimlik ikilemini de vurgulamaktadır. Kültürel çerçevenin evrimini kavramak için, bu değişimin hem yerel hem de küresel yönlerini tanımak gerekir. Sosyolojik teoriler, bu olguyu incelemek için değerli bir araç görevi görür. Bununla birlikte, yalnızca analizle yetinmemek çok önemlidir; kültürel mirası korumak ve sürdürmek için girişimleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, sözlü tarih araştırması, görsel eserler ve yerel hafızaların resmi olarak kurulması, kültürel sürdürülebilirliği sağlamak için hayati öneme sahiptir.

Dolayısıyla Trabzon'un unutulmuş tarihini sadece geçmişte değil, bugün bir araya getirebileceğimiz bir hikâyede de aramalıyız. Çünkü hatırlamak, sadece geçmişte yaşananların farkında olmak değil, gelecekte yaşanacakları anlamak ve karşılamak için de önemlidir.

Trabzon'un kentsel mirasının aşınması sadece zamanın geçmesi nedeniyle değil, aynı zamanda 20. yüzyılın ortalarından itibaren hızlanan modernleşme ve imar uygulamalarının bir sonucu olarak da yoğunlaşmıştır. Türkiye'deki diğer bölgelerde olduğu gibi, Trabzon'daki modernleşme süreci sıklıkla "eski"yi söküp tarihi bağlamdan yoksun "yeni"yi yaratmak olarak yorumlanmıştır. Bu dönüşüm sırasında, tarihi yapılar, kamusal meydanlar ve ortak alanlar zaman içinde yok edilmiş veya etkisiz hale getirilmiştir. Trabzon'un merkezinde yer alan ve uzun yıllar sosyal, ekonomik ve kültürel bir merkez olarak hizmet veren meydanın çevresi artık araç trafiği, otoparklar ve ticari işletmelerle doludur. Kamusal alanlar ticari bölgelere dönüşmüş, tarihi öğeleri yansıtan yapılar ya yıkılmış ya da yenileme bahanesiyle özgünlüklerini yitirmiştir. Eski Rum evleri betonarme apartman kompleksleriyle değiştirilmiş ve çok kültürlü yaşamı bünyesinde barındıran mahalleler tekdüzeleşmiştir.

Bu değişim yalnızca mimari mirasın değil aynı zamanda toplumsal hafızanın da kaybolmasına neden olmaktadır. Bir topluluğun tarihiyle başı genellikle fiziksel mekânlarına bağlıdır. Yaygın olarak üstlenilen "canlandırma" girişimleri, tarihi kalıntıları fark edilmez hale getirerek insanların hatırlama biçimini değiştirmiştir. Kentsel çevre artık tarihini yansıtmamaya; yalnızca günümüz tüketimini hedefleyen bir arka plana dönüşmeye başlamıştır.

Trabzon'da Bellek Yitimi

Trabzon'daki bellek yitimini bu yazıda üç yapı üzerinden açıklamaya çalışalım. Bunlardan ilki bugün Atatürk Meydanı'nı Tanjant kavşağına bağlayan noktada olduğu bilinen Trabzon Opera Binası'dır. İkinci yapı ise Ganita bölgesinde yapıldığı dönemde deniz kıyısında bulunan ve yıkılmış olan Nissalili Aziz Gregor Kilisesi'dir. Son yapı ise kent belleğinde oldukça önemli bir yere sahip ve çok yakın zamanda yıkılarak yeniden yapılan Kadınlar Pazarı'dır.

Trabzon Opera Binası

Trabzon Opera Binası, çeşitli kaynaklara göre 1908 ya da 1912 yılında, Atatürk Meydanı'nın doğusunda, padişahın izniyle bir Fransız firması tarafından inşa edilmiştir. İtalyan mimari tasarımına sahip olan bu yapı, başlangıçta tiyatro ve müzik mekânı olarak hizmet vermiş, 1937'den sonra ise sinemaya dönüştürülmüştür.

Görsel 1. Trabzon Opera Binasına ait bir kartpostal

Bina 1958 yılında yol genişletme çalışmaları sırasında, sadece 14 gün içinde yıkılmıştır. Bu yıkım, o dönemde belediye meclisi tarafından alınan kararlarla da doğrulanmaktadır. Belediye, hem sinema yapısının hem de yakınındaki kafenin kamulaştırılacağını ve yıkılacağını ilan etmiştir.

Trabzon kentinde toplumsal bellek ve yapı ilişkisini Opera Binası üzerinden görüşmelerle destekleyen bir çalışmada; yapının sadece mimari bir mekân olmadığı insanların belleğinde yer eden mekânsal öğelerin kentin kimliğine de çok önemli katkılar sağladığı ortaya konmuştur.

Opera Binası aslında geç Osmanlı döneminde modernleşme ve kültürel çeşitlilik arzusunun temsil etmekteydi. Bu yapı yalnızca müzikal veya tiyatro gösterileri için tasarlanmamıştı; aynı zamanda kent sakinlerinin kamusal kültürle etkileşime geçtiği bir mekân olarak da işlev görüyordu. Yukarıda da bahsedilen Bourdieu'nün "kültürel sermaye" kavramına göre, bu kuruluşlar topluluğun kültürel pratiklerini geliştiren ve yayan çerçevelerdir. Yıkılmasıyla birlikte, bu kültürel aktarımın fiziksel ortamı da ortadan kalkmıştır.

Şu anda Opera Binası'nın yeri boş durmaktadır. Yerel toplum ve sanat örgütleri bu önemli kültürel simgenin yeniden inşa edilmesi için çağrıda bulunmaktadır. Örnek olarak, tiyatro sanatçısı Ali Poyrazoğlu, mekân yeniden açıldığında ücretsiz olarak beş performans ev sahipliği yapacağını belirtmiştir. Aslında Trabzon Opera Binası'nın yeniden inşası kentin kültürel mirası ve tarih bilinci açısından önemli bir değere sahiptir. Bu tür yapıların yeniden inşa edilerek de olsa korunması, kentsel hafızanın desteklenmesi ve toplum kimliğinin güçlendirilmesi için önemli rol model olacaktır.

Nissalili Aziz Gregor Kilisesi

Nissalili Aziz Gregor Kilisesi, Trabzon'da bulunan bir manastır ve kilisedir. Trabzon İmparatoru İoannis III'ün kiliseyi 1280 ile 1297 yılları arasında inşa ettirdiği düşünülmektedir (Görsel 2). Yapı, 1665 yılında Trabzon şehrinin katedrali haline gelmiştir. Kilise adını bir Hristiyan azizi ve piskoposu olan Nissalili Gregor'dan (yaklaşık 330-395) almıştır. Kiliseyi 1750'lerin sonunda ziyaret eden Gürcü gezgin Timote Gabashvili, bu ziyaretini yazılarında belgelemiştir. Son İmereti Kralı Solomon II, 1815 yılında buraya defnedilmiştir. 1863 yılında Trabzon Metropolit Constantius kilisenin yeniden inşasına nezaret etmiştir. Kilise, Trabzon Belediye Meclisi'nin alana bir gazino inşa etme kararının ardından 1945 yılında yıkılmıştır. 1948'de açılan gazino, 1963'te dinamitle yıkılmadan önce bir süre Şehir Kulübü olarak da hizmet vermiştir.

Görsel 2. Dmitri Yermakov'un 1877 tarihli fotoğrafı

Kentsel alanlar yalnızca yaşanacak yerler olarak değil, aynı zamanda kolektif hafızanın taşıyıcıları olarak da işlev görür. Maurice Halbwachs'ın kolektif bellek teorisi, kişisel hatıralarımızın içinde yaşadığımız sosyal çevrelerden etkilendiğini ve fiziksel mekânların bu çevrelerin önemli bir bileşeni olduğunu öne sürer. Bu açıdan bakıldığında, yıkılmadan önce 20. yüzyılın ortalarına kadar varlığını sürdürmüş olan Opera Binası ve Nissalili Aziz Gregor Kilisesi, sadece birer bina olmanın ötesinde, kentin farklı tarihsel anlatısının somut birer hatırlatıcısıdır.

Aynı şekilde, Aziz Gregor Kilisesi de ruhani bir işlevden daha fazlasına hizmet etmektedir; şehrin Rum Ortodoks mirasının hafızasını somutlaştırmaktadır. Pierre Nora'nın deyimiyle bu yapılar "lieux de mémoire" yani hafıza mekânlarıdır. Yıkılmaları, sadece dinle ilgili değil, aynı zamanda bölgenin etnik ve tarihi zenginliğiyle ilgili hatıraların da kaybolmasına yol açmaktadır. Bu da Trabzon'un Osmanlı öncesi çok kültürlü kimliğinin göz ardı edilmesine ve homojenleştirilmiş bir tarih anlatısının dayatılmasına katkıda bulunmaktadır.

Her iki yapının da ortadan kalkması, kentin mekânsal hafızasında bir bozulmaya yol açarak kuşaklar arası hikâyelerin aşınmasına ve geçmişi deneyimleme becerisinin azalmasına neden olmaktadır. Halbwachs'ın da işaret ettiği gibi bu, kolektif hafızanın bütünlüğünü tehlikeye atan bir kopuşu temsil etmektedir.

Görsel 3. Kadınlar Pazarı'nın Yıkılmadan Önce Hali ve Yeni İnşa Edilmiş Hali

Kentsel ortamlar yalnızca fiziksel yapılardan ibaret değildir; toplumsal ilişkilerin, cinsiyet dinamiklerinin ve kültürel tarihlerin geliştirildiği alanlardır. Bu bağlamda, Trabzon'daki Kadınlar Çarşısı karmaşık bir hafıza mekânı olarak hizmet vermiştir. Kadınların çalışmalarının sergilendiği birkaç kamusal alandan biri olan bu çarşı aynı zamanda toplumsal iş birliğinin, zanaatkârlık becerilerinin ve cinsiyete özgü üretim ilişkilerinin temsil edildiği bir mekânı da simgelemiştir.

Kadınlar Çarşısı'nın yıkılıp yeniden inşa edilmesi ilk bakışta bir modernleşme çabası ve iyileştirme olarak çerçevelense de, sosyolojik bir analiz bu müdahalenin "mekânsal hafızada bir kopuşa" yol açtığını ortaya koymaktadır. Maurice Halbwachs'ın da belirttiği gibi hafıza bireysel olarak oluşmaktan ziyade toplumsal olarak inşa edilir; dolayısıyla bu hafızayı barındıran mekânların ortadan kaldırılması geçmişe dair kolektif bir hafıza kaybı yaratır.

Pierre Nora'nın "hafıza mekânı" fikri üzerinden bakıldığında, Kadınlar Çarşısı bir alışveriş mekânı olma rolünün ötesine geçerek, kadınların kamusal yaşamdaki varlığını ve tarihsel katkılarını özetleyen bir toplumsal bellek mekânı haline gelir. Bu binanın yıkılıp yerine daha "modern" bir mimari tarzın getirilmesi, tarihsel bazı ince detayları ortadan kaldırmakta çarşının günlük yaşamdaki tarihsel önemini zayıflatmaktadır.

Ayrıca, Henri Lefebvre'in "mekânın toplumsal üretimi" fikri altında, bu yeniden inşa süreci, gücün mekânsal dinamikler üzerinde nasıl kontrol uyguladığını gösterir. Lefebvre, tüm mekânların toplumsal etkileşimlerle iç içe geçtiğini ve bunların yeniden üretiminin bu etkileşimleri yeniden şekillendirmeyi içerdiğini öne sürer. Yeni çarşı, tarihin kalıntılarından yoksun bir tasarımla tanıtıldığında, o mekânla ilişkilendirilen kolektif anılar daha sonra silinme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır.

Değerlendirme

Trabzon'da kent ve bellek yitimi üzerine düşünme ve sorgulama fikrini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada 3 yapı incelenmiştir. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde şehrin tarihi geçmişi -Rumlar, Ermeniler, Müslümanlar, Yahudiler, Lazlar ve Hemşinliler gibi çeşitli toplulukların etkilerinin yer aldığı- mevcut kamusal anlatıda yeterince temsil edilmemektedir. Örnekler çoğaltılabilir. Oysaki kolektif hafıza, bu tarihi mekânların korunması ve yeniden yaşatılması ile oluşur. Eğer korunamazsa şehir sakinleri kendi miraslarını kabul etmekte ve tarihleriyle bağlantı kurmakta zorlanırlar. Mahallelerin, yapıların, geleneklerin ve anlatıların ortadan kalkması, bir bireyin kökenlerine dair anlayışını belirsizleştirir.

Trabzon'daki değişimler sadece fiziksel peyzajı bozmakla kalmamış, aynı zamanda kent sakinlerinin zaman duygusuyla kurdukları bağları da değiştirmiştir. Bir zamanlar çocukluktan yaşlılığa kadar aynı sokakta yaşamlarını sürdüren kent sakinleri, hızla değişen sokaklar ve mahallereler karşısında bir zamanlar onları kente bağlayan duygusal ve tarihsel bağların kopması ile karşı karşıyadır.

Bu yüzden öncelikle kentin tarihi özünü korumak gerekmektedir. Ancak bu, sadece yapıları yenilemenin ötesine geçerek, onlarla ilişkilendirilen anlamların ve hikâyelerin kalıcı olmasını sağlamayı da kapsamaktadır. Tarihi mahallelerin orijinal sokak isimlerini eski haline getirmek, ortak alanlara hafıza odaklı sanat eserleri yerleştirmek ve yerel tarihi anlatıları okul müfredatına yeniden entegre etmek gibi küçük ama etkili eylemler kolektif hafızanın sürdürülmesine yardımcı olabilir.

Tarihsel hafızanın silindiği kentsel alanlarda geçmiş ya yüceltilmekte ya da tamamen göz ardı edilmektedir. Oysa sağlam bir toplumsal kimlik ancak tarihle dürüst ve eleştirel bir ilişki içinde olunarak elde edilebilir.

Bu bağlamda, unutmak yerine hatırlamak; yok etmek yerine yüzleşmek ve korumak hem siyasi hem de kültürel bir görevdir. Trabzon'da bugün çocuklar dedelerinin ve ninelerinin sokak oyunlarını bilmiyor, annelerinin bir zamanlar gezindiği kaldırımlar sökülüp park alanına dönüştürülmüş durumda. Hatırlamak için gerekli hatırlatıcılar ortadan kalktıkça, genç nesillerin bu tarihle bağ kurması giderek zorlaşıyor. Dolayısıyla, hem somut mekânlar hem de bu mekânlarda yaşanan deneyimler kaybolup gidiyor.

Büyük önem taşıyan bir diğer unsur ise sözlü tarih çalışmalarının yaygınlaştırılmasıdır. İnsanların hatıralarında saklı hikâyeler, bu hikâyelere ait anlam, günlük rutinler halinde izlenmeli ve bir şehir arşivine dönüştürülmelidir.

Sadece geçmişte değil, bugün ve gelecekte de böyle bir çaba göstermek bir sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. Hatırlamak her zaman yeniden yaratmakla ilgili değildir, daha ziyade zaten orada olanı fark etme cesaretine sahip olmakla ilgilidir.

Trabzon gibi zengin bir tarihi geçmişe sahip şehirlerde, geçmişin kalıntılarını aramak sadece kentsel güzelliğin ötesine geçer; bu aynı zamanda bir adalet meselesidir. Göz ardı edilene dikkat çekmek, ötekileştirilenin altını çizmek ve kaybedilenin farkına varmak, hafızanın yeniden oluşturulmasında toplumsal bir meydan okuma biçimine dönüşmelidir.

Kaynakça

- 1 Durkheim, E. (1893). *The Division of Labour in Society*. Macmillan.
- 2 Bourdieu, P. (1986). *The Forms of Capital*. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Greenwood.
- 3 Halbwachs, M. (1980). *The Collective Memory*. Francis J. Ditter ve Vida Yazdi Ditter (Çev.). New York: Harper & Row.
- 4 Simmel, G. (2015). *Modern kültürde çatışma* (T. Bora, U. Özmakas, N. Kalaycı, & E. Gen, Çev.). İletişim
- 5 Lévi-Strauss, C., (1986). *Mit ve Anlam*, Alan Yayınları, İstanbul.
- 6 Bourdieu, P. (2010). *Sermaye Biçimleri*. (Derleyenler: M. Şahin, & A. Ünal, Sosyal Sermaye: Kuram, Uygulama, Eleştiri kitabı içinde), Değişim Yayınları, İstanbul.
- 7 Bauman Z., (2017). *Akışkan Modernite*. çev. Sinan Okan Çavuş, 2. Basım, Can Sanat Yayınları, İstanbul.
- 8 https://tr.wikipedia.org/wiki/Trabzon_Opera_Binas%C4%B1
- 9 Yanılmaz, Z., & Yalçinkaya, Ş. (2022). Yok Olmuş Bir Yapının Bellekteki Yeri: Trabzon Opera Binası. İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi, 12(25), 1-17. <https://doi.org/10.16950/iujad.1082116>
- 10 <https://www.kuzeyekspres.com.tr/haber/22823625/trabzonda-opera-binası-yeniden-yapilsin>
- 11 [https://tr.wikipedia.org/wiki/Nissal%C4%B1_Aziz_Gregor_Kilisesi_\(Trabzon\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Nissal%C4%B1_Aziz_Gregor_Kilisesi_(Trabzon))
- 12 Nora, P. (2022). *Hafıza Mekânları*, Çeviren: Mehmet Emin Özcan, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- 13 <https://www.gunebakis.com.tr/haber/19254268/trabzon-kadınlar-hali-yeni-yuzuyle-hizmet-vermeye-basladi>
- 14 <https://www.trabzonortahisar.bel.tr/proje-detay.aspx?id=58>
- 15 <https://www.kuzeyekspres.com.tr/haber/17267134/trabzonda-kadınlar-halinin-esnafi-kara-kara-dusunuyor>
- 16 Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. Blackwell.

21-31 MART KÜTÜPHANE HAFTASI

Kutlu Olsun

RAMİ - KIŞLADAN KÜTÜPHANEYE

GEZİ / GEZGİN

Saraybosna'dan Üsküp'e, Kosova'dan Batı Trakya'ya BALKANLAR'DA TÜRK İZLERİ

Sadettin KORKMAZ*

Giriş

Birkaç yıl önce 7 Balkan ülkesini kapsayan turistik gezimizde uğrak yerlerimiz hep ata yadigarı mekanlar, tarihi eserler, evladı fatihan mezar ve türbeleri ile Balkan coğrafyasının doğal güzellikleri oldu.

Yolculuğumuzun ilk durağı İstanbul üzerinden Üsküp oldu. Üsküp Milli şairlerimizden Yahya Kemal Beyatlı'nın doğduğu ve gençliğinin geçtiği bir Osmanlı şehridir. Şehrin ortasından Vardar Nehri geçiyor ve Fatih Sultan Mehmet'in yaptığı tarihi Vardar Köprüsü de kente ayrı bir güzellik katıyor. Üsküp'te birçok Osmanlı Türk eserinin yanı sıra, modern binalar ve heykeller Üsküp meydanını süslüyor. Türk Tarihi açısından önemli yerlerden biri de Manastır kentinde bulunan ve Mustafa Kemal'in eğitim gördüğü Manastır Askeri İdadisidir. Üsküp'ten sonra Makedonya'nın önemli turistik ve tarihi kenti Ohri ve Ohri Gölü gezildi. Makedonya'dan sonra komşu devlet Kosova'nın Priştine ve Prizren kentlerinin tarihi ve turistik mekanları ziyaret edildi. Priştine'de 1.Kosova savaşında (1389) şehit düşen Osmanlı Padişahı Murat Hüdavendigar'ın türbesi ziyaret edilip dualar okundu. Prizren ise

Amasya ya da Safranbolu'ya benzeyen, evleri, camileri, çarşıları ile bir Anadolu kenti gibi. Yolculuğumuz Karadağ üzerinden Adriyatik kıyısında bulunan Bar, Budva, St Stefan Adası ve Kotor Körfezi gezileri ile devam etti. Karadağ'dan sonra yolculuğumuz Hırvatistan'ın Dubrovnik kentinin tarihi ve turistik mekanlarını gezerek oradan da Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'ya hareket edildi. Saraybosna birçok özellikleriyle Anadolu şehirlerinden biri gibi birçok Osmanlı Türk eseri barındırıyor. Uzun zaman geçmesine rağmen şehir savaşın izlerini taşımaya devam ediyor. Şehrin her köşesinde Sırp'ların katlettiği on binlerce Müslüman Boşnak'ın mezarları hep göz önünde, parklar, bahçeler hep mezarlık olmuş. Bilge Lider Aliya İzzetbegović'in katliama uğrayan ve savaşta ölen askerlerinin arasındaki kabrini de ziyaret ederek dualarla andık. Bosna-Hersek'te tarihi Mostar kentini ve Mostar Köprüsünü, Alperenler Tekkesini ve Počitelli Köyünü ziyaret ederek Bosna gezimizi tamamlamış olduk. Bosna'dan sonra dönüş yolculuğumuzun ilk durağı Arnavutluk'taki İşkodra Kalesi oldu. Kale komutanı Hasan Rıza Paşa 7 ay kaleyi savunarak Sırp ve Karadağ birliklerine teslim etmedi ve kale içinde 1913 yılında suikaste uğrayarak şehit edildi ve kale teslim edildi. İşkodra Kalesi Osmanlı'nın Balkanlarda terk ettiği en son toprak parçasıdır. Hasan Rıza Paşa'nın kızı Prof.Dr. Ayşe Saffet Rıza Alpar KTÜ'de öğrenci olduğum (1972-74) yıllarda Rektörümüzdü ve öğrenci temsilcisi olarak kendisiyle birkaç kez görüşmüştük. İşkodra'dan sonra yolculuğumuz önce başkent Tiran'a, sonra Selanik, Kavala ve Gümölcine üzerinden tekrar İstanbul'a varmış olduk (Şekil-1). Selanik, Kavala ve Gümölcine'de Osmanlı'dan kalma tarihi mekanları ve eserleri gezildi. Selanik'te bizim açımızdan çok önemli iki mekan var; bunlar Mustafa Kemal'in doğduğu müze evi ve Kanuni'nin yaptırdığı Beyaz Kuledir.

Şekil-1 Balkan ülkeleri ve gezi durakları

* Prof.Dr. KTÜ Emekli Öğr. Üyesi

Balkanların Osmanlı Dönemi Kısa Tarihi

Osmanlı İmparatorluğu Balkanlarda yaklaşık 550 yıl egemen olmuştur. Osmanlının Balkan egemenliği üç döneme ayrılır: Balkanlar'da ilerleyiş ve hakimiyetin sağlanması dönemi (1354-1683); hakimiyetin zayıflaması ve gerileyiş dönemi (1683-1821); hakimiyetin yıkılışı ve Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarından çekilmesi dönemi (1821-1913).

Türklerin Balkan macerası 1354 yılında Gelibolu üzerinden Balkan yarımadasına geçerek 1361 yılında Edirne'yi fethetmesiyle başladı. Haçlı orduları ile Osmanlı İmparatorluğu arasında 14. yüzyıl ortalarında Sırpsındığı Muharebesi (1364) ile başlayan çatışmalar I. Kosova Muharebesi (1389), Niğbolu Muharebesi (1396), Varna Muharebesi (1444) ve son olarak da II. Kosova Muharebesi (1448) ile 15. yüzyıl ortalarına kadar devam etti. II. Kosova Muharebesi Osmanlılara karşı direnişinin kesin olarak sona ermesine ve Balkanların tam Osmanlı hakimiyetine girmesine neden oldu. Daha sonra Fatih Sultan Mehmed 1463 yılında Bosna'yı fethederek Osmanlı Devleti'nin sınırlarını Dalmaçya kıyılarına kadar götürmüştür. Balkanlarda 15. yüzyıl ortalarından başlayıp 17. yüzyıl sonlarına kadar devam Osmanlı Devleti'nin adil ve barışçı yönetimi huzurlu ve sakin bir ortama dönüşmüştür. Ancak birçok farklı etnik kökende gelen Balkan toplulukları diğer devletlerin kışkırtması ile 18. ve 19. yüzyılda sürekli olarak isyan etmeye başlamışlardır.

26 Ocak 1699 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu ile Avusturya, Lehistan ve Venedik Cumhuriyeti arasında imzalanan Karlofça antlaşmasında bir barış sağlanmış ama devlet ilk defa toprak kaybetmeye başlamıştır. Balkanlar'da 19. yüzyılda başlayan isyanlar ve etnik karşıtlıklardan kaynaklı çatışmalar sonrasında patlak veren Balkan Savaşları, bölgedeki Osmanlı egemenliğini sarsmış ve birçok cephede yenilgiye uğratmıştır.

Osmanlı Devletinin sınırları, I. Balkan Savaşı sonrasında bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin batı sınırlarının bile gerisine gitmiştir. Ancak II. Balkan Savaşı'nda biraz toparlanan Osmanlı ordusu, kaybettiği küçük birkaç toprak parçasını ve Edirne'yi geri aldı ve II. Balkan Savaşı Ağustos 1913 tarihli Bükreş Antlaşması ile sona erdi. 1878'de dağılmanın eşiğine gelen Osmanlı İmparatorluğu'nun kesin çöküşüne giden yolun dönüm noktası Balkan Harbi oldu. Onun ardından başlayan I. Dünya Savaşı, imparatorluğun tamamen parçalanması, yıkılması ve Balkanlarda yeni birkaç devletin kurulmasıyla son buldu. Bu süreçte Yunanistan (1830), Romanya (1878), Bulgaristan (1908) ve Arnavutluk (1913) bağımsızlıklarını kazandılar.

1939 yılında başlayan 2. Dünya Savaşı yeniden Balkanları etkiledi ve savaştan sonra Balkanlarda komünist ve sosyalist ağırlık birçok yeni devlet kuruldu. Ayrıca bazı küçük devletler birleşerek Yugoslavya Federal Cumhuriyetine bağlandılar. Ancak 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin çökmesinden sonra Yugoslavya'da dağılarak birçok yeni balkan devleti doğmuştur. 1991 yılında Slovenya, Hırvatistan, Makedonya, Hersek-Bosna-Hırvat Cumhuriyeti, 1992 yılında Sırp Cumhuriyeti, Bosna- Hersek, 2006 yılında Karadağ ve 2008 yılında da Kosova Cumhuriyeti kurulmuştur.

Geçmişte tüm Balkan coğrafyası 550 yıl süreyle Osmanlı İmparatorluğunun sınırları içinde olup, devlet bu yörede cami, türbe, köprü, han, hamam, bedesten gibi binlerce kalıcı eser bırakmıştır. Ancak Osmanlının Balkanlardan çekilmesinden sonra bu coğrafyada yapılmış olan binlerce eser maalesef yıkılarak ortadan kaldırılmıştır. Bugün sadece Kuzey Makedonya, Kosova ve Bosna Hersek'teki eserlerin büyük bir kısmı günümüze kadar ulaşabilmiştir. Komünist rejim döneminde Bulgaristan, Romanya ve Arnavutluk'taki eserlerin tamamı yıkılmıştır. Yunanistan'ın Batı Trakya hariç diğer kentlerindeki eserler de tamamen yok edilmiştir.

Bu gezimizde Balkanlarda ayakta kalan Osmanlı Türk eserlerini, tarihi ve doğal mekanlarını gezerek sizlerle paylaşıyorum

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti (Üsküp, Manastır, Ohri ve Ohri Gölü)

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, kuzeyde Sırbistan ve Kosova, batıda Arnavutluk, güneyde Yunanistan ve doğuda Bulgaristan ile komşudur. 1389 yılındaki I. Kosova Muharebesi'nde Sırpordusunu yenen Osmanlı İmparatorluğu bu bölgeyi egemenliği altına aldı 550 yıl dare etti. Osmanlı İmparatorluğunun Balkanlarda yenilmesi sonucu 20. yüzyılda Yugoslavya Cumhuriyetine bağlandı.

1991 yılında Yugoslavya'dan ayrılarak "Makedonya Cumhuriyeti" adıyla bağımsızlığını ilan etti. Birleşmiş Milletler tarafından 1993 yılında tanınan ülke, 12 Haziran 2018'de adını "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti" olarak değiştirmiştir. Ülkenin başkenti Üsküp'ün 500 bin civarındaki nüfusu olup, aynı zamanda ülkenin en büyük şehridir. Kuzey Makedonya'da Osmanlı döneminden kalma birçok tarihi eser bulunmakta olup, bu eserlerin bir kısmı UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası listesine alınmıştır.

Üsküp Meydanı

Kuzey Makedonya'nın başkenti Üsküp'ün en büyük meydanı olan Makedonya Meydanı, şehrin merkezinde, Vardar Nehrinin yanında yer alır. Şehrin simgelerinden Vardar Köprüsü ya da Fatih Sultan Mehmet Köprüsü de buradadır. Meydanda başta Makedonyalı Büyük İskender'in heykeli olmak üzere çok sayıda tarihi şahsiyetlerin heykelleri, Arkeoloji Müzesi ve benzeri yapılar bu meydandadır. Ayrıca, meydan ticaret merkezinin, alışveriş yerlerinin, kafelerin de bulunduğu bir alandır. Üsküp'ün ulaşım ağının önemli kısımları da meydanın etrafından geçer (Foto-1).

Foto-1 Üsküp Meydanında Büyük İskender'in Heykeli ve Arkeoloji Müzesi

Vardar Köprüsü

Vardar Köprüsü Vardar Nehri üzerinde, Üsküp şehir merkezinde bulunan tarihi Osmanlı köprüsüdür. Üsküp'ün simgelerinden olup, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü olarak isimlendirilmektedir. Köprü 220 m uzunluğunda ve 6 m genişliğinde kesme taştan yapılmış 12 adet yarım yay kemere sahiptir. 1451- 1469 yıllarında II. Mehmed'in himayesinde, Mimar Sinan tarafından yapıldığı belirtilmektedir. 1456'da Fatih Sultan Mehmet döneminde tamamlanmıştır (Foto-2).

Foto-2 Üsküp Meydanı Tarihi Vardar Köprüsü

ÜsküpÇarşısı ve Camileri

Başkent Üsküp'te yer alan Osmanlı dönemi çarşısıdır. Bu tarihî çarşı, Üsküp'ün en önemli yerlerinden biri olarak kültürel ve tarihî özelliğe sahip olup, Üsküp Kalesinin yakınlarında bulunur. Üsküp Türk Çarşısı'nın hemen üst kısmında 1492 yılında Yavuz Sultan Selim'in veziri Mustafa Paşa tarafından yaptırılmış olan Mustafa Paşa Cami yer alır. Üsküp Osmanlı çarşısında inşa edilmiş ilk camilerden biri de Murat Paşa Camisidir.

Bu camilerden başka, Kapan Han, İsa Bey Cami, Kurşunlu Han, Davut Paşa Hamamı gibi önemli Osmanlı eserleri bulunur. Ayrıca burada Osmanlı döneminden kalma mezarlar da yer almaktadır (Foto-3).

Foto-3 Üsküp Camileri a) Osmanlı dönemi mezarları, b) Murat Paşa Camisi, c) Mustafa Paşa Camisi

Manastır Askeri İdadisi

Kuzey Makedonya'nın güneybatısında yer alan Manastır, ülkenin ikinci büyük şehridir. Manastır, 530 yıl Osmanlı idaresinde kaldı. Manastır Askeri İdadisi ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün öğrenim gördüğü askeri okuldur. Osmanlı döneminde Manastır 3. Ordu'nun merkeziydi. Bu okula yüksek başarı gösteren öğrenciler girebiliyordu. Atatürk 1896 yılında bu okulu kazanarak burada 3 sene eğitim gördü.

Günümüzde Askeri İdadi kültür müzesine dönüştürülmüş olup, Atatürk'e ait birçok eşya ve bal mumu büstü sergilenmektedir (Foto-4). Bu okuldan yetişenlerden birisi de 1897 Türk- Yunan Savaşı'ndaki başarıları ile tanınmış bir asker olan Ahmed Niyazi Bey (Resneli Niyazi)'dir.

Foto-4 Mustafa Kemal'in eğitim gördüğü Manastır Askeri İdadisi

Ohri ve Ohri Gölü

Ohri, Makedonya'nın Ohri Gölü çevresindeki en büyük yerleşimdir. Ohri Gölü oluşum bakımından Balkanlar'daki en eski ve derin göldür. Aynı zamanda Ohri, Balkanlar'daki önemli turizm merkezlerinden biridir. Ohri şehrinde Osmanlı döneminden kalma 10 cami ve 1 de tekke bulunmakta olup, Anadolu şehirlerine büyük benzerlik gösterir. Şehir ve Ohri Gölü, UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesine dahil edilmiştir (Foto-5).

Foto-5 Ohri Kenti ve Kalesi ile Ohri Gölü

Ohri St Kliment Kilisesi

Ohri gölü kıyısında ve Ohri Kalesine yakın tepede tarihi bir Ortodoks Kilisesidir. İçerisinde muazzam fresk, ikon ve resimler bulunmakta olup, ziyarette açıktır (Foto-6).

Foto-6 Ohri St Kliment Kilisesi

Kosova Cumhuriyeti (Priştine, Prizren)

Balkanlar'da bulunan ve denize kıyısı olmayan bir ülkedir. Kuzeyde ve doğuda Sırbistan, güneyde Kuzey Makedonya ve Arnavutluk, batıda ise Karadağ ile komşudur. 1389-1913 yılları arasında Kosova, Osmanlı-Türk hâkimiyetinde kaldı.

I. Murat zamanında 1389 I. Kosova Savaşı'ndan sonra Osmanlı Devleti topraklarına tam olarak katıldı. 5 asırdan fazla Osmanlı idaresinde kalan bölge, 1912'de I. Balkan Savaşından sonra Sırbistan'a kaldı. 1999'da Birleşmiş Milletler kontrolü altına alınan Kosova, 2008'de Sırbistan'dan tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan etti. Kosova'da Osmanlı dönemine ait en güzel eserler Priştine ve Prizren'de bulunmaktadır.

Priştine Murat Hüdavendigâr Türbesi

Priştine Kosova'nın başkenti ve en büyük şehridir. Priştine'de görülebilecek Osmanlı eserlerinin en görkemlisi, hiç şüphesiz Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk şehit padişahı Sultan I. Murad adına yaptırılmış Hüdavendigâr Külliyesi'dir.

Kosova Savaşı'ndan sonra bir Sırp tarafından hançerlenerek şehit edilen Sultan I. Murad'ın iç organları buraya gömülmüş ve yapı bir türbeye dönüştürülmüştür. Türbe 2000'li yıllarda restore edilerek gezginler için ziyarete açılmıştır (Foto-7)

Foto-7 Murat Hüdavendigâr Türbesi ve Sandukası

Prizren

Prizren Kosovanın güneybatısında kurulu bir şehir olup, birçok Osmanlı eserine ev sahipliği yapmaktadır. Bu eserlerden en önemlisi 1615 yılında Sinan Paşa tarafından yaptırılan Sinanpaşa Camisidir. Sinan Paşa Camii Prizren'in çarşısında Şadırvan Meydanı yanında yer almaktadır. Caminin 2008 yılında TİKA tarafından onarımı yaptırılmıştır. Prizen tipik bir Anadolu kenti görünümünde olup, camileri, kemer köprüleri ve mimari özellikleriyle Türk gezginleri cezbeden bir yerdir (Foto-8).

Foto-8 Sinan Paşa Camisi, Taş Köprü ve Prizren kenti

Karadağ Cumhuriyeti (Kotor, Budva, Bar, Stefan Adası)

Avrupa'nın güneydoğusunda Balkanların Adriyatik kıyısında yer alan Karadağ, kuzeyde Bosna- Hersek, kuzeydoğuda Sırbistan, doğuda Kosova, güneydoğuda Arnavutluk, batıda ise Hırvatistan ve Adriyatik Denizi ile çevrilidir. Başkenti ve en büyük şehri Podgorica'dır.

1496'da Osmanlıların egemenliğine giren Karadağ, 1878'de Berlin Antlaşması ile bağımsızlığını kazanmıştır. 2.Dünya Savaşı'ndan sonra Yugoslavya'ya bağlanan Karadağ, Yugoslavya'nın dağılmasından sonra 2006 yılında bağımsız bir devlet olmuştur.

Karadağ Balkanların en önemli turizm ülkelerinden biridir. En önemli turizm bölgeleri Kotor, Budva, Bar ve Sveti Stefan Adasıdır. Kotor az nüfusa sahip bir sahil kasabası olup, barındırdığı tarihi ve mimari eserleri nedeniyle 1979 yılından beri UNESCO'nun Dünya Mirası Listesinde yer almaktadır.

(Foto-9a. Budva'da az nüfusa sahip bir sahil kasabası olup, 2500 yıllık geçmişiyle en eski yerleşim yerlerinden biri ve aynı zamanda önemli bir turizm merkezi konumundadır.

Bar ise Adriyatik Denizi kıyısında yer alan turistik ve tarihi bir kasabadır. Bar aynı zamanda Karadağ'ın ana limanıdır. Bar'da önemli sayıda Müslüman Türk nüfus da yaşamaktadır (Foto-9b). Sveti Stefan, Karadağ'da Budva şehir merkezine yakın küçük bir Adriyatik adasıdır.

Kısa ve dar bir geçit ile karaya bağlantısı bulunan adanın alanı sadece 1.46 ha olup, ada halka açık olmayıp, sadece ada sakinleri, otel misafirleri veya rehberli turla gelenler ziyaret edebilmektedir (Foto-9c).

Foto-9 a) Kotor Körfezi; b) Bar; c) Sveti Stefan Adası

Hrvatistan (Dubrovnik)

Dubrovnik (Ragusa) Hırvatistan'ın Adriyatik Denizi kıyısında bulunan, Orta Çağ'dan kalma tarihî bir kenttir (Foto-10a). 1991 yılında Yugoslavya'dan ayrılışı sırasında çıkan iç savaşta, Sırp saldırıları nedeniyle şehirdeki birçok tarihi eser zarar görmüş olup, UNESCO'nun başlattığı restorasyon çalışmaları sonucu şehir eski görünümünü kazanmıştır. Plaj ve botanik bahçeleriyle ünlü Lokrum adası, şehri çevreleyen surlar ve Dubrovnik katedrali ile ünlüdür. Şehrin tarihi alanları 1979 yılında UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesine alınmıştır.

Kentin önemli mekanları : Stradun Şehrin tarihi merkezinde yürüyüş için tercih edilen, kireçtaşı döşeli, trafiğe kapalı yoldur (Foto-10b). Stradun caddesinin sonundaki çan kulesi 15.ci yüzyılda yerel ustalarca yapılmıştır (Foto-10c). Stradun caddesi üzerinde bulunan Aziz Blaise Kilisesi, barok stili bir kilisedir ve şehrin başlıca turistik yerlerinden biridir (Foto-10d)

Foto-10 a) Dubrovnik; b) Stradun Ana Caddesi; c) Çan Kulesi; d) Aziz Blaize Kilisesi

Bosna-Hersek Cumhuriyeti (Saraybosna, Mostar)

Kuzey, batı ve güneyden Hırvatistan; doğudan Sırbistan ve güneydoğusunda Karadağ ile çevrili olup, Adriyatik Denizi'ne sadece 20 km'lik bir kıyısı bulunmaktadır. Başkenti ve en büyük kenti dağlarla çevrili olan Saraybosna'dır.

Osmanlılar 1463 yılında Bosna'yı, 1483 yılında Hersek'i fethederek Rumeli Eyaletine bağlamışlardır. Osmanlı idaresi altına geçen Boşnaklar aynı zamanda İslam'ı da benimsemişlerdir. 1878 yılına kadar Osmanlı idaresinde kalan Bosna-Hersek bu tarihten sonra Avusturya- Macaristan idaresi altına girmiştir. Birinci Dünya savaşından sonra Bosna- Hersek Yugoslavya Federatif Devletinde yer almış olup, Yugoslavya'nın dağılmasından sonra 1992 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir. Ancak Sırlar bu bağımsızlığa karşı Bosna-Hersek'e savaş ilan ederek 1992 ile 1995 yılları arasında üç yıl süren Bosna-Hersek uluslararası silahlı çatışmasını başlatmış oldular.

Savaş sırasında 10 binlerce Müslüman Boşnak Sırlar tarafından toplu katliamlara uğrayarak hayatlarını kaybettiler. Savaş boyunca Boşnak Lider Aliya İzzetbegoviç'in uluslararası çabaları onu Boşnakların en büyük lideri ve bilgisi olarak adını tarihe yazdırdı. Savaş, 14 Aralık 1995'te Dayton Anlaşması'nın imzalanmasıyla sona erdi.

Bilge Lider İzzetbegoviç 19 Ekim 2003'te vefat etti ve Bosna Savaşında hayatını kaybeden askerlerinin ve Bosnalıların arasına defnedildi (Foto- 11)

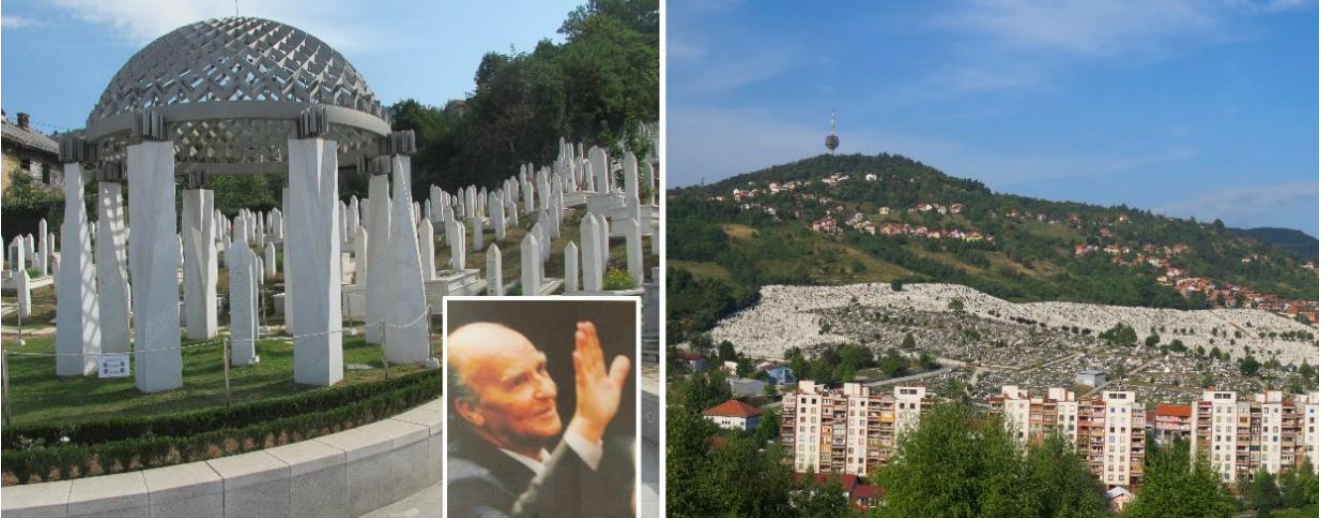

Foto-11 Aliya İzzetbegović'in mezarı ve Saraybosna şehir mezarlığı (mezarlıktaki beyaz kısım katliama uğrayan Müslüman Boşnakların mezarlarıdır)

Bosna-Hersek'te Osmanlı döneminden kalma birçok Türk eseri bulunmaktadır. Saraybosna'da Osmanlı Çarşısı, Sebil, Gazi Hüsrev Bey Camisi, Bedesten, Mostar'da tarihi Mostar Kemer Köprüsü bunlardan en önemlileridir.

Baş Çarşı

Saraybosna'nın merkezinde yer alan ve 16. yüzyılda kurulmuş bulunan meşhur Osmanlı çarşısıdır. Bugün bile kullanımda olan çarşı Saraybosna'nın kalbi niteliğindedir. Çarşının etrafında yapılmış birçok cami olup, bunlardan en önemlisi Gazi Hüsrev Bey Camisidir (Foto-12a). Bu camiden başka Bosna Beylerbeyi Gazi Hüsrev Bey tarafından yaptırılmış bir han, medrese ve çok sayıda imaret bulunmaktadır (Foto-12b). Gazi Hüsrev Beyin türbesi de bu caminin avlusundadır. Ayrıca meydanda Saraybosna'nın da simgesi haline gelmiş ve 18. yüzyılda inşa edilmiş ünlü ahşap çeşme de yer almaktadır (Foto12c).

Foto-12 a) Gazi Hüsrev Bey Camisi; b) Bedesten; c) Baş Çarşı'nın Sebili (Çeşme)

Savaş/Umut Tüneli

Tünel, Bosna Savaşı sırasında kuşatma altındaki Saraybosna'yı Birleşmiş Milletler kontrolünde olan Saraybosna Uluslararası Havalimanı'na bağlamak üzere 4 ay süren yapımdan sonra 30 Temmuz 1993'te açılmış olan bir tüneldir. Tünel insani yardım ve cephanenin şehre ulaşması ve insanların şehirden çıkabilmesi için kullanılmıştır. Savaş döneminde günde ortalama bin kişinin tüneli kullandığı bilinmektedir. Tünel 1 m genişliğinde, 160 cm yüksekliğinde ve 800 m uzunluğundadır. Tünelin kuzey girişindeki ev, 1996 yılından müzeye dönüştürülerek ziyarete açılmıştır (Foto-13a).

Saraybosna Latin Köprüsü

Saraybosna'da Milijacka nehri üzerindeki bu köprünün kuzey ucu Birinci Dünya Savaşının çıkmasına neden olan suikast olayının yaşandığı yerdir (Foto-13b). Avusturya Arşidükü Velihat Ferdinand ve eşi 1914'te bu köprüde bir Sırp tarafından vurularak öldürüldüler. Bunun üzerine Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun Sırbistan'a açtığı savaş, Birinci Dünya Savaşının başlangıcı oldu. Köprünün yanında bir de Ferdinand müzesi bulunmaktadır.

Foto-13 a) Bosna savaşının simgesi savaş/umut tüneli; b) Latin Köprüsü

Mostar Köprüsü

Neretva Nehri üzerinde bulunan eski Mostar köprüsü Mimar Sinan'ın öğrencisi Mimar Hayreddin tarafından 1566 yılında yapılmıştır. 427 yıl kullanılan bu orijinal köprü, 9 Kasım 1993'te Boşnak-Hırvat Savaşı sırasında Hırvat güçlerinin top ateşiyle yıkıldı. Savaş sonrası köprü yeniden yapılarak 23 Temmuz 2004'te hizmete girdi ve 2005'te UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesine alındı. Köprü Neretva Nehri'nden 24 metre yüksekte, 30 metre uzunluğunda ve 4 metre genişliğindedir. Köprünün yapımında 456 blok taş kullanılmıştır. Mostar Köprüsü mimari yapısı, estetiği ve tarihi değeri ile Bosna Hersek'in simgesi olan yapılardan biridir (Foto-14).

Foto-14 Tarihi Mostar Köprüsü

Poçitelli Köyü

Neretva Nehri yanında 1383 yılında kurulduğu düşünülen ve 1833 yılında Hersek eyaletine bağlı Poçitel/Poçitelli, Osmanlı döneminin bir sınır kasabasıydı. Tamamen taştan inşa edilmiş bu sınır kenti, Osmanlı'nın askeri mimari dehasının en iyi örneklerinden biridir. Nehir kenarından başlayan ve oldukça dik bir yamaç ile yükselen kent, en tepede bulunan kalesiyle son derece güzel ve tarihi bir yerdir (Foto-15).

Foto-15 Saraybosna'nın genel görünüşü ve Poçitelli Köyü

Alperenler Tekkesi

Bosna-Hersek'in Mostar kenti yakınlarındaki Blagay Alperenler Tekkesi, 600 yıl önce Anadolu'dan bölgeye gelen dervişler tarafından Buna Nehri'nin kaynağına kurulmuş olan bir tekke'dir (Foto-16). Yugoslavya döneminde kapatılan tekke, Bosna-Hersek'in bağımsızlığıyla birlikte yeniden açıldı ve restore edilerek turizme kazandırıldı. Tekke, başta Türkiye olmak üzere, dünyanın birçok bölgesinden gelen turistlerin en çok ziyaret ettiği yerlerin başında geliyor.

Foto-16 Buna Nehrinin karstik kireçtaşından çıkan ana kaynağı ve Alperenler Tekkesi

Arnavutluk (Tiran, İşkodra Kalesi)

Arnavutluk, kuzeyde Karadağ, kuzeydoğusunda Kosova, doğusunda Kuzey Makedonya ve güneyinde Yunanistan, batısında Adriyatik Denizi ile çevrili bir Balkan ülkesidir. 2. Dünya savaşından sonra Arnavutluk'ta kurulan komünist bir rejim ülkedeki birkaç cami hariç bütün Türk eserlerini yıktırdı. Bu eserlerden günümüze sadece Tiran'in merkezinde yer Ethem Bey Camisi ulaşabilmiştir.

Ethem Bey Camisi

Ethem Bey Camisi Osmanlı Devleti zamanında, başkent Tiran'da 1793 yılında Hacı Ethem Bey ve babası tarafından inşa edilmiştir. Cami Tiran'ın merkezindeki meydanda ve Tiran Saat Kulesinin yanında bulunmaktadır (Şekil-17a). Cami tek kubbeli ve kare planlıdır. Caminin giriş kısmında revaklar bulunmaktadır. Cami komünist rejim tarafından 1966'da ibadete kapatıldı ve müze haline getirildi. Cami 1990'larda Arnavutluk'taki rejimin ortadan kalkması ve demokrasiye geçilmesiyle yeniden ibadete açılmıştır.

İşkodra Kalesi

Balkanlar'da Türk tarihi açısından önem taşıyan yerlerden biri de İşkodra Kalesidir (Foto-17b). Kale İşkodra'da Drin ve Boyana nehirlerinin kavuştuğu yerde bir kireçtaşı tepesi üzerinde kurulmuş savunma amaçlı bir kaledir (Foto-17c). Balkan Savaşı'nda İşkodra'daki Türk birlikleri Hasan Rıza Paşa komutasında kenti kuşatan Sırp ve Karadağ birliklerine karşı 7 ay süren uzun bir savunma yaptı ise de 23 Nisan 1913'te Hasan Rıza Paşa'nın kalede şehit edilmesi ile kale teslim oldu. Osmanlının Balkanlarda kaybettiği son toprak parçası Arnavutluk'taki İşkodra kalesidir (Foto-17d).

Foto-17 a) Tiran Ethem Bey Camisi ve Saat Kulesi; b) İşkodra Kalesi ve Hasan Rıza Paşa, c) Drin ve Boyana nehirlerin kavuşma yeri; d) İşkodra Kalesinden şehre bakış

Yunanistan (Selanik, Kavala, Gümölcine)

Balkan Yarımadası'nın güney ucunda yer alan Yunanistan, kuzeybatıda Arnavutluk, kuzeyde Kuzey Makedonya, Bulgaristan ve doğuda Türkiye ve batıda ise İyon Denizi, güneyde Ege ve Akdeniz ile çevrilidir. Uzun bir tarihi geçmişi olmasına rağmen modern Yunanistan, 1822 yılında kurulmuş bir ülkedir. Osmanlı Türkleri ilk defa 1430'da Selanik'i ele geçirerek Balkanlarda ilerlemeye başlamışlardır. Selanik 1912 yılına kadar kesintisiz 518 yıl Osmanlı yönetiminde kalmıştır. Osmanlı Devleti'nin İstanbul'dan sonra 2. büyük kenti olan Selanik, Balkan Savaşları sırasında, 9 Kasım 1912'de panik içinde dağılan Osmanlı Ordusu'nun garnizon komutanı Tahsin Paşa tarafından hiçbir direniş göstermeden Yunan Ordusu'na teslim edilmiştir. Bunun sonucunda binlerce Müslüman Türk vatandaşı Yunanlar tarafından katledilmiştir. Yunanistan'da ve Selanik'te bulunan Türk eserlerinin birçoğu Osmanlı sonrası yıkılmış olup, ok az sayıda eser günümüze kadar ulaşmıştır.

Atatürk Evi Müzesi

Türkiye'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün 1881 yılında dünyaya geldiği yer olan ve bugün müze olarak kullanılan Selanik'teki evidir (Foto-18a). Selanik Belediyesi evi 1933'te satın alıp, 1937'de Mustafa Kemal Paşa'ya hediye etmiş ve ev 1953'te müze olarak açılmıştır.

Müze evin yılda 50 binden fazla ziyaretçisi vardır. Ev, 2011'de Yunanistan Kültür Bakanlığı tarafından "Modern Anıt" olarak tescil edilmiştir. Selanik şehri bulunduğu konumu ve doğal özellikleri nedeniyle İzmir kentile çok benzerdir (Foto-18b).

Beyaz Kule

Selanik'te bulunan ve şehrin sembollerinden olan Beyaz Kule, günümüzde tarihi bir kule ve müze olarak deniz kenarında yer almaktadır. Kule Osmanlı İmparatorluğu döneminde 16. yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman tarafında inşa edilmiştir. Kule Selanik'in en çok ziyaret edilen turistik yerleri arasındadır Foto-18c).

Foto-18 Selanik Atatürk'ün Müze Evi; b) Selanik; c) Beyaz Kule

Kavala

Kavala Osmanlı Devleti döneminde Balkanlar'ın en önemli merkezlerinden biri olup, Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın da doğum yeridir (Foto-19a). Kent Mehmet Ali Paşa'nın atlı bir heykezi ve müze evi bulunmaktadır.

(Foto-19b). Kavala, Birinci Balkan Savaşı'nda Bulgaristan ve İkinci Balkan Savaşı esnasında Yunanistan tarafından ele geçirildi.

1923 yılında karar verilen Türkiye-Yunanistan nüfus mübadelesi sonucunda Türk ve Müslüman nüfus Anadolu'ya göç etti.

Kavala'nın en büyük camisi olan İbrâhim Paşa Camisi, şehir merkezinde olup,1537-38 yılında Kanuni Sultan Süleyman devrinin ünlü sadrazamı Damat İbrahim Paşa tarafından yaptırılmıştır.

İbrahim Paşa Camisi, Bulgar işgali döneminde (1912-13) minaresi kaidesine kadar yıktırılarak kiliseye çevrilmiştir Foto-19c). Kentin en güzel yapılardan biri de 16. Yüzyıl Osmanlı döneminden kalma su kemerleridir. Kemer 1998 yılında Kültür Anıtı olarak ilan edilmiştir (Foto-19d).

Foto-19 a) Kavala; b) Kavalalı Mehmet Ali Paşa Heykeli ve evi; c) İbrahim Paşa Camisi; d) Su Kemerleri

Gümülcine

Gümülcine 1361 yılında Osmanlı topraklarına katılmış, Balkan savaşlarından sonra 1913 yılında Bükreş Antlaşması ile Bulgaristan'a bırakılmış, 1920 yılında imzalanan San Remo Antlaşması sonucunda ise tüm Batı Trakya ile birlikte Yunanistan'a dahil edilmiştir.

1920 yılı itibarıyla nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan Türkler, bugün Gümülcine nüfusunun yaklaşık %40'ını oluşturmaktadır. Kentte birçok tarihi eser bulunmakta olup, bunlardan en önemlisi tarihi saat kulesi ve eski/yeni camidir. Abdülhamit'in fermanı ile 1885 yılında yapılan Tarihi Saat Kulesi günümüzde şehrin sembol yapılarından biridir (Foto-20a). Tarihi cami 1585 yılında Osmanlı padişahı III. Murat Han döneminde Defterdar Ekmekçioğlu Ahmet Efendi tarafından yaptırılmıştır.

Şehirdeki en eski cami olmasına rağmen 1902 yılında eklemeler yapıldığı için Yeni Camii olarak anılıyor (Foto-20b). Ayrıca Gümülcine kent merkezinde çınar ağaçlarının gölgelendirdiği çok sayıda park ve çay bahçesi bulunmaktadır. (Foto-20c).

Foto-20 a) Gümülcine Saat Kulesi; b) Eski/Yeni Camii; c) Çınaraltı çay bahçesi

Son Söz

Balkanlarda yaklaşık 550 yıl süren Türk egemenliği, 1360'lı yıllarda başlayıp, 1913 yılında dramatik bir şekilde tüm Balkanların çok kısa sürede kaybedilmesiyle son bulmuştur. Balkanların bu kadar kısa sürede kaybedilmesi belki de Türk tarihinin en dramatik olaylarından birisidir.

Katliamlar, nüfus mübadeleleri, zorunlu göçler, sürgünler, dağılan aileler ve kaybedilen topraklar içimizde ve tarihin derinliklerinde hep bir yara olarak durmaktadır. Üsküp'te doğan ve gençlik yılları burada geçen ünlü şairimiz Yahya Kemal Beyatlı doğduğu toprakların hasretini hep ruhunda hissetmiş ve bu hasreti mısralara dökmüştür:

*"Balkan şehirlerinde geçerken çocukluğum;
Her lâhza bir alev gibi hasretti duyduğum.
Aldım Rakofça kırlarının hür havâsını,
Duydum akıncı cetlerimin ihtirasını."*

İkinci Dünya Savaşından sonra Balkanlarda kurulan komünist rejimlerin Müslüman Türklere uyguladıkları asimilasyon nedeniyle göçe zorlanmışlar ve Bulgaristan'dan binlerce soydaşımızın mallarına el konularak sınır dışı edilmiştir. 1991 yılında komünist Sovyet rejimin çökmesi sonucu Orta Asya'da, Kafkaslar'da, Baltık ülkelerinde olduğu gibi Balkanlarda da totaliter rejimler çökmüş ve birçok ülke bağımsızlığını kazanarak Birleşmiş Milletlere üye olmuşlardır. Balkan coğrafyasında yaşayan soydaşlarımızla sosyal ve kültürel bağlarımızı hem koruyarak ve hem de geliştirerek geleceğe adım attığımız sürece birliğimiz daim olacaktır. Son sözümüz; Balkanların en güzel ve en estetik köprüsü "Mostar'dan Ötüken'e, Türk Dünyasına Selamlar Olsun." "Ne Mutlu Türküm Diyene."

Kaynaklar:

Armaoğlu, F., (2007), 20. Yüz Yıl Dünya Siyasi Tarihi Cilt 1-2, Alkım Yayınevi, 1006 s., İstanbul.
Nasuhbeyoğlu, T., (2008), Balkan Tarihine Genel Bir Bakış, Pusula Eğitim Kültür ve Sanat Derneği Yayını 48 s., İstanbul.
Öztuna, Y., (2014), Osmanlı Devleti Tarihi, Ötüken Yayını, Cilt 1-2, 1123 s. İstanbul.
İnternet; <http://tr.wikipedia.org>

Fotoğraflar Sadettin Korkmaz

KEMERLİ KAÇKAR RÜYASI

Melek Tuğçe ALTAY*
Hazal ERKAN*

İnsan ne için yaşar!

Hayatın karmaşasında, insanların koşturmasında, zamanın bu denli hızlı akışında nefes almak için durduğumuz o anda; bir şeylerin bize sebep olup yaşadığımızı hissettirmesi gerekmez mi? Hayatın doğal akışı biraz da bu değil mi?

Kimi bu sebepleri görür, kimi bakıp gördüğünü sanar, kimi de farkına varamadan o karmaşaya kapılıp boğulur gider. Geriye dönüp baktığında ömrünü yaşayamadan tükettiğini fark eder ve durur düşünür.

Yine bir gün doğadan uzun zamandır uzak kaldığımı farkederek başladım güne. Yorgun, bitkin hatta günlerdir mutsuz uyanıyordum. İşte tam da bunu farkına vardığım sabah hemen bir kaçış planı yapmalıyım diye düşündüm. Ve sevgili Hazal ile doğa etkinliklerini araştırmaya başladık.

Her koşulda insanları doğa ile buluşmaya teşvik eden, destek olan, rehberlik eden sevgili Uğur'u aradık ve harika bir planlaması olduğunu öğrenip hemen dahil olmalıyız diye düşündük ve katılım onayını verdik.

Sabah erken saatlerde uyanıp, tatlı bir telaş ile atıştırmalıklarımı hazırladım ve yüzümdeki sabah mahmurluğunu atıp bir gece önceden hazırlamış olduğum kamp çantamı da alarak yürümeye başladım.

Bizi doğaya kavuşturacak olan aracın yanına vardığımızda yoklama alınmaya başlanmış ve herkes heyecan içinde göreceği muhteşem manzaraları düşünerek beklemeye koyulmuştu. Saatler 08:00' i gösterirken katılımcıların tamamı geldi ve Trabzon'dan Rize'nin Çamlıhemşin ilçesine bağlı olan 2400 rakımda yer alan Avusor yaylasına doğru yol çıktık. Ekip liderimiz Uğur Sağıroğlu yolda bizlere bölge ile ilgili kısa bir bilgilendirme yapıp planlamayı aktardı.

Ve nihayet büyümlü Fırtına Vadisine giriş yaptık, Çamlıhemşin'e vardığımızda kısa bir alışveriş molası verdip ardından yolumuza devam ettik. Yolculuğumuz yaklaşık olarak 3,5 saat sürdü ve Avusor yaylasına ulaştık.

Avusor denilince aklımıza ilk gelen yerlerden birisi de tartışmasız Simge Pansiyon. Samimi, sıcak ve son derece güler yüzlü bir karşılama ile kucaklaşıp daha da mutlu oluyoruz. Bizlere her zaman aynı ilgi ve samimiyetle yaklaşan Elmas Teyze, Reşit Amca ve minik dostumuz Maya bizleri parlayan gözleriyle karşılıyor.

** Turistik İşletme Yöneticisi, Dağcı
* Eğitimci, Dağcı

Pansiyonun hemen karşısında bulunan çadır alanına çadırlarımızı kurup 1 saatlik bir dinlenme sonrası hava kararmadan aklimatizasyon yürüyüşü için hazırlanıyoruz. Lale Geçidinin olduğu vadide 2740 rakıma kadar ulaşmış burada biraz vakit geçiriyoruz, hava tam da bizi desteklecesine yeter ki farkına var yaşamayı diye parlak bir gün ışığı ve ılık bir esintiyle kulağımıza “yaşamak ne güzel şey, bak” diye fısıldıyor.

Güneş batmadan yaylaya ulaşmak için dönüş yoluna geçiyoruz. Kamp alanına varduktan sonra biraz dinlenip ve akşam yemeği için pansiyona geçiyoruz. Yemeğin ardından ikiye bölünen ekipte zirve yoluna gelecekler için yanlarına alması gereken malzemeler ve yapılacaklar hakkında bilgilendirme yapıldı; geride kalanlar için bölgeye hakim olan Avni abiye öncü seçip planlama yaptık. Tüm ekip saat 22:00’da kamp alanına geçerek dinlenmeye çekildik.

Sabah 06:00'da kalkarak kahvaltı ve ardından zirve hazırlıkları tamamlandı. Ve saat 07:00'da 14 katılımcı ile yola koyulduk. Patikalardan oluşan kolay bir parkuru 1 saat 10 dakikalık yürüyüş ile tamamladık ve 2700 m'de bulunan Avusor Gölü'ne vardık. Mola vakti kahvemizi demleyip şöyle bir uzanıyoruz çimlere, Karşımızda masmavi gökyüzü ve turkuaz bir göl... Doğa ile basbasa bir gün. Kilometrelerce taşınan sıcak su, sabırla demlenen kahve ve sonunda kıpır kıpır eden mutluluk hissi. Orada içtiğimiz kahveyi dünyanın neresine gidersek gidelim içemeyiz, aynı tadı vermez veremez. Bunu en iyi doğayı ruhunda hissedenler anlar.

15 dakikalık molanın ardından zirveye doğru yükselmeye başladık. Gölden itibaren kısa molalarla yaklaşık 1.30 saatlik tırmanışın ardından 3050 m’de bulunan aşta ulaştık. Buraya kadar gelebilmek ilk defa tırmanan dağcılar için eşsiz bir tecrübeydi. Geçtiğimiz çarşanın zorluğu, kıştan kalan çürük kar kütlesi, eriyen kar suları bu tırmanışı daha da zorlaştırmıştı. Aşıta verdiğimiz minik yemek molasının ardından tekrar tırmanışa devam ettik. Eğim arttıkça daha yavaş hareket ederek ve bol sıvı alarak mevcut rotayı babalar (dağlarda insanlara rehberlik eden insan eliyle yapılmış taş yığınları) üzerinden takip ederek zirveye yaklaşıyoruz. 3363 metreye kadar tırmandıktan sonra Avusor ve Palakçur Vadilerinden gelen yoğun sis bulutu , havanın aniden soğuması ve saatin de ilerlemiş olması nedeniyle mevcut durumu değerlendirip dönüş yoluna geçmeye karar verdik. Bu kararı almak zireveye 200 metre itrifa kalması nedeniyle çok zor oldu. Çünkü ilk kez zirve deneyimi yaşamak isteyen dağcılar için büyük bir fırsat karşımızda duruyordu ancak doğanın gücünü kabullenip ve doğa ile inatlaşılmayacağını bildiğimiz için zirve hayalini bir başka denemeye bırakarak inişe geçtik.

Daha dikkatli ve ağır adımlarla yoğun sis ve çiseye maruz kalarak 3,5 saatte göle vardık. Orada verdiğimiz kısa bir molanın ardından yoğun yağış altında yaklaşık 1 saatlik patika yol yürüyüşü ile kamp alanına vardık. 1 saat kadar dinlendikten sonra akşam yemeği için Simge Pansiyon a gittik. Yemeğin ardından çadırlarda istirahatate geçip sabah 10:00 da dönüşe geçmek üzere planlama yaptık.

Sabah kahvaltısını yine pansiyonumuzda aldıktan sonra, doğa ile vedalaşarak huzur dolu bir şekilde Trabzon’a dönüyoruz.

Geride bıraktığımız güzel anılar ve dağda edindiğimiz tecrubeler yaşama dair bizi motive ederek iyi ki yaşıyorum dedirtiyor.

Hayat da böyle değil midir zorlu yollar, binbir entrikalar, umutsuzluklar derken bir anda doğan güneş ve icini kıpır kıpır eden yaşamak hissi!

İyi ki İyi ki yaşıyorum

Sahi insan ne için yasar?

Tam da burada işte cevabı “gelecek umut dolu günler için” yaşar. Pes etmeden yoluna devam edip hayatın bizler için hazırladığı sürprizler için yasar!

Korkma yaşamaktan, umutsuz olma, elbette senin için de bir sürprizi var hayatın. Yeter ki heyecanını diri tut, yanından, üzerine basarak geçtiğin sebepleri gör.

Unutma büyük mutluluklara giden yol, hep küçük küçük mutluluk kırıntılarının birikimi olmuştur. Bunları biriktirmek senin elinde

YAŞA...

BARSELONA'NIN KURABIYE YAPILARI

Selin OKTAN*

Barselona'nın kurabiye yapılarına ilk kez Park Güell'in içerisinde rast gelmiştim. Önce bir etrafıma bakındım, Hansel ile Gretel'i aradı gözlerim, çünkü çocukluğumda dinlediğim ve bu çocukların çıtır çıtır yediği evi işte tam da böyle bir şey olarak hayal etmiştim. Alt tarafı çikolata katkılı bir kurabiye, üstüne beyaz bir krema dökülmüş, bu krema hem kekin üstünü kaplamakta hem de kekin kenarlarına bir miktar taşmakta. Çalakalem dökülmüş bir krema gibi gözüксе de aslında son derece tasarlanmış bir tarz olduğunu baktıkça anlıyorsunuz. Ve tabi ki kremalı kurabiye'nin olmazsa olmazı pasta süsleri ile tamamlanmış. Afiyetle yemeğe bacasından başlayabileceğiniz bir kurabiye!

Park Güel'in içerisinde yer alan "kurabiye yapı" (Fotoğraf: Selin Oktan)

Peki kimdir bu kurabiye yapıların sahibi, delilikle dahilik arasında ince çizgide sıkışıp kalmış olan ve günümüzde sayısal tasarımcıların yapılarını çözmek ve La Sagrada Familia yapısını tamamlamak için ileri düzey hesaplama tekniklerini kullandığı mimar? Antoni Gaudí, ya da tam adıyla Antoni Plàcid Guillem Gaudí i Cornet. Tabi burada Mimar Josep Maria Jujol'un da ismini anmadan geçmemek lazım. Çünkü Gaudí'nin yapılarının renkli kişiliğini ortaya çıkaran cephelerin, Gaudí ile özdeşleşmiş renkli seramiklerin, bu yapıların ilginç formlarını yansıtan mobilyaların tasarımında Jujol'un da imzası bulunmaktadır. Gaudí ve Jujol birbirlerini çok iyi tamamlayan iki mimar olarak Barselona'nın mimari değerine katkıda bulunmuşlardır.

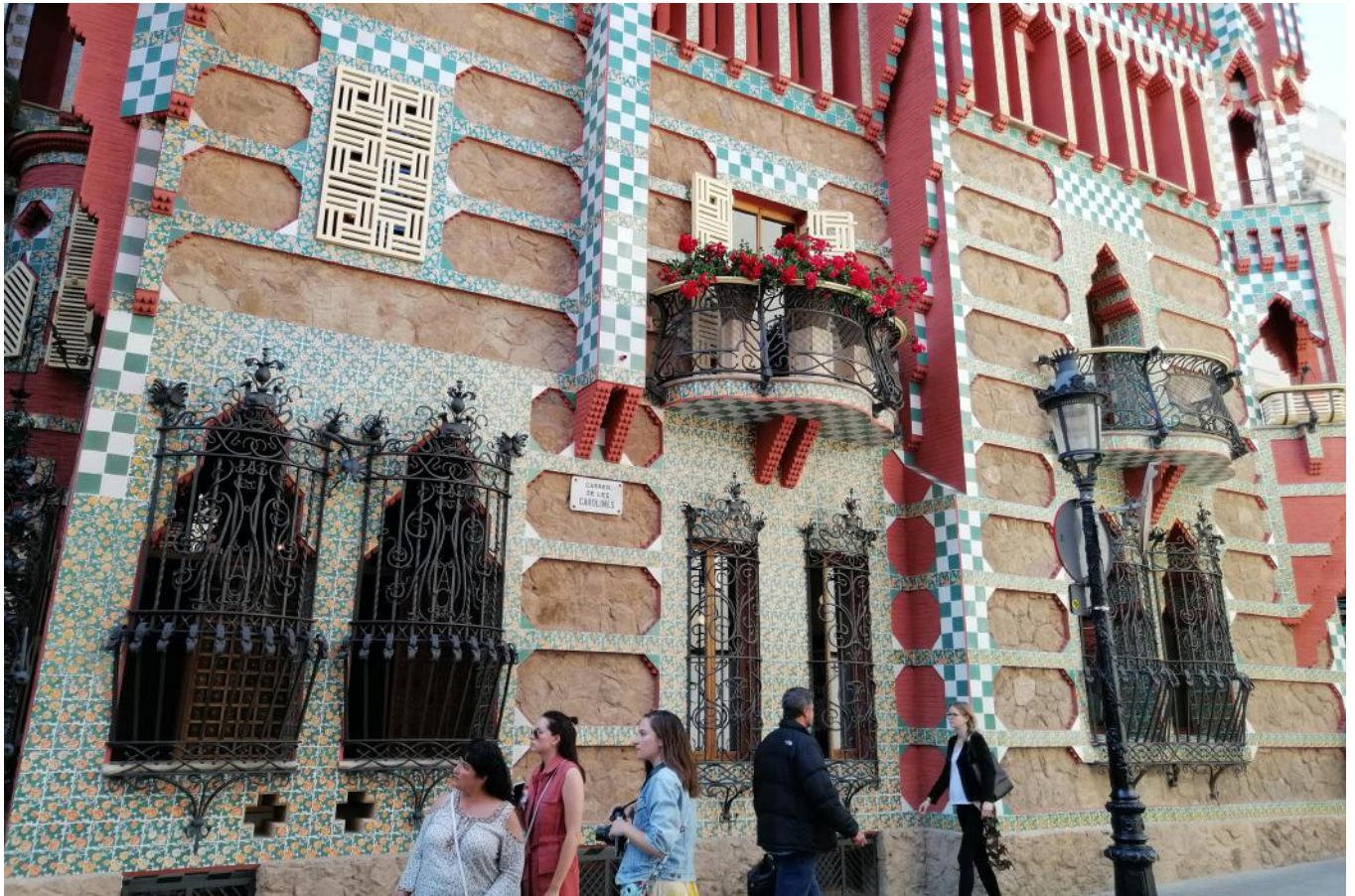
* Dr. Öğr. Üyesi KTÜ Mimarlık Bölümü

Gaudi, Katalonya'nın Reus kentinde 1852 yılında doğmuş ve bakırcı bir babanın atölyesinde büyümüştür. Çocukluğunda romatizma hastalığı ile mücadele ettiği için sınırlı bir hareket yeteneğine sahip olmuştur. Bu durum onun sosyal hayattan izole bir çocukluk geçirmesine ve yalnızlığı tercih etmesine sebebiyet vermiştir. Bu durum onun saatlerce doğayı gözlemesini ve sonrasında inşa edeceğe yapılara doğanın ilham kaynağı olmasını sağlamıştır. Gaudi, sanat – doğa – geometri ilişkisi ile yapılarını biçimlendirmiştir. Doğadan kopya çekmenin ötesini, onun matematiğini anlamaya doğayı sayısallaştırmaya çalışmıştır. Gaudi, Barselona'ya yalnızca yapılar inşa etmemiş aynı zamanda ona bir ruh katmıştır.

Gaudi 8 yaşına geldiğinde, geometri ve matematik konusunda başarılı bir ilkökul öğrencisi iken, üniversite yıllarını geçireceği Barselona'da da kentsel anlamda önemli değişiklikler olmaktadır. Ildefons Cerda'nın planı 1860 yılında onaylanmıştır. O döneme kadar Barselona surların arasına sıkışıp kalmış bir şehir olmuş, kabuğunu kırmak için surların yıkılarak yeni kent bölgelerinin oluşturulmasına ihtiyaç duyulmuştur. Cerda'nın planı tamamen eşitlikçi bir düzen içinde oluşturulmuş ve günümüzde Barselona denilince akla gelen ızgara biçimli kent planı, Eixample, bu şekilde doğmuştur. Gaudi'nin yapıları da çoğunlukla kentin bu yeni inşa edilen Eixample bölgesinde inşa edilecektir.

Gaudi, üniversitede okumak üzere geldiği Barselona'da kalan ömrünü geçirmiştir. Sanayici Eusebi Güell ile yakın bir ilişkisi olmuş ve bu kişi Gaudi'yi finansal anlamda desteklemiş ve onun özgün yapılar tasarlaması için gereken sermayeyi sağlamıştır. Güell, Gaudi'deki sıradışı yeteneğin farkına varmış ve onu kısıtlamadan istediği tasarımları gerçekleştirmesini sağlamıştır.

Gaudi'nin ilk büyük projesi Casa Vicens olmuştur. 1888 yılında yapımı tamamlanan yapı, Vicens ailesi için Gracia Mahallesinde bir yazlık olarak tasarlanmıştır. Genç Gaudi için bu proje, kendini kanıtlamak ve özgün dilini oluşturabilmek için iyi bir fırsat olmuştur. O dönemde Gràcia, hâlâ kırsal bir kasabaydı; doğanın içinde portakal ağaçlarıyla çevrili bir yerleşimdi. Casa Vicens, Gaudi'nin içerisinde yıllardır birikmiş olan doğa tutkusunu mimari anlamda ele aldığı ilk yapısı olmuştur. Bu yapı, Gaudi'nin imza tarzının ilk tam dışavurumlarından biridir: doğaya saygı, renk tutkusu, süslemeye verdiği önem ve özgün yapı teknikleri burada filizlenmiştir. Gaudi aynı zamanda Endülüs İslam mimari tarzından da oldukça etkilenmiş ve oradaki desenleri, geometrileri ve süslemeleri kendi yapılarında da kullanmıştır.

Casa Vicens (Fotoğraf: Selin Oktan)

Gaudi'nin yapıları için önemli bir imza olan bacaların şekilleri bu yapı için de önemlidir. Bu yapıda bacaların diğer yapılardaki gibi ihtişamlı olmasa da yine de küçük heykeller gibi işlendiği görülmektedir. Bu işlemler balkon korkulukları, bahçe duvarları gibi yerlerde de kendini göstermektedir. Casa Vicens ile Gaudi, doğa ile bütünlüğü sağlamış, el işçiliğine verdiği değeri göstermiş, renk kullanımına yönelik arzusunu yansıtmış, biçimsel özgürlükten yana olduğunu ilan etmiştir. Gaudi'nin sonraki yapılarında uygulayacağı teknik ve tarz Casa Vicens'te açığa çıkmıştır. 2005 yılında UNESCO Dünya Miras Alanı listesine eklenmiştir.

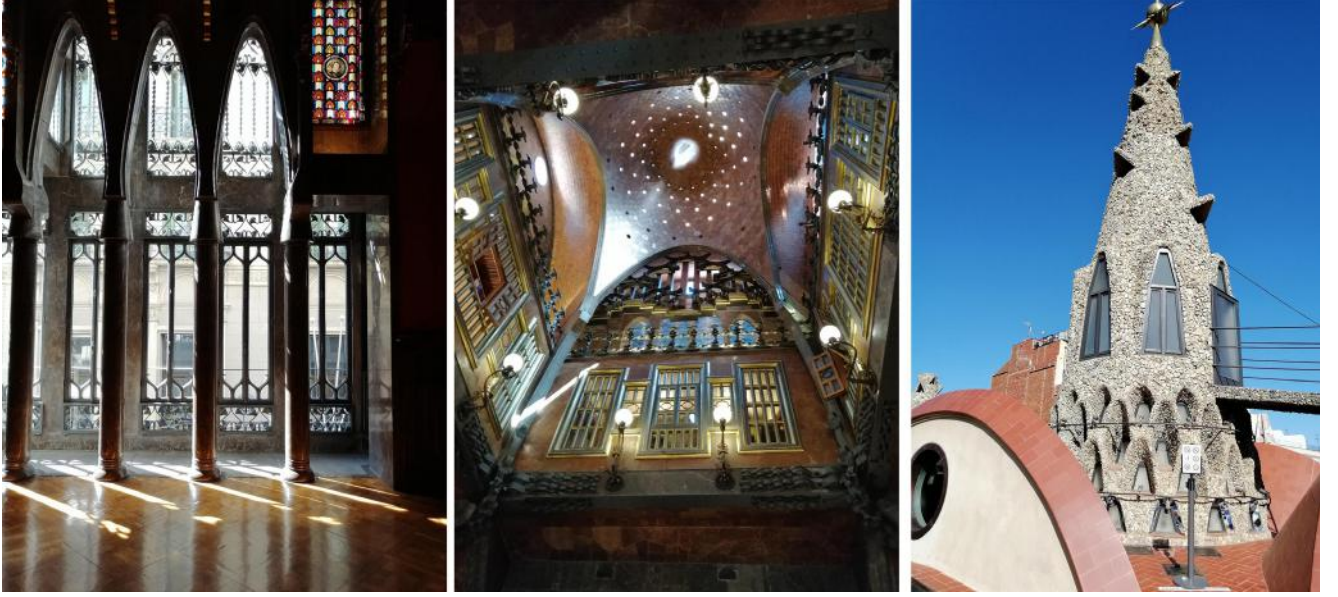

Casa Vicens'in bacaları (Fotoğraf: Selin Oktan)

Gaudi'nin tasarladığı bir diğer yapı Barselona'nın tam merkezinde yer almaktadır. Meşhur cadde La Rambla'ya bağlı bir ara sokakta konumlanan bu yapı aynı zamanda Barselona'nın eski yerleşim bölgelerinden El Raval'dadır. Palau Güell, daha önce de bahsetmiş olduğumuz Eusebi Güell için 1890 yılında tasarlanmış bir yapıdır.

Dışardan bakıldığında Gaudi'nin tarzından oldukça uzak bir yapı imajı çizse de içeri girdiğinizde "Evet! Bu tam olarak bir Gaudi yapısı!" diye tepki verilmektedir. Palau Güell, Gotik mimari tarz ile modernist üslubu bir araya getirmektedir. Parabolik kemerler, kolonların biçimleri, iç avluyu örten kubbe Gaudi'nin geometri – mimarlık çizgisini aktarmaktadır. Gaudi'nin heykelsi bacalarının bu yapıyla birlikte biraz daha gelişmiş olduğu görülmektedir.

İç mekânda ışık kullanımı, renkli mozaik ve renkli camların kullanımı ile sanki bir kilise yapısı içerisinde gezildiği hissi uyandırmaktadır. Dışarıdan hissedilen kapalılık ve karanlık his, içeri girildiğinde yerini aydınlığa ve ferahlığa bırakmaktadır. Tavanda yer alan küçük deliklerden giren ışık, yıldızlı bir gökyüzünü anımsatmaktadır.

Palau Güell'in iç mekanları ve bacalarından bir örnek (Fotoğraf: Selin Oktan)

Yıl 1900 olduğunda Gaudi Torre Bellesguard üzerine çalışmaya başlamıştır. Bu yapı Gaudi'nin diğer yapılarına göre değişiklik göstermektedir. Gotik üslup bu yapıda yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Bellesguard, güzel manzara anlamına gelmekte olup, 15. Yüzyılda Katalan – Aragon hanedanının son temsilcisi Kral Martin the Humane'nin yazlık sarayının bulunduğu yerdir. Kralın ölümü ile Aragon Hanedanlığı da çöküş sürecine girmiştir.

Bu tarihi gerçekliğe atıf yapmak için Gaudi yapıyı bir orta çağ kalesi gibi inşa etmiştir. Torre Bellesguard, geometrik açıdan da Gaudi'nin diğer yapılarından ayrılmakta ve daha çok düz çizgilerin hâkim olduğu görülmektedir.

Yapının en yüksek noktasında dört uçlu bir haçla taçlanan bir kule yer almaktadır. Haç hem yönleri hem de servi ağacının (dinsel anlamda ruhun cennete yükselmesini simgeleyen) meyvesini temsil etmektedir. Haçın altında Katalan bayrağının çizgileri bulunmaktadır. Franco diktatörlüğü döneminde bayrak silinmiş, rejim sonrası tekrar boyanmıştır.

Torre Bellesguard'ın orta çağ kalesine benzer dış cephesi

Park Güell, Gaudi tarafından tasarlanan ve keşfedilmesinin en keyifli yapı olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü oldukça geniş bir alana yayılmakta olan bu parkın her bir noktasında ayrı bir sürprizle karşılaşmaktadır. Barcelona'nın Gràcia semtinin yamacında, daha önce çıplak bir tepe iken, Eusebi Güell tarafından satın alınarak Gaudí'ye tasarımı emanet edilmiştir.

Güell ve Gaudí, burada İngiltere'deki bahçe şehirleri örnek alınarak zenginler için doğadan izole, "güvenlikli bir site" kurmayı amaçlamıştır. Ancak, neyse ki, hem yüksek fiyatlar hem de konseptin beğenilmemesi sebebiyle çok az sayıda arsanın satışı yapılabilmektedir. 1914'te projeden vazgeçilerek, 1922'de Kent Konseyi'ne satılmıştır.

Park Güell'de "trencadis (kırık mozaik süsleme)"in en güzel örnekleri görülmektedir. Masalsı yapılar inşa edilmiş ve bu evlerden birine Gaudi 1906 yılında yerleşerek, öldüğü 1925 yılına kadar yaşamıştır.

Gaudi'nin bu park içerisinde inşa ettiği şapel, La Sagrada Familia Kilisesi'ne de ilham olmuştur. Şapelin sütunları ağaç analogisinden hareketle inşa edilmiş olup, eğiriselliğin ön planda olduğu ve birbirini tekrar etmeyen formlardan oluşturulmuştur. Gaudi, bu şapelin taşıyıcılığını yaptığı maketler ile test etmiştir. Gaudi'nin burada kullandığı yöntemler, modern bilgisayar modellemesi ve simülasyonlarında öncülük etmiştir.

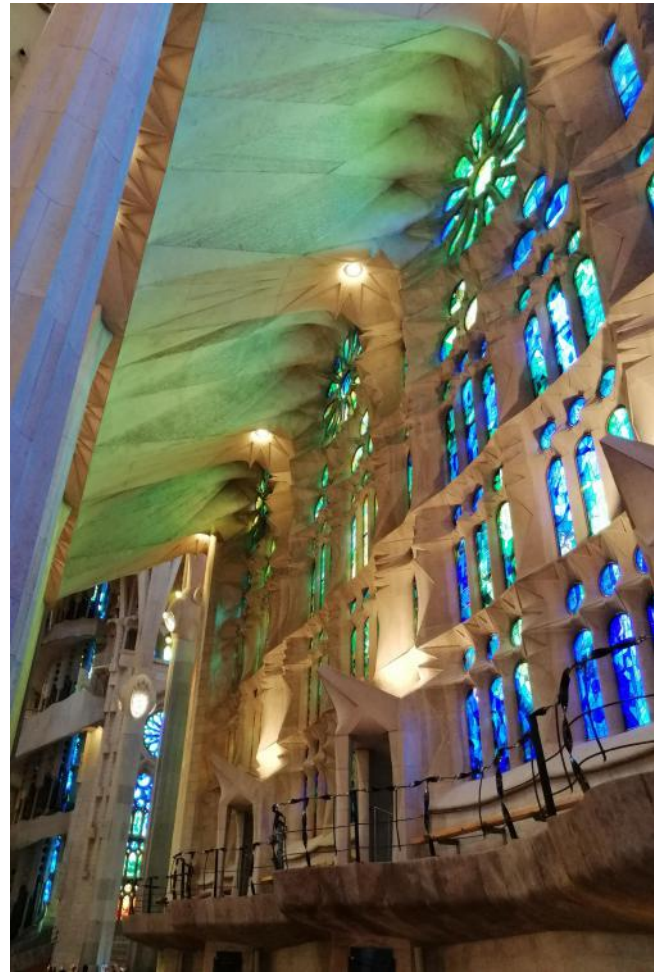

Park Güell'den bir bakış

1925'e kadar Park Güell'de yaşaya Gaudi hayatının son senesini ise ömrünü adadığı La Sagrada Familia'da geçirmiştir. Aslında başlangıçta Mimar Francisco de Paula del Villar projeye başlamış, Neo-Gotik tarzda ve herhangi bir modernist iz taşımayan bir proje tasarlamıştır. Ancak proje inşa sürecinde ortaya çıkan anlaşmazlıklar sonucunda Villar istifa etmiş ve yerine Gaudi görevi 1883 yılında devralmıştır. Projenin ilerlemesinin çok uzun yıllar sürmesi için Gaudi "işverenim aceleci değil" yorumunu yapmıştır.

Villar'ın tasarımında üç nefli olan kilise; Gaudi tarafından değiştirilerek beş nefli, haç planlı devasa bir yapıya dönüştürülmüştür. Ana nef 95 metre uzunluğunda ve 15 metre genişliğinde olacaktı. Ayrıca, yedi şapelli bir apsis ve bütün yapıyı çevreleyen bir revaklı avlu planladı; bu da yapıyı sadece bir kilise değil, neredeyse bir katedral boyutuna taşıdı. Bu yüzden Gaudi'ye "son katedral ustası" denilmektedir.

La Sagrada Familia'nın dış görünüşü, Gaudi'nin en iyi bilinen kısmıdır. Zengin heykelsi süslemelerle dolu iki ana giriş planlanmıştır: biri Doğu cephesinde (Doğuş - Natividad), diğeri Batı cephesinde (Çile - Pasi6n). Doğuş Cephesi, Gaudi'nin hayatı boyunca neredeyse tamamlanmış olan tek cephedir. Kuleler ise Barselona'nın silüetini kökten değiştirmiştir.

Park Güell'd La Sagrada Familia

Gaudi hayatını bu projeye adanmış ve 1908 yılında proje almayı bırakmış ve tamamen La Sagrada Familia'ya yoğunlaşmıştır. Gaudi, ailesini kaybettikten sonra iyice içe kapanık birisi olmuş ve bu da onun sima olarak tanınan birisi olmasının önüne geçmiştir. 7 Haziran 1926'da La Sagrada Familia'ya başka bir noktadan bakmak üzere yürürken tramvay çarpmıştır. Cebinde kimlik olmadığı, üstünde perişan kıyafetler olduğu ve kimse onu tanımadığı için acil ilkyardıımı yapmaya kimse yanaşmamıştır. Tedavisine geç kalındığı için 10 Haziran 1926'da hayatını kaybetmiştir.

Gaudi hayatını kaybettikten sonra iç savaş ve II. Dünya Savaşı sonucunda mimarın orijinal çizimleri ve modelleri büyük hasar almıştır. Yapının tamamlanması yorumlamalar üzerinden devam ettirilmiştir. Ancak Gaudi'nin tarzının yorumlanması oldukça güç olduğu için, yapının yorumlanan kısımları net bir şekilde fark edilmektedir.

Kaynaklar

Eaude, M. (2024). Critical Lives: Antoni Gaudi. Reaktion Books.

Roe, J. (2007). Gaudi: Arquitecto y artista. Panamericana editorial.

<https://www.architectural-review.com/essays/city-portraits/leading-by-example-barcelona-spain>

<https://www.arkitera.com/haber/bitmeyen-kilisenin-hikayesi/>

parktrabzon@dedeman.com www.dedeman.com

Doğu Karadeniz'in incisiyle tanışın!

PARK DEDEMAN Trabzon'un uluslararası standartları
ve deniz manzaralı s itleriyle rahat bir konaklamanın
tadını çıkartın.

 **PARK
DEDEMAN**
TRABZON

IMMOSERVICE

Firmamız, İsviçre ve Türkiye'de
gayrimenkul yatırım ortaklığı,
inşaat, tadilat- tamirat ve restorasyon
hizmeti vermektedir.

AR IMMOSERVICE GMBH

ATASOY RAHMAN

CEO

M +41(0)79 823 96 75
info@ar-immoservice.ch
ar-immoservice.ch

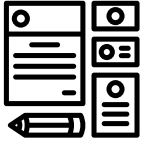

Weblife Adworks
Reklam Ajansı / Advertising Agency

Çok yönlü, konusunda uzman ve güçlü bir ekibiz. Takım çalışmasında müşterimizi iyi dinler, ihtiyaçlarına en uygun cevabı verebilecek çözümler sunarız. Markayı ve reklam kampanyalarını istenilen hedef kitleye ulaştırır, başarılarımızı müşterimizle birlikte kutlarız. Bu başarımızın altında, iyi fikirler ve özgün tasarımlar yer alır.

Bize göre iyi fikir ve tasarım:

Tasarım düşünceyi aydınlatmak, açıklığa kavuşturmadır. Kitleleri ikna etmektir, değiştirmektir. Bir bakıma dramatize etmektir, hatta eğlendirmektir. Göze güzel görünen ifadelerin bütünüdür, fikre değer ve anlam verir. İletişimin yapısı olan fikri kuvvetlendirir. Elbette iyi bir fikir kötü tasarlanabilir, ama kötü bir fikir tasarımıyla kurtarılamaz.

LOGO ve KURUMSAL KİMLİK

Fark yaratan kurumsal kimlik tasarımlarına imza atıyor, firmanız ve markanız için en iyisini tasarlıyoruz.

AMBALAJ TASARIMI

Ambalaj ürününüzün kıyafetidir. Ona yakışacak tasarımlar bizden çıkar

KATALOG, BROŞÜR TASARIMI

Firmanızın ve ürününüzün doğru ve tam anlatımını, yenilikçi tasarımlarımızla ortaya koyuyoruz.

WEB TASARIM

Etkileyici ve çarpıcı arayüzleri ile müşteri beklentilerini karşılayan, tüm mobil cihazlara uyumluluk sağlayan bir web siteniz olsun.

SEO ÇALIŞMALARI

Web sitesinde yaptığımız SEO çalışmalarıyla, arama motorları sonuçlarında, işletme ve marka bilinirliğinizi arttırıyoruz.

SOSYAL MEDYA YÖNETİMİ

Yarattığımız veya teslim aldığımız markaları inceliyor, rakip analizini yapıyoruz. Güven duygusunu oluşturup, stratejik süreci yönetiyoruz.

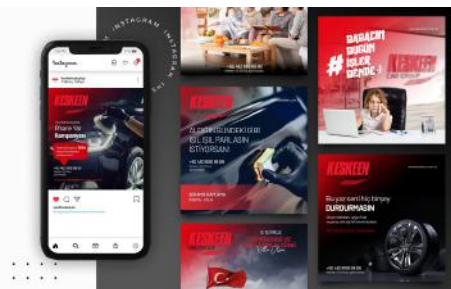
DRONE ÇEKİMLERİ

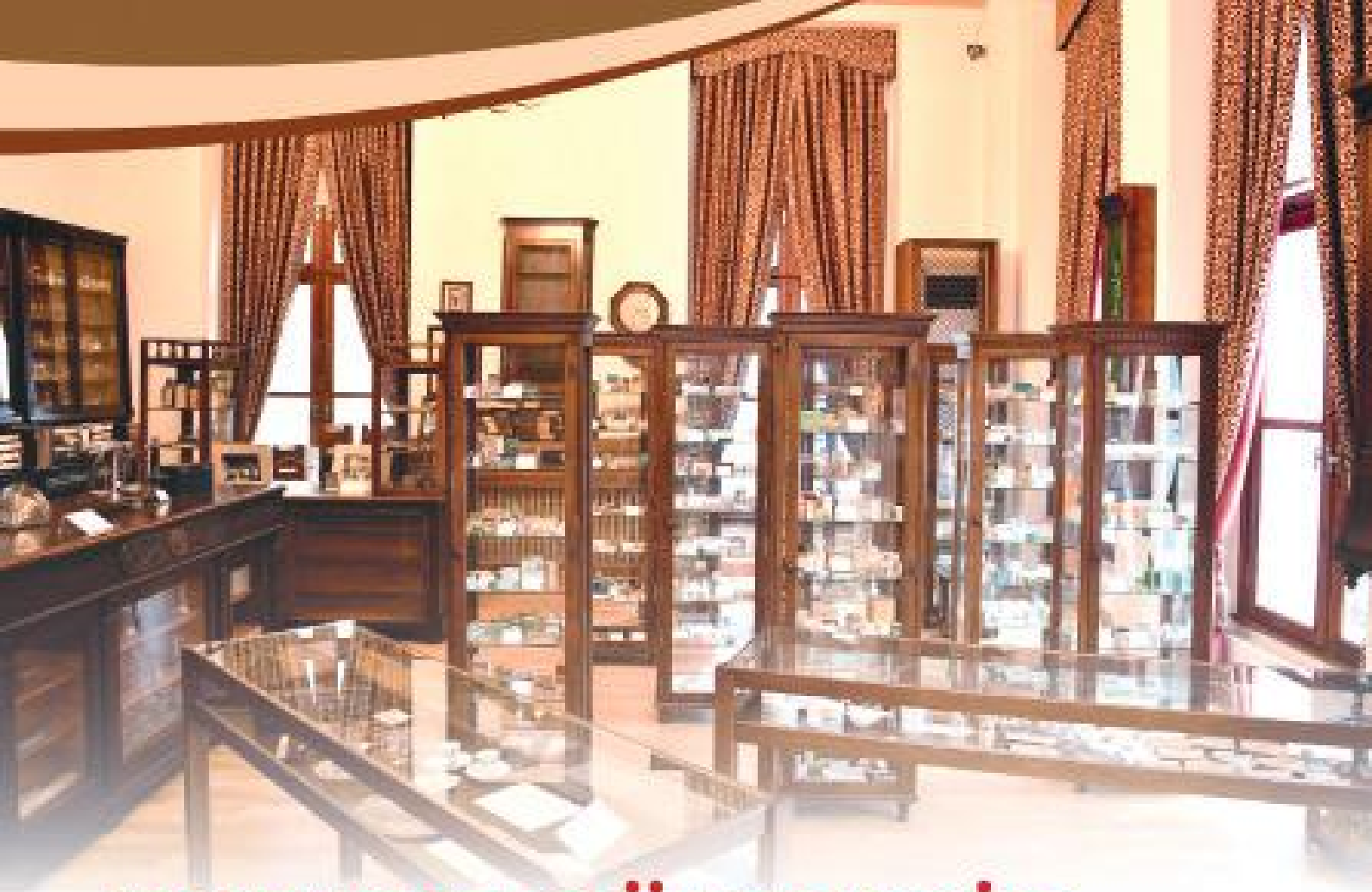
Web sitesinde yaptığımız SEO çalışmalarıyla, arama motorları sonuçlarında, işletme ve marka bilinirliğinizi arttırıyoruz.

TANITIM FİLMİ

Bir işletmeyi, ürünü veya projeyi anlatmanın en etkili yolu, kreatif içerikli tanıtım filmine sahip olmaktan geçiyor. Profesyonel ekipmanlarımızla çekime hazırız

ECZANE GÜVENDİR

Güven, tüm insan ilişkilerinin merkezi bir parçası ve sosyal sermayenin* temel bir unsurudur. Güven sağlık bakımı için de oldukça önemlidir. Sağlık uzmanlarına duyulan güven ile hastaların sağlık sonuçları arasında önemli bir ilişki vardır. Yapılan çalışmalarda hastalar sağlık uzmanlarına güven duyduklarında, tedaviye daha iyi uyum sağladıklarını, daha az semptom sergilediklerini ve yaşam kalitelerinin arttığını bildirmişler.

Güven için üç unsur gereklidir: Olumlu ilişkiler, yetkinlik/ uzmanlık ve tutarlılık.

Olumlu ilişkiler: Birçok hasta-eczacı ilişkisi, zamanla inşa edilen güvene dayalıdır. Eczacıların hastalara gösterdikleri ilgi ve ihtiyaçlarını dinlemek için harcadıkları zamanın yanı sıra covid-19 salgını sırasında gösterdikleri ekstra özen ve çaba, bu olumlu ilişkilerin güçlenerek devam etmesini sağladı.

Yetkinlik/ uzmanlık: Eczacılar, beş yıllık eczacılık lisans derecesi ve ardından bir staj yılı tamamlar, uzmanlaşmak için daha fazla eğitim alır ve yaşam boyu öğrenmeye devam eder.

Tutarlılık: Dünyanın birçok yerinde en erişilebilir sağlık hizmeti sağlayıcısı olarak, pandeminin başlangıcından bu yana toplum eczaneleri yerel halkın desteklenmesinde hayati bir rol oynamıştır. Bu süreçte insanlar için evlerinin yakınındaki eczane ağı, bakım ve tedaviye erişimde önemli sağlık hizmeti noktalarından biri olmuştur. Özellikle kronik hastaların tedavilerinin devamı için ihtiyaç duydukları ilaçlara ulaşımı sağlayarak 1. basamak sağlık hizmetinin sürdürülebilirliğini sağlamışlardır. Karantina dönemlerinde 7/24 açık olan eczaneler, halkın ilk temas noktası olmaya devam etmiştir.

Bu neden şimdi bu kadar önemli?

Uzun yıllar boyunca eczacılar, ulusal anketlerde en güvenilir ilk beş profesyonel arasında gösterildi. Eczacılar Türkiye’de ve İngiltere’de en güvenilir 2. meslek grubu seçildi.

Covid-19 pandemisi ve yarattığı bilgi salgını -infodemi- toplumda genel bir güvensizlik ortamı yarattı. Son dönem araştırmalar, bilgi kaynaklarına duyulan güvensizliğin rekor düzeyde olduğunu gösteriyor. Belirsizliğin arttığı ve aşırı tereddütünün büyük bir engel olmaya devam ettiği bir zamanda, toplumun eczacıya olan güveni her zamankinden daha önemli hale geldi.

* Cohen ve Prusack’a göre sosyal sermaye; insanlar arasındaki aktif ilişkilerle, insan ağını ve yapılarını birbirine bağlayan ve işbirliğine ortamı hazırlayan güven, karşılıklı anlayış ve ortak değerler ve davranışlardan oluşmaktadır (Cohen ve Prusack, 2001: 30)

2025

NECAN - MAYIS - HALIZHAN

SAYI
10

RUHUN GEMİSİ

ŞANA TAKA

KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

www.sanataka.com - info@sanataka.com

[f](https://www.facebook.com/ruhungemisisanataka) [@](https://www.instagram.com/ruhungemisisanataka) [t](https://www.twitter.com/ruhungemisisanataka) /ruhungemisisanataka

